

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

**ДРУГА СЕКЦІЯ
СПРАВА КАВАЛА ПРОТИ ТУРЕЧЧИНИ**

© Переклад з англійської мови та опрацювання цього рішення здійснено: адвокатом, членом Комісії з питань правової реформи при Президенті України, Президентом Спільки адвокатів України, членом Науково-консультативних рад Конституційного Суду України, Верховного Суду та Національної асоціації адвокатів України, заступником голови Галузевої експертної ради у галузі знань 08 «Право», Головою Комітету НААУ з питань БПД, доцентом кафедри кримінального процесу НЮУ ім. Я. Мудрого, кандидатом юридичних наук, доцентом, заслуженим юристом України

Олександром Дроздовим

адвокатом, кандидатом юридичних наук, головним науковим співробітником відділу дослідження проблем прокурорської діяльності у сфері міжнародного права та впровадження практики ЄСПЛ науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України, доцентом кафедри кримінального права і правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. акад. С. Дем'янука, директором Адвокатського бюро «Дроздова та партнери»

Оленою Дроздовою

студенткою 5 курсу 3 групи Факультету адвокатури Національного юридичного університету у імені Ярослава Мудрого

Анастасією Харитоненко

студенткою 5 курсу 3 групи Факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Анастасією Скубаковою

Офіційне цитування: CASE of Kavala v. Turkey (application no. 28749/18)
Офіційний текст англійською мовою <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-199515>

РІШЕННЯ

Стаття 15 • Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації • Обмеження. Стаття 5 § 1 (с) • Затримання за ознакою підозри у вчиненні заявником злочинів у спробі повалення уряду та конституційного ладу насильницьким шляхом. Матеріальний аспект справи стосувався дій, пов'язаних з простим здійсненням прав, гарантованих Конвенцією, або нормальною активністю правозахисника. Дерогація не могла зняти вимогу, щоб підозри повинні бути обґрунтованими. Стаття 5 § 4 • Судовий розгляд «без зволікання» • Тривалий період, який не міг бути адекватно виправданий винятковим навантаженням Конституційного Суду після введення надзвичайного стану • Значні періоди затримки до та після припинення дії надзвичайного стану. Стаття 18 • Тривале тримання під вартою правозахисника з метою примусити його мовчати • Охолоджуючий вплив на громадянське суспільство. Стаття 46 • Виконання судових рішень • Індивідуальні заходи • Негайне звільнення заявника

СТРАСБУРГ

10 грудня 2019 року

Це рішення стане остаточним у відповідності до п. 2 статті 44 Конвенції. Рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі "Кавала проти Туреччини"

Європейський суд з прав людини (друга секція), яка засідає палатою у складі:
Роберт Спано, (Robert Spano) президент,
Марко Бошак, (Marko Bošnjak)
Джулія Лафранке, (Julia Laffranque)
Валеріу Гричко, (Valeriu Grițco,)
Эгидиус Куріс (Egidijus Kūris)
Арнфін Бердсен (Arnfinn Bårdsen)
Саадет Юксель, (Saadet Yüksel) судді,
та Стенлі Нейсміт, (Stanley Naismith) секретар відділу,
15 жовтня та 12 листопада 2019 року, обговоривши за зачиненими дверима,
Постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою № 28749/18 проти Турецької Республіки, поданої до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод турецьким громадянином, Пан Мехмет Осман Кавала ("заявник") 8 червня 2018 року.

2. Заявника представляв пан К. Байрактар, адвокат, який практикує в Стамбулі. Турецький Уряд (далі - Уряд) був представлений його агентом.

3. Спираючись на статтю 5 Конвенції, заявник, зокрема, стверджував, що його арешт та попереднє ув'язнення не були виправданими та були здійснені свавільно. Він також скаржився, що Конституційний суд не прийняв «без зволікання» рішення щодо законності його попереднього ув'язнення. Згідно зі статтею 18 Конвенції він заявив, що його права були обмежені для інших цілей, ніж ті, що встановлені Конвенцією. У зв'язку з цим він стверджував, що обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою є формою судового тиску, мета якого - здійснити стримуючий вплив на правозахисників.

4. 23 серпня 2018 року Суд вирішив застосувати правило 41 Регламенту Суду та задовольнити клопотання заявника щодо пріоритетного розгляду заяви. Відповідно до нової політики пріоритетності, яка діє з 22 травня 2017 року, випадки, коли заявники були позбавлені свободи як прямий наслідок передбачуваного порушення прав Конвенції, як у цьому випадку, мають надаватись пріоритетними.

5. 30 серпня 2018 року скарги відповідно до пунктів 1 (с), 3 та 4 статті 5 Конвенції статті 5 Конвенції були надіслані Уряду, а решта заяви була визнана непринятною відповідно до пункту 3 правила 54 .

6. Заявник та Уряд подали зауваження щодо прийнятності та суті справи.

7. Уповноважений Ради Європи з прав людини («Уповноважений з прав людини») скористався своїм правом втручатися у провадження та представив письмові зауваження (пункт 3 статті 36 Конвенції та правило 44 § 2).

8. Крім того, письмові зауваження були подані до Суду такими неурядовими організаціями: Пен-клуб, Проект підтримки судочинства з прав людини в Туреччині та Асоціація свободи вираження поглядів ("неурядові організації, що втручаються"). Президент секції надав дозвіл відповідним організаціям втручатися відповідно до пункту 2 статті 36 Конвенції та пункту 3 правила 44.

9. Уряд та заявник відповіли на коментарі сторін, які було залучено до участі у справі.

10. 25 червня 2019 року уряд подав додаткові зауваження та повідомив Суд про те, що Конституційний Суд прийняв рішення відхилити індивідуальну заяву заявника. У листі від 26 червня 2019 року Суд запропонував заявнику надати зауваження щодо цього питання. Заявник не представив зауважень з цього приводу. 10 липня 2019 року Уряд надіслав копію рішення Конституційного суду.

ФАКТИ

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

11. Заявник народився в 1957 році і проживає в Стамбулі. Зараз він утримується під вартою.

12. Заявник, підприємець, є захисником прав людини в Туреччині. Він брав участь у створенні численних неурядових організацій («НУО») та громадських рухів, які працюють у сферах прав людини, культури, соціальних досліджень, історичного примирення та охорони навколишнього середовища.

У 2002 році він створив товариство з обмеженою відповідальністю Anadolu Kültür, яке працює над просуванням миру, примирення та прав людини, підтримуючи мистецькі та культурні ініціативи, особливо ті, що організовані за межами великих культурних центрів Туреччини. Деякі проекти НУО, організовані у співпраці з турецькими місцевими органами влади, отримали підтримку багатьох міжнародних мистецьких фондів та Європейського Союзу.

13. У своїх письмових зауваженнях Уповноважений з прав людини пояснила, що заявник був давнім та надійним партнером багатьох міжнародних органів, що працюють у сфері прав людини в Туреччині, включаючи Управління Уповноваженого. Вона зазначила, що, як і всі чотири Комісари з моменту створення Управління, вона підтримує контакти з багатьма неурядовими організаціями, які він допомагав створити особисто або разом із ними. На її

думку, він та ці НУО були надійними та об'єктивними джерелами інформації про ситуацію з правами людини в Туреччині, завжди демонструючи найвищий рівень професіоналізму, відданості та поваги до прав людини. Вона додала, що під час їх численних стосунків з ними, ні вона, ні її попередники не отримували жодних ознак будь-якого підбурювання до насильства чи злочину, а також виправдання та тривіалізації насильства з їх боку.

14. Заявника було заарештовано у Стамбулі 18 жовтня 2017 року. Його підозрювали у вчиненні двох злочинів, передбачених статтею 312 (спроба повалення Уряду) та статтею 309 (спроба повалення конституційного ладу) Кримінального кодексу. Обвинувачення проти заявника були пов'язані з подіями в парку Гезі, які сталися в травні та вересні 2013 року (стаття 312 Кримінального кодексу) та замахом на державний переворот 15 липня 2016 року (стаття 309 Кримінального кодексу).

А. Події в парку Гезі

Загальний контекст

15. У вересні 2011 року Стамбульська міська муніципальна рада (Istanbul Büyükşehir Belediye Meclisi) прийняла план пішохідної площі Таксім у Стамбулі. Цей план включав блокування маршрутів руху навколо площі Таксім та відбудову бараків (знесених у 1940 р.), щоб створити торговий центр у нових приміщеннях. Ці бараки мали побудувати на місці парку Гезі, однієї з небагатьох зелених насаджень у центрі Стамбула. Професійні органи, такі як Палата архітекторів та Палата ландшафтних архітекторів, розпочали численні адміністративні провадження у спробі заборонити проект. У 2012 році було організовано кілька демонстрацій на знак протесту проти запланованого знищення парку Гезі. Відповідно до цього були створені платформи, що об'єднували декілька асоціацій, профспілок, професійних органів та політичних партій, включаючи колектив «Таксім Солідарність» (Taksim Dayanışma) для координації та організації протестів.

16. Після початку робіт по знесенню в парку Гезі 27 травня 2013 року близько півсотні екологічних активістів та місцевих жителів окупували парк, намагаючись запобігти його знищенню. Протестні рухи спочатку очолювали екологи та місцеві жителі, які заперечували проти знищення парку. Однак 31 травня 2013 року поліція жорстоко втрутилася, щоб усунути осіб, які займали парк. Між поліцією та демонстрантами відбулися протистояння. Потім протести загострилися в червні та липні і поширилися на кілька міст Туреччини, приймаючи форми мітингів та демонстрацій, які іноді призводили до жорстоких зіткнень. Четверо цивільних та двоє поліцейських загинули, тисячі людей були поранені.

2. Інформація, подана Урядом

17. Уряд вважає, що інциденти, які сталися в парку Гезі ("події в парку Гезі"), мабуть, виникли в русі, що протистоїть рішенням про майбутнє парку та застосуванню сили з боку поліції, але згодом вони були перетворені у повстання («kalkışma»), підтримане численними терористичними організаціями. У зв'язку з цим вони стверджували, що прапори та плакати терористичних організацій, включаючи РКК (Партія робітників Курдистану) або ДНКР-С (Фронт Народної революційної партії визволення), були виведені в кількох районах, де відбувалися демонстрації, і що члени цих організацій змішалися з демонстрантами, щоб сіяти терор.

18. Уряд також зазначив, що події в парку Гезі відбулися між 28 травня та 25 вересня 2013 року і що в них взяли участь 3611208 осіб. 5,513 осіб заарештовано та 189 осіб взято під варту; поранено 697 правоохоронців та 4 399 цивільних осіб, а четверо цивільних та два працівники міліції втратили життя. Вони зазначили, що жорстокі демонстранти вчинили численні акти вандалізму. Згідно з офіційними даними, 292 приміщення компаній, 116 автомобілів міліції, 271 приватний транспортний засіб, 14 будинків, що належать Партії справедливості та розвитку (правляча партія "АКП") та численні громадські будівлі стали мішенню.

19. За словами Уряду, іноземні ЗМІ також виявляли великий інтерес до подій та транслювали їх у прямому ефірі, представляючи їх міжнародній спільноті як мирні демонстрації, організовані групами з охорони навколишнього середовища та оскаржуючи легітимність демократично обраного Уряду. Підроблені зображення та неправдиві відомості в соціальних мережах також створювали враження, що поліція систематично вчиняла катування чи навіть вбивства. Крім того, прокуратура відкрила численні кримінальні провадження щодо подій у парку Гезі стосовно таких злочинів, як вбивство, незаконне зберігання чи обмін небезпечними речовинами, демонстрація символів, що відкрито оскаржують державний суверенітет, поширення пропаганди на підтримку терористичних організацій, заподіяння шкоди суспільній власності, тяжке тілесне ушкодження, членство у збройній терористичній організації тощо.

3. Інформація, передана Уповноваженим з прав людини

20. Уповноважена з прав людини вважала, що її відомство може забезпечити об'єктивний огляд подій у справах Гезі через велику роботу, яку вона проводила у відповідний період. Вона пояснила, що її попередник відвідав Туреччину одразу після подій з 1 по 5 липня 2013 року, де він зустрів не лише різних суб'єктів громадянського суспільства, які були причетні до цих подій, але й турецьку владу, включаючи міністра юстиції, заступника міністра

внутрішніх справ та тодішнього губернатора Стамбула. Крім того, він опублікував свої висновки щодо цих подій у доповіді, присвяченій поведінці представників правоохоронних органів у Туреччині (див. Звіт Нільса Мужнекса (Nils Muižnieks) Уповноваженого з прав людини після його візиту до Туреччини з 1 по 5 липня 2013 року CommDH (2013) 24, 26 листопада 2013 року, <https://rm.coe.int/16806db680>).

21. За словами Уповноваженого з прав людини, ці події були розпочаті внаслідок надмірного застосування сили проти невеликої кількості мирних протестуючих, які намагалися зупинити вирубування дерев у парку Гезі в Стамбулі та будівництво торгового центру на Площі Таксіма наприкінці травня 2013 року. Ще одним важливим фактором було невдача ЗМІ повідомляти про початкові події через самоцензуру. Початкове протистояння призвело до хвилі демонстрацій проти уряду по всій Туреччині, безпрецедентної як за географічним розмахом, так і за кількістю учасників. На початкових етапах подій участь була широкомасштабною, включаючи професійні асоціації, такі як палати архітекторів та інженерів, адвокатські та медичні асоціації, профспілки та багато громадських організацій, що працюють у різних секторах, таких як навколишнє середовище, права жінок, права ЛГБТІ та права людини загалом. Серед них «Таксимська солідарність» вважалася найбільш репрезентативною і відіграла дуже важливу роль під час цих подій. Відповідно, попередник Уповноваженого також зустрівся з представниками цієї платформи під час згаданого візиту. Заявник не був частиною цієї платформи громадянського суспільства.

22. Уповноважений з прав людини стверджував, що події в Гезі також були відзначені жорстким втручанням влади. Бюро Уповноваженого отримало велику кількість серйозних, послідовних та достовірних тверджень про порушення прав людини, вчинені посадовими особами правоохоронних органів проти мирних демонстрантів або сторонніх людей. За словами Уповноваженого, переважна більшість цих звинувачень не була ефективно розслідувана турецькою судовою владою через багаторічну схему безкарності силовиків Туреччини.

В. Спроба державного перевороту 15 липня 2016 року та оголошення надзвичайного стану

23. Заявника також підозрювали у тому, що він намагався повалити конституційний лад. Це друге звинувачення було пов'язане з замахом на державний переворот 15 липня 2016 року.

24. У ніч з 15 на 16 липня 2016 року група членів збройних сил Туреччини, називаючи себе "Радою миру вдома", намагалася здійснити військовий переворот, спрямований на повалення демократично встановленого парламенту, уряду та президента Туреччини. Під час спроби перевороту солдати під контролем підбурювачів здійснили обстріли кількох стратегічних

державних будівель, включаючи будівлю парламенту та президентський склад, напали на готель, де перебував президент, тримали в заручниках начальника Генерального штабу, атакували телеканали та стріляли по демонстрантах. За ніч насильства було вбито понад 250 людей, а понад 2500 було поранено. На наступний день після спроби військового перевороту національна влада звинуватила мережу, пов'язану з Фетуллою Гюленом, громадянином Туреччини, який проживає в Пенсильванії (Сполучені Штати Америки) і вважається лідером організації, яку турецька влада назвала FETÖ/PDY («Гюленістська терористична організація / паралельна державна структура»). Згодом відповідні органи прокуратури розпочали кілька кримінальних розслідувань стосовно підозрюваних - членів цієї організації.

25. 20 липня 2016 року уряд оголосив надзвичайний стан на три місяці з 21 липня 2016 року; Згодом надзвичайний стан був продовжений на три місяці Радою Міністрів під головуванням Президента.

26. 21 липня 2016 року влада Туреччини повідомила Генеральному секретарю Ради Європи про відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації відповідно до статті 15 Конвенції.

27. Під час надзвичайного стану Рада Міністрів під головуванням Президента прийняла тридцять сім законодавчих декретів (№ 667-703) відповідно до статті 121 Конституції. Законодавчі декрети також встановили значні обмеження щодо процедурних гарантій, встановлених національним законодавством, для осіб, які перебувають під вартою (наприклад, продовження строку тримання під вартою, обмеження доступу до матеріалів справи та розгляду заперечень проти протоколів про затримання).

28. 18 липня 2018 року надзвичайний стан було скасовано.

С. Тримання заявника в слідчому ізоляторі

29. Як зазначено вище (див. пункт 14), 18 жовтня 2017 року заявника було заарештовано у Стамбулі та поміщено під варту. Його підозрювали у тому, що він намагався повалити конституційний лад та уряд силою та насильством.

30. Пізніше того ж дня, за рішенням прокурора Стамбула, в його присутності було проведено обшук у офісі заявника. Під час обшуку було вилучено дев'ять ключів USB, три жорсткі диски комп'ютера та мобільний телефон.

31. 20 жовтня 2017 року 10-й магістратський суд Стамбулу прийняв рішення про обмеження доступу до матеріалів розслідування відповідно до статті 153 Кримінально-процесуального кодексу. У своєму рішенні суд магістрату визнав, що, враховуючи характер передбачуваного правопорушення та докази, що додаються до справи, дослідження матеріалів сторони обвинувачення підозрюваним та його адвокатами загрожує проведенню слідства.

32. Заперечення проти цього рішення, подане представниками заявника 1 лютого 2018 року, було відхилено 9 лютого 2018 року.

33. Тим часом, 25 жовтня 2017 року прокурор Стамбулу вирішив продовжити термін тримання під вартою заявника на сім днів відповідно до статті 91 Кримінально-процесуального кодексу (КПК) та статей 10 та 11 законодавчого декрету №. 684 щодо вжиття заходів в умовах надзвичайного стану.

34. 30 жовтня 2017 року М.Р., свідок проти заявника, подав заяви в поліцію (див. також пункти 36, 53 та 62 нижче).

35. 31 жовтня 2017 року заявника за участю його адвокатів допитали щодо звинувачень проти нього поліцейськими з антитерористичної гілки Стамбульського Штабу Безпеки. За словами Уряду, до цього допиту заявника було детально поінформовано про злочини, в яких його звинувачували, та про зібрані докази.

36. Відповідно до запису цього інтерв'ю, заявника допитували про події в парку Гезі, про його стосунки з журналістами, науковцями, численними правозахисниками та членами чи керівниками НУО, а також про його нібито контакти з колишнім професором Н.Д.В, директора Центру Вілсона в США. Уряд вказав, що проти професора Н.Д.В. триває кримінальне провадження, у зв'язку із спробою перевороту від 15 липня 2016 року; зокрема, його підозрюють у підбурюванні.

Відповідні частини протколу допит заявника виглядали так:

"[Поліцейські зачитували заяви М.Р, які звинувачували заявника у тому, що він діє від імені G.S. (американського бізнесмена та засновника Інституту відкритого суспільства) в Туреччині та в організації і фінансуванні повстання Гезі", а також задавали питання щодо його можливих зв'язків з терористичними організаціями.]

Пан Кавала: Це необґрунтовані та наклепницькі твердження ... Я активно працюю з трьома НУО - Анадолу Кюльтюр, Фондом відкритого суспільства та ТЕСЕВ, і беру участь у зустрічах, організованих у контексті їхньої діяльності. Однак я не брав участі в жодній міжнародній зустрічі з приводу подій в парку Гезі до їх виникнення. Як ви бачите з моїх електронних листів, я просто додав свій голос до вимог, щоб Gezi Park залишався публічною частиною, і я підтримував діяльність з цією метою. Я переконаний, що парки - важливі місця міського життя. Крім того, мій кабінет та будівля, де я народився, розташовані в районі Елмада, біля парку; як результат, я регулярно користуюся цим парком у своїх щоденних подорожах. Саме тому я брав участь у мирних заходах із захисту навколишнього середовища ... У мене немає іншої мети, як захистити парк Гезі як громадський парк. Я не маю жодних посилань на ці організації. Я проти діяльності, яку ці організації проводять в інших цілях.

Я знаю, що неурядові організації проводять активну діяльність для того, щоб парк Гезі залишався громадським парком. Наскільки мені відомо, колектив «Солідарність Таксим», створений після участі у спільці турецьких палат архітекторів, відповідав за

організацію та координацію заходів. Я не входив до цієї групи. Я брав участь у русі в особистій якості, і не вживав жодних заходів для мобілізації НУО ...

Твердження, що я надавав фінансову підтримку кампанії [під питанням], є невірним. Мій єдиний внесок - постачання молодих дерев. Раніше мене звинувачували у проведенні збору коштів з метою надання протигазів. Як результат, у приміщенні Фонду відкритого суспільства було проведено перевірку. Однак не знайдено жодних доказів, які б підтверджували ці твердження.

Співробітники поліції зачитали стенограми телефонної розмови з FBG 24 липня 2013 року та попросив заявника надати інформацію про його зв'язки з цією особою та про його звернення на отримання фінансової підтримки з фондів Європейського Союзу в рамках його планів створення каналу новин.

Заявник відповів, що F.V.G. була журналісткою, яка втратила роботу і хотіла створити канал новин, і що вона попросила його підтримку. Він додав, що реалізувати цей проект неможливо. У відповідь на запитання про фінансову підтримку, яку вимагала F.V.G., заявник відповів так:

"... Європа, про яку йдеться, йдеться про гранти, виплачені НУО Європейською комісією. Наскільки я пам'ятаю, ця розмова відбулася після подій Гезі ... »

Заявника також допитали про телефонну розмову з О.К. Поліцейські зачитали уривок із цієї розмови, в якому було використано таку фразу: "лоббі прийняло рішення про місце, де відбуватимуться збори" ("lobinin toplantının nerede yapılacağı konusunda karar aldı"). Заявник відповів так:

«У мене дійсно була ця розмова. Я давно знав О.К. Він є засновником видавничої компанії "Бір Заманлар", яка видає книги з історії та історії культури ... В лоббі, про яке йшлося у розмові, є жінка Лорі З., яка є членом [ONG]".

Поліцейські також поставили заявнику кілька запитань щодо його телефонних розмов з ОУ, який хотів би організувати виставку про події Гезі в Брюсселі, з СМУ, який створив компанію з виробництва кіно і сподівався на фінансову підтримку від Фонду "Відкрите суспільство" та з G.T, директором Фонду "Відкрите суспільство", який планував організувати кампанію про події 1915 року. У зв'язку з цим заявника попросили розповісти про телефонну розмову, яку він мав з О.К 19 серпня 2013 року:

"З вашої телефонної розмови вбачається, що масштабний захід планувався в рамках столітнього періоду так званого геноциду вірмен 1915 р., а для пом'якшення зворотного зв'язку було вирішено представити цю подію як спосіб підвищення доходів від туристичної активності. Чому під час цієї розмови ви коментували силу демонстрацій щодо так званого вірменського геноциду, який би був організований у нашій країні?"

Заявник: Я справді мав цю розмову. Це була розмова, яку я мав з О.К. про участь американських громадян вірменського походження у вшануваннях 2015 року ... О.К. пожартував і сказав, що приїзд цієї групи стане приводом для збільшення туристичних доходів і визнання геноциду. Однак з цієї розмови видно, що метою візиту було не визнання геноциду турецьким урядом, а [надання цій групі] змоги поділитися моментом емоцій Крім того, кілька груп, що складаються з осіб вірменського походження ... взяли участь у вшануванні 2015 року, і напруги не було. Тодішній прем'єр-міністр Р.Т. Ердоган виголосив співчуття ».

Заявника допитали про телефонну розмову, яку він провів 7 вересня 2013 року з А. Г., активістом та членом Асоціації з прав людини, щодо звинувачень у порушенні прав турецької громади Алевітів.

Заявника також запитали про телефонну розмову, яку він провів 24 вересня 2014 року з іноземним журналістом щодо академічної конференції щодо подій у Гезі. Було заявлено, що заявник 25 жовтня 2013 року провів телефонну розмову з особою на ім'я ІР з метою використання подій у парку Гезі для здійснення політичного тиску на владу. Ця розмова звучить так:

ІР: Здрастуйте, Осман, я збираюся задати вам питання. Про що ми будемо говорити завтра о шостій годині?

Заявник: Про що ми будемо говорити?

ІР: Я правильно зрозумів? Ось чому я це роблю [я задаю це запитання].

Заявник: О.К. Ми могли б поговорити про [наступні теми]; перед місцевими виборами (місцеві вибори відбулися в Туреччині 30 березня 2014 р.), ми маємо насправді побачити більш прозору, більш прийнятну модель за участю місцевого самоврядування після подій у Гезі; тобто енергія, що виникла з цього [події в парку Гезі], повинна продовжувати бути елементом демократичної опозиції або функціонувати як засіб демократичного тиску ("demokratik muhalefet unsuru olarak veya demokratik baskı aracı olarak işlev görmeye devam etmesi") ... Тепер, щоб здійснити ці мрії чи плани, ми подумали про деякі речі, щоб побачити, яким буде нове політичне рівняння чи як можна сформувати політичні союзи, а також, звичайно, трохи подумати над певними аспектами, які пов'язані з цілями на початку. Іншими словами, якщо ми почнемо думати над цим, яка модель може найкращим чином відповідати цим цілям? Які політичні діячі можуть бути корисними для цих цілей, і чи не занадто зосереджуватись на іменах, є кілька речей, які ми могли б зробити? Наприклад, [чи могли б ми] підтримати кандидатів у муніципальну раду, які приймають такі запити? Тобто, як ми можемо досягти прогресу в посиленні прозорості в межах муніципалітетів інституційним шляхом та контролю громадянського суспільства над цими органами ["belediyelerin kurumsal olarak şeffaflaşmalarına ve sivil toplumun denetimine açık olmalarına imkan verecek bir takım adımlar nasıl atılabilir"]? Зрештою, ми, мабуть, чогось досягнемо [...] Але ми можемо задати собі питання, як все піде, якщо СНР знову виграє вибори. [З іншого боку,] ми також можемо задати собі ще одне запитання: якщо кандидат СНР [основна опозиційна партія] не буде чутливий до цих питань, що буде

тоді [?], Тут ми, ймовірно, будемо [вирішувати ці теми]; тобто ми побачимо, чи зможемо щось досягти навколо цих тем.

ІР: Ви запитали: "Чи варто запросити іншу людину?" Тому я задаю це питання.

Заявник: Чи маєте ви когось на увазі?

ІР: У мене є друзі, які були в колективі парку [це повинно стосуватися одного з колективів парку Гезі]. Є навіть люди, які входять до групи Арши [групи прихильників футбольної команди Бешикташ]. Це друзі, які організували зустріч "Прийди у вересні". Вони досі працюють у кількох колективах парку та продовжують свої дії [схоже, групи Гезі-парку в деяких районах не розійшлися навіть після закінчення подій]. Цікаво, чи можна було запросити когось із цих людей.

Заявник: «Як забажаєш».

Співробітники поліції зачитали стенограми телефонних розмов між третіми особами від 16 вересня 2013 р., 18 вересня 2013 р., 4 жовтня 2013 р. Та 4 лютого 2014 р., в яких співрозмовники говорили про намір попросити у заявника грошей. Заявник відповів, що не знає цих осіб та що він не надав їм жодної фінансової підтримки.

Поліцейські також продемонстрували світлини заявника, зроблені під час операцій спостереження за ним, на яких видно, що заявник зустрічався з: А.Н.А., членом правління Anadolu Kültür, 3 серпня 2013 року; журналістом А.З., 12 серпня 2013 року (з іншими особами); В.Ф., президентом асоціації, що об'єднує музичних виробників та інших осіб, 18 серпня 2013 року; та фінансовим консультантом з Великобританії, 6 вересня 2013 року. Заявник підтвердив, що він дійсно зустрічався з цими особами.

Заявника запитали про зустрічі з представниками зарубіжних країн та телефонні розмови з науковцями, журналістами та представниками НУО. Його також допитували щодо: декількох вхідних дзвінків з номера "123456"; світлини, зроблені на його мобільний телефон під час подій Гейзі; поховання S.E., політичного діяча курдського походження; повідомлення, якими він обмінювався 2 жовтня 2017 року з академіком та журналістом А.Ф.І., та з журналістом А.Е., щодо фінансових труднощів, що виникають у щоденній газеті, та можливості отримання фінансової підтримки з фондів Європейського Союзу; обмін повідомленнями та зустріч 9 травня 2017 року з журналістом, який проживав у Німеччині та стосовно якого тривало кримінальне провадження в Туреччині, за іншим звинуваченням, за оприлюднення документів, віднесених до секретних (шпигунство) та спроби повалення конституційного ладу; та візит делегації EUTCC (Громадянської комісії ЄС з Туреччини), до складу якої входили члени Європейського парламенту, науковці та журналісти (цей візит відбувся між 13 та 19 лютим 2017 року). Крім того, його допитали щодо повідомлення, в якому він заявив так:

"Зрештою, хоча деякі люди порівнюють DAESH (терористична організація з джихаджистською ідеологією салафітів) з РКК або подібними організаціями, сьогодні РКК - це організація, яка здатна проводити раціональну політику, і це те, що трапляється в їхніх переговорах ... Це головна відповідальність уряду, але в певних ситуаціях опозиційний рух, збройний опозиційний рух відіграє важливу роль у визначенні політики ... "

У відповідь заявник підкреслював, що він посилався в цьому інтерв'ю на переговори між лідерами РКК та Урядом в Осло [в контексті таємних зустрічей, які відбулися в Норвегії на початку 2010-х].

Нарешті, заявник пояснив, що кілька разів спілкувався з тодішнім Прем'єр-міністром та співпрацював з директором тюремних служб з метою поліпшення умов ув'язнення. Він також зазначив, що він завжди підтримував державні установи та намагався забезпечити координацію між ними та неурядовими організаціями.

37. 1 листопада 2017 року прокуратура вимагала помістити заявника до попереднього ув'язнення за "спробу повалення конституційного ладу шляхом насильства" (стаття 309 КК) та "спробу повалення Уряду чи перешкодження силою та насильством владі здійснювати свої функції" (стаття 312 Кримінального кодексу). Виправдовуючи підозри у подіях Гезі, прокуратура заявляла у своєму клопотанні про ув'язнення, що заявник проводив та організував демонстрації, більш відомі як "події Гезі", які насправді були заколотом, в якому всі терористичні організації (FETÖ / PDY та РКК, а також ДНКРС та MLKP, дві екстремістські ліві збройні організації) брали активну участь з метою повалення Уряду та перешкождали йому силою та насильством виконувати його функції. Що стосується звинувачення, щодо замаху на державний переворот, прокуратура спирається на докази із матеріалів справи, які, на її думку, свідчать про те, що заявник мав інтенсивні та незвичні контакти з іноземними громадянами, особливо з Н.Д.В, якого підозрювала прокуратура, який був одним із підбурювачів щодо спроби державного перевороту та перебував з цього приводу в готелі Büyükkada. Аргумент обвинувачення ґрунтувався, зокрема, на повідомленнях з базових приймальних станцій, що свідчать про те, що 18 липня 2016 року мобільний телефон заявника та телефон Н.Д.В. випромінювали сигнали з тієї ж станції.

38. Того ж дня заявник, за участю двох адвокатів, постав перед судом Стамбульського магістрату. Перед цим він заперечував обвинувачення проти нього. Він пояснив, що виступає за мир і захист прав людини і що для досягнення цих цілей він працював у співпраці з членами НУО, інтелектуалами, державними службовцями та політиками. Він додав, що він завжди звертав увагу громадськості на небезпечний і неясний характер діяльності, яку проводила організація "Гюленіст" [мережа Фетулла Гюлена]. Він повторив свої заяви про перехоплені телефонні розмови, фотографії, зроблені під час

операцій фізичного спостереження, повідомлення з базових приймально-передавальних станцій та інші докази, які були включені до матеріалів справи.

За результатами слухання магістрат наказав помістити заявника до установи для попереднього ув'язнення на тій підставі, що існували конкретні докази («сомут-діллер»), що свідчать про те, що він виступав підбурювачем «подій у Гезі», які насправді були заколотом, підтриманим численними терористичними організаціями з метою повалення уряду; що заявник надав фінансову підтримку особам, які брали участь у демонстраціях; і що він контактував, з, серед інших підбурювачів, - професором Н.Д.В. Він також посилався на наявність сильних підозр щодо заявника, характер злочинів, за які йому пред'явлено обвинувачення, та на те, що ці правопорушення входили до числа перелічених у пункті 3 статті 100 КПК, а саме - т. зв. «каталог злочинів», за які попереднє ув'язнення підозрюваного визнано виправданим у разі сильної підозри - у зв'язку з ризиком переховуванням від слідства. Далі він зазначив, що на цьому етапі захід судового перегляду буде недоцільним і що він не відповідає цілі, що переслідується.

39. 8 листопада 2017 року заявник подав скаргу на ухвалу про тримання під вартою. На підтвердження заперечення він стверджував, що не існує конкретних доказів, які б могли виправдати захід попереднього ув'язнення. Зокрема, він зазначив, що аргумент обвинувачення про те, що події в Гезі могли бути організовані однією особою чи організацією, просто не був правдоподібним. Він повторив зроблені ним заяви, записані поліцією (див. Пункт 36 вище) та судом магістрату (див. пункт 38 вище). Крім того, підкреслюючи, що його тримання під вартою було призначено приблизно через п'ять років після подій у Гезі, також він оскаржив аргумент суду магістрату, що судовий контроль на цьому етапі буде недоречним і не служить меті переслідування.

40. 13 листопада 2017 року, не коментуючи жодних аргументів, заявлених заявником, 2-й магістратський суд відхилив апеляційну скаргу, подану до неї заявником на ухвалу про продовження його тримання під вартою, на підставі того, що оскаржуване рішення було виконано відповідно із законом.

D. Подовження строку дії ухвали про тримання під вартою

41. За даними Уряду, 8 та 29 листопада, 28 грудня 2017 року, 2 січня, 7 березня, 8 березня, 26 червня, 6 серпня та 9 та 3 серпня 2018 року заявник подав заяви про тимчасове звільнення. Ці заяви були розглянуті компетентними судами магістратури та відхилені рішеннями 13 та 30 листопада 2017 року, 22 січня, 9 березня, 19 березня, 9 липня, 13 та 31 серпня 2018 року відповідно. Уряд стверджував, що клопотання заявника про тимчасове звільнення були розглянуті відповідними судами протягом максимального періоду 30 днів, як того вимагає стаття 3 Постанови про надзвичайні ситуації №.

668, який набрав чинності 27 липня 2016 року. Вони додали, що магістрати ухвалювали свої рішення, не проводячи слухань, згідно зі статтею 6 Постанови про надзвичайні ситуації №. 667 (див. пункт 73 вище).

42. За словами Уряду, магістрати у своїх рішеннях про продовження тримання під вартою заявника посилалися не лише на докази, про які йдеться у рішенні від 1 листопада 2017 року, але й на звіт Комітету розслідування фінансових злочинів ("MASAK"). Суди також зазначили, що передбачувані правопорушення входять до складу так званих злочинів у каталозі, перелічених у статті 100 Кримінально-процесуального кодексу; що попереднє ув'язнення було пропорційним заходом з огляду на тривалість покарання, передбаченого законом; і що альтернативні триманням під вартою заходи були недостатніми, враховуючи ризики переховування та заподіяння шкоди доказам.

43. За даними Уряду, 26 жовтня, 24 листопада та 21 грудня 2018 року, а потім 18 січня та 15 лютого 2019 року компетентні суди за власною ініціативою перевірили доцільність продовження строку тримання заявника під вартою. Уряд зазначив, що відповідно до пункту 3 статті 101 КПК, призначені судом адвокати заявника мали змогу взяти участь у слуханнях 26 жовтня та 24 листопада 2018 року та 15 лютого 2019 року та змогли подати усні аргументи проти тривалого тримання заявника під вартою.

44. З матеріалів справи випливає, що:

- 30 листопада 2017 року Суд магістрату вирішив - в рамках експертизи, за власною ініціативою, щодо тримання заявника під вартою - прохання про звільнення від 29 листопада 2017 року, таким чином, діючи відповідно до статті 6 (i)) Декрета № 667 та стаття 3 (ç) і Декрету № 668 (див. пункт 73 вище). У ньому зазначалося, що прокурор клопотав залишити в силі оскаржуваний захід, і він задовольнив це прохання. Він вважав, що існують конкретні докази, що викликають сильну підозру у вчиненні відповідного злочину, і наголосив на серйозності цього злочину та на тому, що всі докази ще не були зібрані. Далі, враховуючи, що стверджуване правопорушення входить до так званих "каталогічних" злочинів, перелічених у статті 100 Кримінально-процесуального кодексу, він дійшов висновку, що попереднє ув'язнення є пропорційним заходом з огляду на тривалість покарання, передбаченого законом і що інші альтернативні заходи були б недостатніми.

- 22 грудня 2017 року Суд магістрату, посилаючись на підстави, викладені в його рішенні від 30 листопада 2017 року, зобов'язав утримувати заявника в слідчому ізоляторі.

- 27 грудня 2017 року заявник подав клопотання про його звільнення до судового розгляду справи та безпосередньо під час розгляду справи по суті. Спираючись на статтю 5 Конвенції та судову практику в цій сфері, він стверджував, що не існує законних та пропорційних доказів, які б могли виправдати його подальше тримання під вартою. Він також повторив свої попередні заяви щодо елементів, які розцінюються як докази обвинувачення.

Він також оскаржив ухвалу про запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, стверджуючи, що вона не була належним чином обґрунтована.

- 22 січня 2018 року суд магістрату, за власною ініціативою, посилаючись на підстави, викладені в його рішенні від 30 листопада 2017 року, зобов'язав утримувати заявника у слідчому ізоляторі.

- 5 лютого 2018 року суд магістрату відхилив заперечення, подане заявником проти ухвали про продовження досудового тримання під вартою, на підставі того, що оскаржуване рішення відповідало процедурі та закону.

- 17 лютого 2018 року суд магістрату, за власною ініціативою, посилаючись по суті на підстави, викладені в його рішенні від 30 листопада 2017 року, зобов'язав утримувати заявника в слідчому ізоляторі.

- 9 березня 2018 року суд магістрату відхилив заперечення, подане заявником проти ухвали про продовження тримання під вартою, на підставі того, що оскаржуване рішення відповідало процедурі та закону.

- 19 березня, 18 квітня, 16 травня, 11 червня, 9 липня та 3 серпня 2018 року суд магістрату, за власною ініціативою, і посилаючись по суті на підстави, викладені у своєму рішенні від 30 листопада 2017 року, наказав продовжити утримання заявника в слідчому ізоляторі.

- 13 серпня 2018 року, по суті, спираючись на підстави, викладені в його попередніх рішеннях, суд магістрату відхилив заперечення, подане заявником. Крім того, він також зазначив у своєму рішенні, що докази, які, на його думку, вказували на обґрунтованість підозр проти заявника, включаючи звіт MASAK (звіт Комітету розслідування фінансових злочинів - див. пункт 42 вище).

- 31 серпня, 28 вересня, 26 жовтня, 24 листопада та 21 грудня 2018 року суд магістрату, за власною ініціативою, посилаючись по суті на підстави викладені у своєму рішенні від 30 листопада 2017 року, зобов'язав утримувати заявника в слідчому ізоляторі.

- 18 січня 2019 року суд магістрату, посилаючись по суті на підстави, викладені в його рішенні від 30 листопада 2017 року, зобов'язав утримувати заявника у слідчому ізоляторі та визнав, що є докази, що свідчать про те, що підозрюваний може переховуватись.

45. 5 лютого 2019 року було прийнято рішення про відмову від кримінального провадження щодо звинувачення, передбаченого статтею 309 Кримінального кодексу (спроба повалення конституційного ладу), та від розслідування звинувачення, передбаченого статтею 312 (спроба повалити уряд). Крім того, в іншому рішенні, винесеному цієї ж дати, було вирішено, що злочин, передбачений статтею 309 Кримінального кодексу, буде предметом окремого розслідування (№ 2017/196115).

На дату прийняття цього рішення прокуратура ще не подала обвинувальний акт проти заявника щодо звинувачення у спробі повалення конституційного порядку (ст. 309 КК).

46. 15 лютого 2019 року суд магістрату, постановивши власноруч і посилаючись по суті на підстави, викладені в його рішенні від 30 листопада 2017 року, зобов'язав заявника залишитися у слідчому ізоляторі.

Е.Обвинувальний акт від 19 лютого 2019 року

47. 19 лютого 2019 року прокурор Стамбулу подав обвинувальний акт стосовно заявника та 15 інших підозрюваних, включаючи акторів, лідерів громадських організацій та журналістів. Він звинувачував їх, зокрема, у тому, що вони намагалися повалити уряд силою та насильством у значенні статті 312 Кримінального кодексу, та у вчиненні численних порушень громадського порядку - ушкодження громадської власності, профанації місць культу та кладовища, незаконне зберігання небезпечних речовин, грабежі тощо.

48. Розглянутий обвинувальний акт є об'ємним документом на 657 сторінках. У своїх письмових зауваженнях Уряд представив резюме, розділене на три основні частини.

Обвинувальний акт може бути підсумований так:

1. Перша частина обвинувального акту

49. У першій частині обвинувального акту прокуратура виклала контекст, що лежить в основі подій у Гезі. Спочатку зазначалося, що будуть представлені "елементи, які показали б, що повстання в Гезі було організовано турецькими" дистриб'юторами", підготовленими сербськими "експортерами" (які були професійними революціонерами), за фінансової підтримки з боку Заходу» («Gezi kalkışmasının Batı finansörlüğünde, Sırp profesyonel devrim ihracatçılarının eğittiği Türkiye distribuörleri tarafından organize edildigine dair elde edilen bulgular », див. стор. 29 акта обвинувального акту).

За даними прокуратури, методи, розроблені Джином Шарпом [американським політологом, відомим своїми великими працями про ненасильницьку боротьбу], вплинули на кілька рухів опору у всьому світі, включаючи рух окупації, помаранчеву революцію в Грузії [ймовірно, це було посиленням на "революцію троянд" у Грузії в 2003 році], і навіть на так звані події "арабської весни", які відбувалися в таких країнах, як Єгипет, Туніс та Ємен. Він сприйняв значну схожість між тими подіями та подіями в Гезі: всі нібито були заплановані заздалегідь на основі чітко визначеного сценарію ("planlı bir senaryonun ürünü"); все було навмисно спрямоване особами, які були підтримані міжнародними гравцями («uluslararası aktörlerden destek alan şahıslarca bilinçli bir şekilde yönlendirildiği»); широко використовувались соціальні мережі, які давали можливість громадськості спілкуватися, з метою організації антиурядових демонстрацій; а символи, гасла та зображення, вже використані у вищезгаданих епізодах, були повторно використані у подіях в

Гезі. Зокрема, G.S., відомий як міжнародний фінансовий спекулянт, нібито підтримував громадянські заворушення у східному блоці та арабських країнах через посередника - Інститут відкритого суспільства, який проводив свою діяльність в Туреччині через Фонд «Відкрите суспільство». В обвинувальному акті проголошено наступним чином:

"... вплив G.S. на повстання Гезі широко висвітлювався в пресі та обговорювався в політичних та соціальних колах; Таким чином, розуміється, що G.S., засновник Інституту відкритого суспільства, відігравав провідну роль у повстанні в Гезі, як це вже робилося в умовах повстань в інших країнах».

Прокуратура також стверджує, що засновники політичного руху Otpor неодноразово відвідували Туреччину у 2012 та 2013 роках. [Цей рух, по-сербськи якого означає "опір", виступає за ненасильницькі дії; він, як правило, вважається одним із ключових гравців у зриві режиму Слободана Мілошевича в Сербії].

Прокуратура перелічила дати закордонних поїздок, які, на її думку, заявник організував з метою координації подій Гезі (зокрема, в Бельгію, Німеччину та США). Він також стверджував, що заявник був у Угорщині 5 та 6 квітня 2013 року, а в липні 2012 року він провів 25 днів за кордоном і здійснив кілька поїздок з іншими підсудними або з академіком A.F.I.

Прокуратура цитувала довгі витяги із стенограм телефонних розмов, в яких інші підсудні посилалися на візит до Туреччини I.B. - співзасновник руху Otpor і засновник неурядової організації, відомої як CANVAS (Центр прикладних ненасильницьких дій та стратегій) - та їхні контакти з ненасильницькими рухами по всьому світу.

Прокуратура надала перелік зі 198 видів ненасильницьких дій, які, як стверджується, були використані під час подій у Гезі: "стояча людина" ["duran adam", буквально, "людина, яка зупиняється"]; це форма мирної демонстрації, вперше використана в подіях Гезі, яка полягає в тому, щоб тривалий час стояти, не рухаючись], «людина, яка грає на фортепіано» [під час подій у Гезі, німецький піаніст грав на фортепіано на Площі Таксімі] та ін. Він зробив висновок, що обвинувачені мали намір узагальнити ненасильницькі дії по всій Туреччині та існувала паралель між подіями Гезі та подіями у 2000 році, що призвело до повалення сербського уряду.

Прокуратура стверджувала, що заявник отримав гроші від Фонду за відкрите суспільство, і було встановлено, що IV - співзасновник руху Otpor - був у Туреччині до і після подій Гезі. Він стверджував, що відеоролики існували з демонстрацій в парку Гезі ще в 2011 році, в якому МАА, актор, який був одним з підсудних, закликав населення зібратися в парку Гезі 11 листопада 2011 року і говорив про "Стамбульське повстання". За даними прокуратури, ці елементи показали, що події в Гезі були заплановані заздалегідь, відповідно до чітко

визначеного сценарію. Наприкінці першої частини обвинувального акту прокуратура подала хронологічний підсумок інцидентів, що сталися до і під час подій Гезі.

Потім він містив опис подій, які призвели, на її думку, до повалення двох колишніх президентів Єгипту. Стверджуючи, що Європа та США жорстоко придушували подібні демонстрації у своїх власних країнах, вона критикувала їхнє ставлення до мусульманських та антиглобалістських країн, вважаючи це лицемірним. У ньому зроблено наступний висновок:

"Таким чином, можна вважати, що повстання Гезі сталося на тлі глобалістичного мислення [küresel düşünce], описаного вище. Такі дії іноді досягають своєї мети. Погоджено, що політичною метою цих дій було цькування уряду, сформованого Партією справедливості та розвитку, а особливо Прем'єр-міністром

У світлі цієї інформації встановлено, що повстання в Гезі керували та сприяли глобалістичні структури, які, можливо, контролюватимуть збройні терористичні організації або незаконні структури, які, ймовірно, маніпулюють громадськістю для досягнення своєї мети У зв'язку з цим встановлено, що повстання у Гезі було заплановане і проведене підсудними ... У сучасній глобальній ситуації факт, що подібні події не відбуваються в країнах, які розглядаються як союзники або стратегічними партнерами, але якими керується антидемократичний режим або монархія підтверджує обґрунтованість цього аргументу.

Більше того, той факт, що завдяки подібним діям вдалося змінити існуючу політичну структуру в Грузії, Україні, Тунісі, Єгипті, Лівії, Сирії, Бахреїні, Алжирі, Йорданії та Ємені, свідчить, що розглядувані події є не просто підготовчими кроками, а фактично виступають дієвими заходами "

2. Друга частина обвинувального акту

50. У другій частині обвинувального акту прокуратура перераховує діяння, в яких звинувачує заявника та інших підозрюваних у вчиненні до та під час подій у парку Гезі, та докази, які вважає відповідними. Вона стверджує, що заявник підтримував повстання у Гезі і що його метою було узагальнення таких дій по всій Анатолії та популяризація так званої «громадянської непокори» з метою створення загального хаосу в країні. Суд стверджував, що ці докази свідчать, що Фонд відкритого суспільства, до якого заявник належав як член адміністративної ради, забезпечив фінансову підтримку подій в Гезі. Він також стверджував, що заявник організував таємні та публічні зустрічі з особами, які грали активну роль в організації цих заходів, і що він будував стосунки з кількома особами з метою створення засобів масової інформації.

51. Що стосується звинувачень проти заявника, прокуратура дала огляд діяльності, яку проводила Фонд «Відкрите суспільство», та стверджувала, що «філії», до яких належать обвинувачені, складають структуру sui generis, і що їх

метою було знерухомити («паралізувати») уряду. Він стверджував, що GS є зовнішньою гілкою цієї структури і що заявник був її керівником та координатором на національному рівні. У зв'язку з цим повторено твердження, що заявник мав намір створити приватний телеканал. Прокуратура вважала, що заявник керував подіями у Гезі через посередників, які проникли в колектив "Таксім Солідарність" та інших громадських організацій, з метою створення "враження про віктимізацію" (mariduriyet algısı) та узагальнення "громадянської непокори" Прихованою метою цієї операції було змусити уряд Туреччини подати у відставку під тиском іноземних країн та, якщо можливо, підготувати ґрунт для початку громадянської війни (стор. 92 та 93 обвинувального акту).

Цитуючи стенограми численних телефонних розмов між заявником та деякими іншими підсудними, прокуратура стверджувала, що підсудні діяли узгоджено з метою узагальнення нібито ненасильницьких дій по всій країні, контролювали та керували «Таксімська Солідарність». Організовували зустрічі з кількома особами, включаючи художників та політиків, проводили зустрічі з особами, які працюють в Європейському Союзі, Європейській Комісії та Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ), і допомагали організовувати виставки та круглі столи, а також кіно-та відеозаписи з метою забезпечення громадської підтримки подій в Гезі.

Прокуратура також заявила, що у липні 2012 та квітні 2013 року М.А.А. (актор, який був одним із підсудних) з'явився у «Мі Мінеурі», театральній виставі, в якій населення було закликане повстати проти диктатора уявної країни.

Далі прокуратура посилалася на кілька статей у щоденній пресі, що описували заявника як "червоного мільярдера" та "турецького G.S.".

У цій же частині обвинувального акту прокуратура також включила довгі витяги із стенограм телефонних розмов, в яких заявник та інші обвинувачені обговорювали хід дій під час подій у Гезі, наводили приклади ненасильницьких дій рухів в різних країнах, обговорювали участь у фестивалях та фінансування цих різних заходів, розглядали, як неурядові організації, які очолювали заявник, зокрема Фонд відкритого суспільства та товариство з обмеженою відповідальністю Anadolu Kültür, можливість збирати фільми чи відео про події в Гезі та обговорювали підготовку документального фільму під назвою "Відео Захвату".

Зокрема, прокуратура нагадала телефонну розмову від 21 червня 2013 р. (стор. 159), відповідні частини якої були наступними:

"ННГ: Опір триває, і, можливо, ви бачили, що в різних місцях відбувається багато дивних речей ... небагато ... напевно, дуже скоро, є ризик, що рух вичерпається ... ми говорили з тією ж командою про те, як ми могли б активізувати рух, надати йому ширший вплив та глибше коріння шляхом збільшення участі....

Заявник: Гаразд.

ННГ: Насправді головна мета полягає в тому, щоб об'єднати початкову команду з командою з 40 осіб, включаючи В.Т., яка входить до колективу "Таксимська солідарність" ... деякі люди думають, що ми повинні узагальнити [рух] у Анатолії ... Я надішлю вам програму та попередній список учасників ...

Заявник: Гарзд.

Н.Н.Г.: Я можу отримати від вас електронний лист. Професор (Т.Т.) надіслав повідомлення [з проханням] скоротити тривалість програми та про дату. Ми б точно хотіли, щоб ви були частиною цієї команди

Заявник: Гарзд.

ННГ: [Ми повинні] рости і ставати більш представницькими, [оскільки] Таксимська солідарність та інші міські колективи не можуть домовитися про спільну позицію ... Деякі люди думають, що [ми] повинні знайти спільну позицію і розширити [рух].

Заявник: Я згоден.

ННГ.: Деякі вважають, що [ми] повинні узагальнити [рух] по Анатолії.

Заявник: Я згоден.

ННГ: Нам потрібен план дій для кожного з нас ... планується зустріч.

Заявник: Гарзд.

Н.Н.Г.: Деякі люди хочуть організувати зустріч у "Гаражі Стамбул" ... Чи не могли б ми попросити вашої підтримки щодо Чезаїра [ресторану, яким керує заявник у Стамбулі]?

Заявник: Щодо Чезаїра немає жодної проблеми, можна домовитись, якщо він потрібен.

Н.Н.Г. : Гарзд. Зараз я надішлю вам проект програми та попередній список учасників.

Заявник: Я згоден.

Н.Н.Г.: Ми будемо говорити далі на основі цих документів ».

Прокуратура стверджувала, що заявник, будучи лідером Фонду «Відкрите суспільство» та Anadolu Kültür, проводив численні заходи з метою створення «народних форумів», навчання активістів щодо проведення ненасильницьких акцій, наприклад, організації, організовані рухом "Отпор", заручившись підтримкою країн Європейського Союзу для забезпечення заборони на продаж

сльозогінного газу Туреччині та інформування Європейського суду з прав людини про ці події.

Прокуратура цитувала повідомлення МАСАК, що детально описують банківські операції Anadolu Kültür, і стверджує, що ці документи свідчать про те, що ця компанія здійснила кілька банківських переказів фізичним особам, комерційним компаніям та громадським організаціям, які працюють у галузі мистецтва, прав людини та меншин, і що вона отримала фінансову підтримку від декількох фондів, міжнародних організацій та університетів, таких як Фонд Civitas, Університет Колумбії та Рада Європи. У ньому зазначалося, що 120 фондів, які підтримує Anadolu Kültür, включають фонд, який був розпущений після оголошення надзвичайного стану за рахунок його імовірних зв'язків з організацією FETÖ / PÜD.

Прокуратура стверджує, що операції з фізичного спостереження за заявником дали змогу встановити, що 16 липня 2013 року він зустрівся з юридичним директором консульства Німеччини. Він також стверджував, що ще один підсудний (ТК) зустрівся з французьким журналістом 5 липня 2013 року, що заявник зустрівся з членом Європейського парламенту 26 липня 2013 року, і що відбулася телефонна розмова з колишнім представником Європейської комісії Європейського Союзу. Він також зазначив, що під час телефонної розмови з академіком заявник також згадав про візит Уповноваженого Ради з прав людини Ради Європи.

Прокуратура також стверджувала, що заявник контактував з журналістами та керівниками бізнесу з метою створення нового ЗМІ, і, зокрема, він зв'язався з Німеччиною, Англією, іншими європейськими країнами та Фондом Guardian, щоб отримати фінансування.

Прокуратура також цитувала телефонну розмову від 16 червня 2013 року, у відповідних частинах якої написано:

"... О.Е.: Ви бачили абсолютно неймовірний вечір по телебаченню. Тридцять тисяч людей рушили з Картала (район Стамбула) до сюди ... Це неймовірно. Весь шлях до Мекідієкой (район Стамбула), кожен район виходить на вулиці Зараз я знову на Таксимі, мене накрило [слізний газ]. Це неможливо зупинити

Заявник: Так, так. Що це за акція, як її можна організувати плановим способом? Іншими словами, протести виникають стихійно. Як їх можна спланувати? Вони відбуваються щотижня.

О.Е.: Насправді ми планували це Людей не можна зупинити. Нема з ким домовлятися. Вчора я сказав під час програми на німецькому каналі, що Т. Ердоган (тодішній Прем'єр-міністр) збирається щось сказати, що він буде виступати на нараді. Ми побачимо, що він каже. Народ уважно слухає, і всі його зауваження викликають обурення.

Заявник: Так. Він ще не говорив, чи не так?

...

Заявник: Він ще не говорив. Але навіть заяви губернатора збільшують людські втрати. А. був з 14-річною дівчиною, яка була в жахливому стані. Лікарі кажуть, що не ясно, чи виживе вона ...

Заявник: ... Події поки що були дуже серйозними. Це вийшло за рамки авторитарних дій "

За даними прокуратури, під час цієї розмови заявник критикував тодішнього Прем'єр-міністра. Він заявив, що Прем'єр-міністр був популістом, який захищав теорію міжнародної змови, хоча насправді це був міжнародний тиск. Він також підтримав пропозиції О.Е. щодо організації щотижневих зустрічей на тему "Закон і справедливість", і піддав критиці дії поліції.

Прокуратура також посилалася на розмову між заявником та іншим підсудним, актором ММА, 6 червня 2013 року. Він стверджував, що в ході цієї розмови відбувся обмін щодо групи футбольних прихильників, і що заявник заявив, що цю групу слід заохочувати, щоб продемонструвати, що люди з різних прошарків людей беруть участь у демонстраціях. Він також зазначив, що під час цієї ж розмови заявник порушив питання про насильство в поліції та його розмови з тодішнім міністром юстиції з цього приводу.

52. Прокуратура також посилалася на заяви, зроблені пресою колективом "Таксімська солідарність" під час подій в Гезі, зустрічі, організовані в цей період різними громадськими організаціями, та на заходи, проведені в різних містах Туреччини на підтримку подій у Гезі.

53. Щодо припущень про зв'язки між організацією FETÖ / PDY та підсудними, прокуратура стверджувала, що організація підтримувала події в Гезі. На підтвердження свого аргументу він посилався на:

- повідомлення від 30 грудня 2013 року, в якому заявник заявив наступним чином: "на даний момент нам потрібен "семаат" [буквально, слово "семаат" означає "громада"; однак, у відповідний час цей термін зазвичай використовувався для опису послідовників Фетхулаха Гюлена, можливого керівника організації FETÖ / PDY]. Через них ми повідомляємо про корупційні дії та проникнення в систему правосуддя";

- телефонна розмова між SCA, одним із підсудних, та оглядачем щоденної газети "Заман" [турецька влада розглядається як ЗМІ, що є членом організації FETÖ / PDY], під час якої S.C.A. розкритикував ставлення газети до подій Гезі, і оглядач заявив: "ми повністю підтримуємо події в Гезі ...";

- недатована телефонна розмова, під час якої А.Н.А., колишній президент Фонду «Відкрите суспільство», сказав своєму співрозмовнику, що збирається «пообідати з людьми Хока Ефенді [Фетуллах Гюлена] ...»;

- кілька телефонних розмов між підсудними та журналістами, які працюють у газеті «Заман»;

- притягнення до відповідальності керівника поліції безпеки, який нібито наказав поліцейським підпалити намети, встановлені в парку Гезі 29 травня 2013 року, та застосувати сльозогінний газ проти демонстрантів, який був звільнений 20 липня 2016 року згідно з Постановою про надзвичайні ситуації з огляду на його можливі зв'язки з організацією FETÖ / PDY.

Прокуратура також наводила заяви поліцейського (H.G), допитаного як свідка, який заявив, що він бачив заявника серед демонстрантів під час подій у Гезі та, що оточуючі люди зверталися до нього за його порадами, а також показання іншого свідка, M.P., який сказав, що G.S., заявник та кілька громадських організацій та представники політичних партій підтримували події в Гезі, і ці особи мали намір викликати хаос у країні (див. пункти 34 вище та 62 нижче).

Прокуратура також перерахувала кілька актів, які, на її думку, мали на меті поставити Туреччину в незручне становище на міжнародному рівні ("Türkiye'yi Uluslararası alanda zor durumda bırakmak için yapılan faaliyetler"):

- організація виставки у Брюсселі про події Gezi;
- підготовка звіту про події в Гезі, призначеного для подання до Європейського парламенту;
- підтримка окремих заяв, поданих до Європейського суду з прав людини щодо використання сльозогінного газу під час демонстрацій;
- телефонні розмови про співпрацю та обмін інформацією з різними органами Ради Європи, включаючи Уповноваженого з прав людини та Генерального секретаріату Ради Європи;
- телефонні розмови щодо кількох доповідей Міжнародної Амністії

54. У тій же частині обвинувального акту прокуратура в жодному порядку не передала доказів проти заявника, які можуть бути класифіковані та узагальнені наступним чином:

По-перше, в ньому вказувалося, що між 2001 та 2006 роками заявник був одним із радників Фонду «Відкрите суспільство», а також він засідав у складі адміністративних рад цього фонду та компанії Anadolu Kültür, яка отримувала фінансування від G.S. Потім вона наводила стенограми декількох телефонних розмов, що відбувалися під час подій у Гезі, і, зокрема, стосувалися:

- відкриття банківського рахунку в рамках публічної кампанії збору коштів для придбання протигазів для демонстрантів, які беруть участь у заходах у Гезі;
- надання місця, щоб демонстранти, зібрані в парку Гезі, могли зібратися;
- план створення групи представників демонстрантів у Гезі, яка відповідатиме за переговори з урядом;
- зустрічі з тодішнім міністром юстиції, якого демонстранти вважали гідним державним діячем;
- організація численних зустрічей під час заходів у Гезі;

- стосунки з кількома іноземними громадянами.

Прокуратура також стверджувала, що під час телефонної розмови заявник описував тодішнього прем'єр-міністра як брехуна.

Вона також посилалася на телефонну розмову між заявником та В.Т, членом колективу "Таксімська Солідарність", 31 травня 2013 року (після втручання силовиків проти демонстрантів у парку Гезі, цієї ж дати відбулися численні жорстокі протистояння), відповідні частини якої звучать так:

"... В.Т.: Багато людей отримали травми; кілька людей знаходяться в реанімації, [поліція] всюди поставила бар'єри. Мене там немає, і я не поїду. Ситуація катастрофічна. Османе, якщо у вас є друзі в Комісії Мудрих Людей [наприкінці 2012 року та в січні 2013 року урядом була створена комісія, що складається з 63 осіб різного походження, яка супроводжувала мирний процес, відомий як "процес рішень", який розпочався з метою пошуку мирного та постійного вирішення "курдського питання"], їм можна буде запропонувати зробити спільну заяву. Я маю на увазі, це вже не ситуація, яка може йти разом з мирним процесом, деякі люди (Yani bu bariş süreci ile birlikte gidecek bir durum değil artık, birilerinin).

Заявник: Так, так, так.

В.Т.: Я дещо написав і надіслав це вам.

Заявник: Але важливо - провести прес-конференцію в Чезаїрі для тих, хто живе за кордоном, для журналістів.

...

Заявник: «Добре! Ви сказали, що сталася одна смерть - ви серйозно?»

В.Т.: Настала смерть. Ми не знаємо причину смерті; дехто каже, що у потерпілого стався серцевий напад ... Але сталася смерть. (Таксім) Солідарність готує документ; напад розпочався о 5 годині вечора. Зібрані там люди, включаючи п'ятьох людей у масках, які кидали каміння в міліцію. Іншими словами, була провокація, і тепер документ Солідарності вийде в світ. [У документі буде зазначено, що ця атака] не була здійснена нашими членами, і [ми сподіваємось, що ті особи, які кидали каміння в міліцію] будуть ідентифіковані. Громадськість взагалі не використовувала насильство.

...

В.Т.: "Я сам писав до Мудрих Людей, Л., М. та О. Можливо, було б корисно чинити тиск на Мудрих Людей, аби вони зустрілися для мирного процесу. Уряд оголосив війну народу.

Заявник: Так, так. ...

Заявник: Необхідно продовжувати подавати кримінальні скарги ... "

Прокуратура також посилалася на телефонні дзвінки з іноземних номерів, походження яких, як стверджується, залишалося невідомими.

На підтвердження своїх звинувачень вона згадувала численні телефонні розмови між заявником та особами різного походження, але не вказувала, наскільки вони мають відношення до його звинувачень проти нього. Зокрема, вона цитувала розмови між заявником та:

- А.Ф.І., журналіст та академік, про написану ним статтю, яка мала бути опублікована у *Libération* (з фр. «Звільнення», наймолодша з трьох найбільших національних французьких газет, що випускається з 1973 року (примітка О. Дроздова)). Під час цієї розмови заявник жорстоко критикував тогочасного Прем'єр-міністра за те, що він розмежував спосіб життя, який він вважав "законним", і той, який він вважав "нелегітимним". З цієї розмови виходило, що члени партії прем'єр-міністра висловили своє невдоволення відносно позиції прем'єр-міністра. Заявник, який назвав Прем'єр-міністра "успішним фашистським лідером" ("başarılı faşist lider") і згадав про ризик домагань, якими керуються незаміжні пари, зробив наступне зауваження А.Ф.І.: "Вони [імовірно, члени правлячої партії] повинні позбутися цієї людини». Крім того, він заявив, що [Туреччина] мала "диктаторський режим" і що Прем'єр-міністру не можна дозволяти стати Президентом Республіки.

В обвинувальному акті було наведено відомості про цю телефонну розмову. Виявляється, що о 1,15 год. 8 листопада 2013 р. А.Ф.І. зателефонував заявнику. У стенограмі цієї телефонної розмови записано:

А.Ф.І.: "Зараз я займаюся однією справою; Я надіслав статтю до *Libération* [та] до Радикала 2 [щотижневої публікації, що додається до щоденної газети «Радикал», яка публікує статті інтелектуалів] про імама Туреччини.

Заявник: О.К.

А.Ф.І.: Мені потрібно щось, що стосується назви [статті] про Ердогана, щоб інша версія могла бути опублікована в *Libération*, що пояснює ці події більше ... Вони опублікують [цю статтю] на наступному тижні, я готую це ... Що мене турбує, більше хвилює, це дуже небезпечне слово, яке вживає Ердоган, [який сказав, що] існують законні способи життя ("meşru hayat") і нелегітимний спосіб життя ("gayrimeşru hayat").

Заявник: Я не вірю вам, я не слідкував за [новинами] - він навіть це сказав! "....

А.Ф.І.: Він сказав це у Фінляндії,

Заявник: Ага, ну! ... Я пропустив це!

А.Ф.І.: Так, я торкнувся цього питання Члени АКР (партія Прем'єр-міністра) хочуть обмежити його; він [Прем'єр-міністр] говорить гірші речі, коли знаходиться за кордоном.

Заявник: Так.

A.F.I. : Іншими словами, члени ПСР також перебувають у розгубленому стані ("şaşkın")
... один із них навіть сказав мені, що чоловік з глузду з'їхав.

Заявник: Якщо ця людина щось зробить з цим, [він] стане успішним фашистським
лідером ...

A.F.I. : Вони не можуть прийняти ... закон.

Заявник: Можливо, він може бути поміщений під опіку ("ya da hacir altına") ...

A.F.I. : ... Вони не можуть цього зробити ...

Заявник: Або він був би поміщений під опіку, тобто один із цих варіантів.

A.F.I. : Так, вони не можуть прийняти закон, але через цю людину вони зіткнуться з
багатьма труднощами; [наприклад], ревний префект Адани [місто Туреччини] буде
проводити обшуки, ревний сусід буде доносити [своїх сусідів].

Заявник: ... Це головний біль ("бела"), так що ... це головний біль в наших очах, але ця
людина не вважає це таким.

A.F.I.: Ні, коли відбудуться події, вони скажуть, що це втручання в спосіб життя. Багато
членів АКР в шоці

Заявник: Це те, що я говорю, це те, що я говорю, це АКР ...

A.F.I.: Вони збираються поставити його під опіку ...

Заявник: Вони повинні позбутися цієї людини після всього цього, тому що ...

A.F.I.: Я повністю згоден!

Заявник: ... якщо хлопчик і дівчинка були разом у таких місцях, [якщо така інформація
стане відомою], їх життя руйнується ... в Туреччині існує багато способів утисків
[когось] ...

A.F.I.: Я це, звичайно, знаю. Вони намагаються представити це як діяльність
терористичної організації ("terör örgütüne sardırmaya çalışıyorlar"), це як терористична
[діяльність] ("sanki terör") ... коли дівчата та хлопці збираються разом, терористична
організація [утворюється] ("kızlı erkekli yerlerde terör örgütü").

Заявник: Так.

...

A.F.I.: Я бачу, що семаат (див. пункт 53 вище) також дуже занепокоєний ... Їх проблема стосується будинків Ішика [студентського житла мережі Fetullah Gülen], будинків студентів.

Заявник: Так, так!

A.F.I.: Ці будинки також незаконні; вони не є законними резиденціями для студентів.

Заявник: Так, так!

A.F.I.: Після підготовчих курсів ("дершане") вони [це, мабуть, стосується членів гуленістської мережі] думають, що він [Прем'єр-міністр] одержимий цими будинками ...

Заявник: Так, це можливість, так.

...

Заявник: Зрештою, існує клімат, в якому людина (це, мабуть, посилається на прем'єр-міністра) хоче щось зробити, це може бути лише диктаторський режим, що ще може бути? Гаразд, він не збирається брати участь у всьому; але, якщо мова йде про теми, які він вважає важливими ...

A.F.I.: Тематика, яку він вважає важливою, можливо, з моральної та політичної точки зору.

Заявник: Гаразд, він хоче робити те, що хоче.

A.F.I.: Так.

Заявник: Загалом ми діємо згідно із законами, але.

A.F.I.: Так, так.

Заявник: [Але] Я повинен робити те, що я хочу щодо певних питань, це все!

A.F.I.: Так, так, так. Це вірно. Це вірно.

Заявник: Ні! Якщо він [це, мабуть, посилається на прем'єр-міністра] сказав про це, то йому не можна дозволяти стати президентом республіки, хоча я раніше говорив, що він стане президентом республіки.

A.F.I.: Мені здається, що це так. Якби він став Президентом республіки, він би почав переслідувати уряд».

- R.T., політичний діяч і колишній суддя Європейського суду з прав людини, щодо можливості висунення спільного кандидата від опозиції на

місцеві вибори, які мали відбутися 30 березня 2014 року в районі Бейоглу;

- А. Е., журналіст, який працював у відповідний час для щоденної газети «Кумхуріет», про фінансовий стан цієї газети (ця розмова відбулася 2 жовтня 2017 року).

Прокуратура також згадала телефонну розмову заявника 17 лютого 2017 року про організацію візиту делегації Цивільної Комісії ЄС з Туреччини (EUTCC), що складається в основному з членів Європейського парламенту, науковців та журналістів [цей візит відбувся між 13 та 19 лютого 2017 року].

Крім того, прокуратура цитувала інтерв'ю, подане заявником на веб-телебаченні на YouTube 4 серпня 2015 року (див. пункт 36 вище), а також інше інтерв'ю, в якому заявник заявив:

"Відтепер активістам (ПКК) потрібно буде покинути Туреччину, щоб скласти зброю?"

3. Третя частина обвинувального акту

55. У третій частині обвинувального акту прокуратура посилялася, зокрема, на докази, що вона зібрала стосовно інших підсудних, включаючи світлини використаних символів та надала інформацію про них, цитуючи статті, опубліковані під час подій у Гезі та подала фотозвіт шкоди, завданої актами вандалізму.

Вона зробила наступні висновки:

"... перед повстанням у Гезі, відомим як "події в парку Гезі", всі підсудні проходили навчання з метою повалення уряду; вони почали реалізовувати свій план у травні 2013 року; легальні та нелегальні структури, а також нелегальні структури, які нібито легальні і, здавалося б, незалежні одна від одної, почали діяти шляхом зближення навколо єдиної мети; всі підсудні намагалися підбурювати громадськість до виходу на вулицю, організовуючи так звані "ненасильницькі" акції, які мали на меті заробити симпатію громадськості; вони робили численні заклики та намагалися збільшити участь у колективних демонстраціях, заявляючи, що поліція жорстоко втручалась у демонстрації; їх метою було занурити країну та суспільство в хаос, що стався під час державного перевороту 1960-80-х р.р., забезпечивши лівим терористичним організаціям сприятливе середовище та намагаючись повалити уряд Турецької Республіки або перешкодити здійсненню своїх функцій; вони, ймовірно, хотіли змусити уряд подати у відставку та провести дострокові вибори, як у деяких зарубіжних країнах; якщо ця спроба провалиться, вони мали намір закласти основи громадянської війни та державного перевороту, як у Сирії та Єгипті; озброєна терористична організація FETÖ / PDY робила подібні спроби; після закінчення повстання у Гезі ... озброєна терористична організація FETÖ / PDY вийшла на сцену з метою досягнення тієї ж мети; з огляду на докази в матеріалах справи, підозрювані вчинили злочини, щодо яких їм висунуте обвинувачення."

Прокуратура закликала призначити покарання, передбачені Кримінальним кодексом, щодо заявника та інших підсудних.

56. 4 березня 2019 року апеляційний суд прийняв обвинувальний акт і погодився на притягнення заявника до суду; таким чином розпочався судовий процес. Кримінальне провадження все ще триває у цьому суді.

F. Індивідуальна скарга заявника до Конституційного Суду

57. 29 грудня 2017 року заявник подав індивідуальну скаргу до Конституційного Суду. Він стверджував, серед іншого, про порушення статті 5 Конвенції (відсутність обґрунтованих підозр, відсутність відповідних та достатніх підстав, відсутність доступу до матеріалів розслідування, відсутність публічного слухання під час розгляду його заяв про звільнення тощо). Він також заявив, що позбавлення волі було застосовано до нього з метою відвернути правозахисників від здійснення заходів щодо захисту прав і свобод. Зокрема, посилаючись на вимогу оперативного провадження, встановлену пунктом 4 статті 5 Конвенції, він попросив визначити його заяву пріоритетною.

58. У рамках розгляду справи в Конституційному Суді, Міністерство юстиції подало свої зауваження 4 січня 2019 року.

59. 22 травня 2019 року Конституційний суд розглянув заяву заявника. Наступного дня він опублікував результати своїх обговорень на своєму веб-сайті. Він оголосив скаргу заявника щодо законності ухвали про його попереднє ув'язнення прийнятною, але визнав, що не було порушення статті 19 Конституції. Він також відхилив скаргу заявника через відсутність публічного слухання під час розгляду його клопотання про звільнення.

60. 28 червня 2019 року рішення Конституційного Суду було опубліковано в Офіційному Віснику. Що стосується ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, то десятьма голосами проти п'яти дійшли висновку, що не було порушення статті 19 Конституції. Роблячи це, Конституційний Суд, зокрема, зазначив, що під час подій у Гезі були вчинені численні насильницькі діяння, цивільні люди та поліцейські загинули, тисячі осіб отримали тілесні ушкодження та розпочато декілька кримінальних розслідувань щодо осіб, які відповідальні за ці вчинки. Він вважав, що в силу свого соціального статусу та з огляду на свої національні та міжнародні контакти, заявник мав змогу передбачити наслідки тих подій та той факт, що відповідні демонстрації перероджуються у насильство. Він вважав, що у сукупності, наступні елементи - перелічені у рішеннях щодо тримання заявника під вартою та в обвинувальному акті (див. пункти 67-69 рішення) - були достатніми, щоб викликати сильну підозру щодо його відповідальності за насильство, вчинене під час подій в Гезі, і кінцевою метою цих актів, а саме повалення уряду: зміст розмови між заявником та Н.Н.Г (див. пункт 51 вище); той факт, що заявник згадав про політичні наслідки подій в Гезі під час

телефонної розмови; той факт, що він надавав допомогу демонстрантам, надаючи приміщення для зборів та обладнання, включаючи протигази; той факт, що він організував зустрічі та брав у них участь; той факт, що він надав фінансову підтримку особам, які підтримували ці події; і той факт, що він працював над тим, щоб отримати громадську підтримку подій в Гезі. Конституційний Суд дійшов висновку, що з огляду на ці складові, висновок про існування фактичних доказів, що викликають сильну підозру у вчиненні передбачуваного злочину, не видається ані довільним, ані невинуватим.

Щодо скарги щодо відсутності публічного слухання під час розгляду заяв про звільнення, то Конституційний суд зазначив, що в період між 1 листопада 2017 року (дата, коли заявника було поміщено до установи для попереднього ув'язнення) та 30 квітня 2019 року (дата, коли заявник був присутнім на слуханні) - тривала понад сімнадцять місяців - заявник не постав перед судом, який зобов'язаний був прийняти рішення про продовження попереднього ув'язнення. Поважаючи те, що заявник мав можливість подати позов про відшкодування збитків, він, тим не менш, оголосив цю скаргу неприйнятною через невичерпність національних засобів правового захисту.

Троє суддів, які залишилися у меншості, у своїй розбіжній окремій думці вважали, зокрема, після вивчення доказів у матеріалах справи, що в цій справі немає вагомих доказів того, що заявник вчинив правопорушення. Вони вважали, що сам факт того, що заявник брав участь у заходах в Гезі та надав підтримку мирним демонстраціям чи ненасильницьким діям, не можна вважати кримінально караним діянням, передбаченим кримінальним законодавством, оскільки кожен має право брати участь у таких демонстраціях. Вони також заявили, що матеріалів справи недостатньо для встановлення того, що заявник був причетний до вчинення насильницьких дій. Вони додали, що у своїх попередніх рішеннях у справах, що стосуються подій у Гезі, Конституційний Суд неодноразово постановляв, що було порушення права на мирні зібрання, і навіть вважав, що непропорційне використання сили з боку поліцейських проти демонстранта, який не брав участі в насильницьких діях, має відбиваючий вплив на реалізацію права на свободу мирних зібрань. Вони також розкритикували той факт, що заявника було поміщено до слідчого ізолятора через чотири роки після подій у Гезі. Зокрема, вони підкреслили, що докази були зібрані на початковій фазі розслідування, і з матеріалів справи не випливало, що влада збрала значні нові докази на наступних етапах розслідування, що, ймовірно, може змінити її хід.

Двоє з цих трьох також вважали, що докази у справі не підтверджують вчинення злочинів, передбачених статтями 309 та 312 Кримінального кодексу. Зокрема, вони підкреслили, що одним із суттєвих елементів, що становлять передбачувані правопорушення, було використання "сили" чи "насильства".

Далі, четвертий суддя, який висловив розбіжну окрему думку, не приймаючи рішення про обґрунтованість підозр щодо заявника, зазначив, що

значна частина доказів була зібрана у 2013 році. На його думку, факт розпорядження про поміщення підозрюваного під варту пізніше ніж через чотири роки після подій не міг слід розглядати як "необхідний" захід.

Нарешті, п'ятий суддя, що не погодився з більшістю, розкритикував спосіб, у який більшість розглянула індивідуальну скаргу. Він підкреслив, що у своєму рішенні Конституційний Суд Туреччини повинен був прийняти рішення про зв'язок між доказами в матеріалах справи та складовими елементами злочину, а саме "силою та насильством" та "злочинним умислом". Посилаючись на відповідну прецедентну практику Конституційного Суду, він заявив, що цей суд повинен був вивчити докази по черзі, але в цій справі він, навпаки, застосував цілісний підхід. Він додав, що головною проблемою рішення більшості, на його думку, було питання пропорційності заходу. На його думку, факт поміщення підозрюваного до слідчого ізолятора через чотири роки після подій, про які йдеться, не може розглядатися як пропорційний захід. У зв'язку з цим він вважає, що суди навели стереотипні причини для виправдання цього заходу.

G. Інша інформація, надана заявником

61. Заявник подав до Суду дві заяви Президента Республіки.

Першу заяву Президент Республіки зробив 21 листопада 2018 року на публічній зустрічі з місцевими виборними чиновниками. Відповідні частини заяви наступні:

"Ви коли-небудь думали про це? Хтось фінансував терористів у контексті подій у Гезі. Цей чоловік зараз за ґратами. А хто за ним? Знаменитий угорський єврей GS. Це людина, яка заохочує людей до розколу та розбиття націй. У GS величезні гроші, і він витрачає їх таким чином. Його представник у Туреччині - людина, про яку я говорю, яка успадкувала багатство від свого батька і який потім використав свої фінансові ресурси для знищення цієї країни. Саме ця людина надає всіляку підтримку цим терористичним актам ... "

Друга заява була зроблена 3 грудня 2018 року після заяви у пресі, опублікованої з нагоди G20 [Група двадцяти (G20) - це форум дев'ятнадцяти країн, включаючи Туреччину та Європейський Союз; тринадцятий саміт G20 відбувся 30 листопада та 1 грудня 2018 року]. Відповідні частини цієї заяви наступні:

«Я вже розкрив імена тих, хто за подіями у Гезі. Я сказав, що її зовнішнім стовпом був GS, а національним стовпом - Кавала. Ті, хто надсилає гроші до Кавали, добре відомі. І тепер вони прийняли рішення закрити фундамент, покинути Туреччину тощо; ось так вони зайняли наш порядок денний ».

62. Заявник також згадав заяви М.Р. до відповідної прокуратури 22 листопада 2018 року (див., зокрема, пункти 34, 36 та 53 вище). Він стверджував, що в цих заявах М.Р. скаржився на те, що його попередні заяви використовувались для обґрунтування початку кримінального провадження проти заявника. За словами заявника, М.Р. пояснив, що кілька разів зустрічався з членами Управління безпеки, щоб обговорити свої академічні дослідження, і відповісти на їхні запитання. Однак він заперечив, що робив звинувачувальну заяву. М.Р. заявив, що він брав активну участь у подіях в Гезі, які, на його думку, були законними та чесними демонстраціями, і що він отримав поранення під час непропорційних втручань поліції. Він спростував версію про те, що ці демонстрації були спрямовані та фінансувалися міжнародними установами. У зв'язку з цим він заперечив щодо встановлення зв'язку між заявником та міжнародною змовою.

63. Заявник стверджував, що протестні рухи у Гезі були предметом численних наукових досліджень з різних точок зору, і що жодне з цих досліджень не показало, що ці події були придумані іноземними силами. Він подав до суду шість опублікованих статей про події в парку Гезі.

64. Заявник також посилався, серед іншого, на такі документи:

- «Думка щодо змін до Конституції, прийнятих Великими Національними Зборами 21 січня 2017 року та винесених на національний референдум 16 квітня 2017 року», прийнятих Венеціанською комісією на своєму 110-му пленарному засіданні (Венеція, 10-11 березня 2017 р.),

- Резолюція №. 2156 (25 квітня 2017 р.) Парламентської Асамблеї Ради Європи під назвою «Функціонування демократичних інститутів в Туреччині».

Н. Звернення до Робочої групи ООН з питань безпідставного затримання.

65. Уряд стверджував, що заявник подав такі самі твердження до Вищої комісії ООН з питань прав людини, а також конкретніше до своєї Робочої групи з питань безпідставного затримання ("Робоча група"). У зв'язку з цим вони надіслали Суду лист під назвою "Спільне невідкладне оскарження в рамках спеціальних процедур", який було надіслано турецькому Уряду 2 листопада 2017 року та підписано заступником голови Робочої групи з питань безпідставного затримання, Спеціальний доповідач ООН з питань меншин, Спеціальний доповідач ООН з питань культурних прав, Спеціальний доповідач ООН з питань сприяння та захисту права на свободу думки та вираження поглядів, та Спеціальний доповідач ООН з питань захисту правозахисників.

66. Лист стосувався арешту та затримання заявника. Її автори узагальнили отриману ними інформацію про затримання заявника, і, зокрема, публічні заяви, зроблені з цього приводу Президентом Туреччини 24 жовтня 2017 року. Вони закликали Уряд відповідно до статей 9, 10 та 14 Міжнародного пакту про

громадянські та політичні права не позбавляти його свободи свавільно та вживати всіх необхідних заходів для того, щоб його судили незалежні та неупереджені суди.

У терміновому зверненні Рада ООН з прав людини в силу наданих їй повноважень запропонувала Уряду надати свої зауваження щодо низки пунктів щодо позбавлення заявника волі. Відповідна частина листа гласить:

«Шановний Уряд, ми хотіли б повідомити про те, що після направлення термінового звернення до Уряду, Робоча група може передати справу за допомогою своєї регулярної процедури, щоб ухвалити висновок про те, чи було позбавлення волі свавільним чи ні».

67. Уряд уточнив, що вони передали свої зауваження щодо вищезазначених питань.

Зі свого боку, заявник пояснив, що ця заява була подана без його відома і що він ніколи не брав участі у розглянутому провадженні.

II. ВІДПОВІДНІ ВНУТРІШНІ ПРАВО І ПРАКТИКА

A. Конституція Туреччини

68. Відповідні частини статті 19 Конституції проголошено так:

«Кожен має право на свободу та особисту недоторканість.

...

Особи, щодо яких існують сильні припущення про їх винуватість у вчиненні злочину, можуть бути затримані лише за ухвалою судді і з метою запобігання їх втечі, знищенню чи спотворенню доказів, або за будь-яких інших передбачених законом обставин, які також потребують їх затримання. Ніхто не може бути заарештований без ухвали судді, за винятком випадків, коли його затримали на місці вчинення злочину або коли зволікання призведе до небезпечних наслідків; умови такої дії визначаються законом.

...

Кожен, кого позбавлено свободи з будь-якої причини, має право звернутися до компетентного судового органу для швидкого вирішення своєї справи та на негайне звільнення, якщо затримання є незаконним. ... »

B. Відповідні положення Кримінального кодексу

69. Пункт 1 статті 309 Кримінального кодексу сформульовано таким чином:

"Кожен, хто намагається силою та насильством повалити конституційний лад, встановлений Конституцією Турецької Республіки, або встановити інший порядок замість нього, або фактично не допустити його здійснення, повністю чи частково, засуджується до довічного позбавлення волі».

70. Пунктом 1 статті 312 Кримінального кодексу передбачено:

"Кожен, хто намагається силою та насильством повалити Уряд Турецької Республіки або перешкодити, повністю чи частково, виконувати йому свої обов'язки, засуджується до довічного позбавлення волі".

С. Відповідні положення Кримінально-процесуального кодексу (далі КПК)

71. Детальний опис відповідних положень КПК щодо попереднього ув'язнення міститься у рішеннях Суду у справах "Агіт Демір проти Туреччини" (№ 36475/10, п. 30, 27 лютого 2018 р.) та Мехмет Хасан Алтан проти Туреччини (№ 13237/17, §§ 71-73, 20 березня 2018 року).

72. Відповідні частини пунктів 1 та 2 статті 100 КПК передбачають:

«1. Якщо існують факти, що викликають сильну підозру у вчиненні [ймовірного] злочину, стосовно підозрюваного або обвинуваченого може бути застосовано попереднє ув'язнення. Попереднє ув'язнення може бути призначене лише пропорційно покаранню чи запобіжному заходу, яке потенційно може бути застосовано, враховуючи важливість справи.

2. У випадках, перелічених нижче, вважається, що підставою для тримання під вартою є:

(а) якщо є конкретні факти, які обґрунтовують, що підозрюваний чи обвинувачений може переховуватись ...;

(b) якщо поведінка підозрюваного чи обвинуваченого викликає підозру стосовно

i. ризику, що докази можуть бути знищені, приховані або спотворені

ii. спроби чинити тиск на свідків чи інших осіб ... "

Для певних правопорушень, перелічених у пункті 3 статті 100 КПК (так звані «каталоги правопорушень»), існує законодавча презумпція наявності підстав для затримання. У відповідних частинах пункту 3 статті 100 КПК зазначено:

"(3) Якщо є факти, які викликають сильну підозру у вчиненні перелічених нижче злочинів, можна припустити, що є підстави для тримання під вартою:

(а) за такі злочини, передбачені Кримінальним кодексом (№ 5237 від 26 вересня 2004 року):

...

11. злочини проти конституційного ладу та проти функціонування конституційного ладу (статті 309, 310, 311, 313, 314 та 315);

... »

Статтю 101 КПК передбачено, що слід навести причини для продовження тримання під вартою та довести, що застосування інших альтернативних заходів буде недостатнім.

D. Законодавчий Декрет, №№. 667 та 668

73. Два послідовних декрета (№ 667 та 668), які набули чинності 23 липня 2016 року та 27 липня 2016 року, мали наслідком внесення змін щодо деяких слідчих заходів та процесуальних актів. Відповідно до пункту 1 (i) статті 6 декрета №. 667, питання продовження тримання під вартою, заперечення проти затримання та заяви про звільнення "можуть" розглядатися на підставі матеріалів справи. Відповідно до пункту 1 (ç) статті 3 декрета №. 668, заяви про звільнення, подані затриманою особою, розглядаються на підставі справи, коли суд за власною ініціативою розглядає [ухвалу про тримання під вартою] кожні тридцять днів відповідно до статті 108 Кримінально-процесуального кодексу.

III. РАДА ЄВРОПЕЙСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ

74. Відповідні тексти Ради Європи та міжнародні тексти щодо захисту та ролі захисників прав людини викладені у рішенні Алієва проти Азербайджану (№ 68762/14 та 71200/14, п. 88-92, 20 вересня 2018 р.).

Зокрема, 6 лютого 2008 року на своєму 1017-му засіданні Комітет Міністрів ухвалив Декларацію про дії Ради Європи щодо поліпшення захисту правозахисників та сприяння їхній діяльності. У відповідних частинах Декларації проголошено таке:

"Комітет міністрів Ради Європи ...

...

1. Засуджує будь-які напади на порушення прав правозахисників та порушення прав людини в державах-членах Ради Європи чи в інших місцях, незалежно від того, чи були вони здійснені державними агентами чи недержавними суб'єктами;

2. Закликає держави-члени:

(i) створити середовище, що сприятиме роботі правозахисників, даючи можливість людям, групам та об'єднанням вільно здійснювати діяльність на законних засадах, що відповідають міжнародним стандартам, сприяти та прагнути захисту прав людини та основних свобод без будь-яких обмежень, окрім санкціонованих Європейською конвенцією про права людини;

(ii) вжити ефективних заходів щодо захисту правозахисників та забезпечення поваги до їх діяльності;

...

(vi) забезпечити, щоб їх законодавство, зокрема про свободу асоціацій, мирних зібрань та вираження поглядів, відповідало міжнародним стандартам прав людини та, якщо це доречно, звертатися за відповідними рекомендаціями до Ради Європи з цього приводу;

(vii) забезпечити ефективний доступ правозахисників до Європейського суду з прав людини, Європейського комітету соціальних прав та інших механізмів захисту прав людини відповідно до застосовних процедур;

(viii) співпрацювати з механізмами ради Європи у сфері захисту прав людини і, зокрема, з Європейським судом з прав людини, а також з Уповноваженим з прав людини, сприяючи його візитам, надаючи адекватні відповіді та вступати в діалог з ним про становище правозахисників на їх прохання;

... »

75. 26 червня 2018 року Парламентська асамблея ухвалила Резолюцію 2225 (2018) про захист правозахисників у державах-членах Ради Європи, яка у відповідних частинах звучить так:

«1. Парламентська асамблея нагадує свої резолюції 1660 (2009) та 1891 (2012) про становище правозахисників у державах-членах Ради Європи, та свою резолюцію 2095 (2016,) також рекомендацію 2085 (2016) щодо посилення ролі та захисту прав правозахисників у країнах-членах Ради Європи. Вона віддає належне, безцінній роботі правозахисників щодо захисту та просування прав людини та основних свобод. Правозахисники - це "ті, хто працюють над правами інших людей" - особи чи групи, які мирно та законно діють на просування та захист прав людини, будь то адвокати, журналісти, члени неурядових організацій чи інші.

...

3. Асамблея зазначає, що в більшості країн-членів Ради Європи правозахисники можуть вільно працювати в умовах, що сприяють розвитку їхньої діяльності. Проте зазначає, що за останні кілька років кількість репресій проти правозахисників зростає. Введено нові обмежувальні закони щодо реєстрації та фінансування НУО. Багато правозахисників зазнають судових, адміністративних чи податкових утисків, переслідувань та кримінальних розслідувань, розпочатих за сумнівними звинуваченнями, часто пов'язаними з передбачуваною терористичною діяльністю або начебто це стосується національної безпеки. Деяким із них погрожують, піддають фізичному нападу, свавільно заарештовують, затримують або піддають ув'язненню, інших навіть вбивають. Як результат, простір для дій правозахисників стає все більш обмеженим та менш безпечним.

4. Асамблея засуджує цей розвиток подій та підтверджує свою підтримку щодо праці правозахисників, яка часто ставлять під загрозу їх безпеку та життя задля просування та захисту прав інших людей, у тому числі найбільш вразливих та утиснутих груп (мігрантів, біженців та представників меншин - національних, релігійних чи сексуальних) або з метою боротьби з безкарністю державних чиновників та корупцією.

5. Тому Асамблея закликає держави-члени:

5.1. поважати права людини та основні свободи правозахисників, включаючи їхнє право на свободу та безпеку, справедливий суд та їх свободу вираження поглядів, зборів та об'єднань;

5.2. утримуватися від будь-яких актів залякування чи репресій проти правозахисників та захищати їх від нападів чи цькування з боку недержавних суб'єктів;

...

5.6. забезпечити сприятливе середовище для роботи правозахисників, зокрема, переглядаючи законодавство та приводячи його у відповідність до міжнародних стандартів з прав людини, утримуючись від організації наклепницьких кампаній проти захисників та інших активістів громадянського суспільства та рішуче засуджуючи подібні кампанії, організовані державними суб'єктами;

5.7. заохочувати правозахисників брати участь у громадському житті та брати до уваги їх консультації щодо законопроектів, які стосуються прав людини та основних свобод, а також щодо регулювання їх діяльності;

5.8. утримуватися від свавільного спостереження за правозахисниками через Інтернет та інші комунікації;

...

5.10. повною мірою співпрацювати з Уповноваженим Ради Європи з прав людини у вирішенні окремих випадків переслідування та репресій проти правозахисників;

5.11. оцінити достатність, виміряну конкретними результатами, їх зусиль, спрямованих на захист правозахисників після прийняття Декларації ООН про правозахисників та Декларації Комітету міністрів про дії Ради Європи щодо поліпшення захисту правозахисників та сприяння їх діяльності. ... »

76. У Рекомендації CM/Rec (2007) 14 про правовий статус неурядових організацій в Європі, прийнятої Комітетом Міністрів 10 жовтня 2007 року на 1006-му засіданні заступників міністрів, Комітет міністрів підкреслив: важливість НУО у наступних термінах:

„Усвідомлюючи важливий внесок неурядових організацій (НУО) у розвиток та реалізацію демократії та прав людини, зокрема шляхом сприяння поінформованості громадськості, участі у громадському житті та забезпечення прозорості та підзвітності органів державної влади; не менш важливого внеску НУО у культурне життя та соціальне благополуччя демократичних суспільств; ...

Зазначаючи, що внесок НУО здійснюється завдяки надзвичайно різноманітній діяльності, яка може варіюватися від того, щоб діяти як засіб для спілкування між різними верствами суспільства та органів державної влади, до сприяння змінам у законодавстві та державній політиці, надання допомоги тим, хто її потребує, розробка технічних та професійних стандартів, моніторингу за дотриманням існуючих зобов'язань відповідно до національного та міжнародного права, а також щодо забезпечення засобів особистої самореалізації та здійснення, просування та захист спільних з іншими інтересів;

Маючи на увазі, що існування багатьох НУО є проявом права їх членів на свободу асоціацій згідно зі статтею 11 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та дотримання їх сприймаючою країною принципів демократичного плюралізму .. ".

ІV. СПЕЦІАЛЬНА ПРОЦЕДУРА АПЕЛАЦІЇ ТА РОБОЧА ГРУПА ІЗ СВАВІЛЬНИХ ЗАТРИМАНЬ

77. Про процедуру перед Робочою групою див. *Перальді проти Франції* ((ухв.), № 2096/05, 7 квітня 2009 р.).

78. Робоча група розробила процедуру "невідкладних заходів" у випадках, коли є достатньо достовірних тверджень про те, що особа може бути затримана свавільно і що продовження тримання під вартою може спричинити серйозну загрозу для її здоров'я, фізичного чи психічного стану або життя. У таких випадках Робоча група направляє до уряду відповідної держави через дипломатичні канали екстрене звернення з проханням вжити відповідних заходів для забезпечення права затриманої особи не бути свавільно позбавленою свободи, права на справедливе провадження перед незалежним

та неупередженим судом, також права на життя, права на повагу до особистої та психічної недоторканності особи.

79. "Спеціальні процедури" - це механізми ("мандати"), запроваджені Радою ООН з прав людини для вирішення конкретної ситуації в країні або певного питання, що спричинило серйозні порушення прав людини у всіх регіонах світу. Роль цих власників мандатів, таким чином, полягає в дослідженні, моніторингу, консультуванні та повідомленні про ситуації порушення прав людини в конкретних країнах або територіях (конкретні країни, мандати) або про серйозні випадки порушення прав людини в будь-якій точці світу (тематичні мандати). Зокрема, вони можуть відповідати на окремі скарги, проводити дослідження, надавати поради щодо технічного співробітництва відповідної держави або брати участь у загальній адвокаційній роботі. У контексті цих заходів вони, як правило, отримують інформацію про конкретні звинувачення у порушенні прав людини та надсилають термінові звернення чи листи із заявами до урядів, вимагаючи роз'яснень.

V. ПОВІДОМЛЕННЯ ТУРЕЧЧИНОЮ ПРО ДЕРОГАЦІЮ

80. 21 липня 2016 року Постійний представник Туреччини при Раді Європи надіслав Генеральному секретарю Ради Європи повідомлення про дерогацію. Текст повідомлення викладений у рішенні по справі *Мехмета Хасана Алтана* (цитоване нижче, § 81).

ПРАВО

I. Сфера застосування

81. Спочатку Уряд зауважив, що Суд попросив їх надати зауваження щодо того, чи є провадження, подане до Конституційного Суду у відповідь на індивідуальну скаргу, подану заявником, сумісне із умовою "швидкісного" в розумінні статті 5 § 4 Конвенції. Однак вони заявляли, що у формі заяви від 8 червня 2018 року заявник не звертався з такою скаргою.

Заявник заперечував це твердження.

83. Суд повторює, що відповідно до його усталеної судової практики формулювання статті 34 вказує, що "заява" або скарга в термінах Конвенції містить два елементи, а саме твердження про факти та юридичні аргументи, що лежать в їх основі. Ці два елементи взаємопов'язані через те, що факти, на які скаржилися, слід розглядати у світлі наведених юридичних аргументів і навпаки (див. рішення у справі *Радоміля та інші проти Хорватії* [ВП], №№. 37685/10 та 22768/12, § 110, 20 березня 2018 року). Обсяг справи перед Судом залишається обмеженим фактами, поданими заявником. Якби Суд базував своє рішення на фактах, на які не поширюється скарга, він вирішив би вийти за межі справи і

перевищив би свою юрисдикцію, вирішивши питання, які не було "подано" йому на розгляд, у значенні статті 32 Конвенції. І навпаки, Суд не вирішив би виходити за межі справи, якби, застосувавши принцип *jura novit curia* («суд знає закони» (*примітка О. Дроздова*), юридично перекваліфікував би факти по справі, на які скаржився заявник, спираючись на своє рішення на підставі статті чи положення Конвенції, на які не посилалися заявники (там само, §§ 123-124).

84. Суд зазначає, що у своїй заяві, поданій до Суду 8 червня 2018 року, заявник, чітко покладаючись на пункт 4 статті 5 Конвенції, висловив свою скаргу на це положення наступними умовами:

"Документи, які є підставою для затримання заявника, недоступні ... Ця ситуація ... є грубим порушенням принципу рівності засобів сторін. Незважаючи на цей факт, суд магістрату розглянув заяви про продовження тримання під вартою заявника на підставі цієї справи, і тривалість ув'язнення заявника перевищує 7 місяців ... Тому заявник подав заяву до Конституційного суду, який повинен був без зволікання ухвалити своє рішення (*süratle*) і, однак, ще не виніс. Таким чином, стало необхідним подати заяву до Європейського суду з прав людини».

85. Це вказує на те, що заявник не лише послався на пункт 4 статті 5 Конвенції: він також зазначив, що Конституційний Суд "повинен був без зволікання ухвалити своє рішення". Більше того, у своїх зауваженнях до Суду заявник зазначив, що Конституційний Суд, який повинен був здійснити швидкий перегляд, ще не виніс свого рішення, хоча минуло шістнадцять місяців з часу подання його індивідуальної скарги. На думку Суду, зважаючи на обставини справи, цілком нормально, що ця скарга прекликається з аргументами щодо неефективності індивідуальної заяви. Це не означає, що заявник цю скаргу до цього.

Відповідно, Суд приходить до висновку, що заявник подав скаргу відповідно до пункту 4 статті 5 Конвенції. Тому він відкидає попереднє заперечення Уряду щодо обсягу справи.

II. ПОПЕРЕДНЄ ЗАПИТАННЯ ЩО СТОСУЄТЬСЯ ДЕРОГАЦІЇ ТУРЕЧЧИНОЮ

86. Уряд спочатку зазначив, що всі скарги заявника слід розглядати з урахуванням дерогації, про яку Генеральному секретарю Ради Європи було повідомлено 21 липня 2016 року відповідно до статті 15 Конвенції. У зв'язку з цим вони заявляли, що, скориставшись своїм правом дерогувати положення Конвенції, Туреччина не порушила положень Конвенції. У цьому контексті вони зазначили, що сталася надзвичайна ситуація, що загрожує життю нації через ризики, спричинені спробою військового перевороту, і що заходи, вжиті національними органами у відповідь на надзвичайні ситуації, було суворо відповідними даній ситуації.

87. Заявник стверджував, що було порушення статей 5 та 18 Конвенції. Він оскаржив аргумент Уряду про те, що події у Гезі були пов'язані з замахом на державний переворот 15 липня 2016 року. Він також підкреслив, що хоча дію надзвичайного стану було припинено в липні 2018 року, його свавільне затримання ще не закінчилося, і він досі не постав перед судом.

88. Суд бере до уваги аргумент заявника щодо застосовності відповідної дерогації до фактів справи. Це правда, що факти, які викликають підозри щодо заявника стосовно подій у парку Гезі (ст. 312 КК), значною мірою передували оголошенню надзвичайного стану. Окрім цього, попереднє ув'язнення заявника було багато разів продовжено, незважаючи на те, що дію надзвичайного стану було припинено 18 липня 2018 року.

На цьому етапі Суд повторив, що у своєму рішенні у справі *Мехмета Хасана Алтана* (№ 13237/17, § 93, 20 березня 2018 року) він постановив, що спроба військового перевороту виявила існування "надзвичайної суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації" у значенні Конвенції. Щодо того, чи вжиті в цій справі заходи відповідали даній ситуації та іншим зобов'язанням згідно з міжнародним правом, Суд вважає за необхідне розглянути скарги заявника по суті та зробити це нижче.

III. ПОПЕРЕДНІ ЗАПЕРЕЧЕННЯ УРЯДУ

89. Суд зазначає, що Уряд заперечував, що заявник подав свої заяви на розгляд до іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання у значенні пункту 2 (b) статті 35 Конвенції, і що він не вичерпав усі національні засоби правового захисту, доступні для нього на національному рівні.

A. Заперечення відповідно до пункту 2 (b) статті 35 Конвенції

90. Уряд стверджував, що заявник подав заяви на розгляд до іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання у значенні пункту 2 (b) статті 35 Конвенції, а саме Робочої групи ООН з питань безпідставного затримання ("WGAD"). Стаття 35, пункт 2, наскільки це стосується, передбачає:

"... 2. Суд не розглядає жодної індивідуальної заяви, поданої згідно зі статтею 34, якщо вона:

...

(b) за своєю суттю є ідентичною до заяви, що вже була розглянута Судом чи була подана на розгляд до іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання, і якщо вона не містить нових фактів у справі."

91. Заявник заперечував доводи Уряду. Він, по-перше, стверджував, що предмет цієї заяви відрізняється від теми, якою займається Робоча група. Він додав, що у будь-якому випадку заява до WGAD була подана третіми особами, і що він сам не подав жодної індивідуальної заяви до міжнародного органу. На його думку, той факт, що провадження було відкрито та ведеться без його нагляду або з ініціативи третіх осіб, не може позбавити його права подати заяву до Суду.

92. Суд зауважує, що він раніше розглядав процедуру перед WGAD і дійшов висновку, що ця Робоча група справді є "органом міжнародного розслідування або врегулювання" у значенні пункту 2 (b) статті 35 Конвенції (див. цитовану вище ухв. у справі *Перелді*).

93. У цій справі Суд зазначає, по-перше, що лист, надісланий трьома спеціальними доповідачами ООН та заступником президента WGAD щодо затримання заявника, був частиною спеціального провадження, запровадженого Управлінням Верховного комісара ООН щодо прав людини (див. пункти 78-79 вище). Безумовно, як зазначено у відповідному листі від 2 листопада 2017 року, невідкладне звернення може спричинити відкриття регулярної процедури, в рамках якої WGAD покликаний надати висновок щодо того, чи позбавлення свободи була свавільно чи ні (див. пункт 66 вище). Однак не встановлено, що WGAD відкрив таку процедуру.

94. По-друге, Суд також зауважує, що не встановлено, що заявник або його близькі родичі подавали будь-яку апеляцію до органів Організації Об'єднаних Націй (порівняйте з *Перальді* (відм.). Брат заявника подав запит до Робочої групи з проханням вивчити ситуацію заявника, а не його власну). У зв'язку з цим він повторює, що відповідно до своєї судової практики, якщо скарги перед двома установами не є тотожними (див. *Фолгеро та інші проти Норвегії* (відм.), № 15472/02, 14 лютого 2006 р.), "заява" до Суду не може вважатися такою, що "за своєю суттю є ідентичною до заяви, що вже була подана..."

95. Відповідно заперечення Уряду відповідно до пункту 2 (b) статті 35 Конвенції повинні бути відхилені.

В. Заперечення, засноване на невичерпані національних засобів юридичного захисту

96. Уряд стверджував, що заявник не вичерпав усіх доступних йому внутрішніх засобів правового захисту. Вони зазначили, що заявник подав індивідуальну скаргу до Конституційного Суду 29 грудня 2017 року і що провадження у цьому суді тривало до дати подання їхніх зауважень. Вони заявили, що факт звернення до Суду, не чекаючи результату з Конституційного Суду Туреччини, не сумісний із принципом субсидіарності, який, на думку Уряду, є основним принципом Конвенції та особистої системі захисту, що

надається цим інструментом. Вони також стверджували, що, якщо цей принцип не буде дотримано, велика кількість заяв може бути подана до Суду без жодної скарги, фактично поданої до національного суду. Вони вважають, що така ситуація може послабити ефективність системи захисту, встановленої Конвенцією, і підірвати довіру громадськості до Суду.

97. Уряд також зазначив, що Суд неодноразово розглядав процедуру подання окремих заяв до Конституційного Суду і визнав це ефективним внутрішнім засобом захисту скарг, передбачених статтею 5 (вони, серед інших справ, посилалися на рішення *Меркан проти Туреччини* (ухв.), № 56511/16, §§ 21-30, 8 листопада 2016 року).

98. Підкреслюючи вимогу "швидкості", заявник заперечував даний аргумент і стверджував, що, враховуючи час, необхідний для розгляду його індивідуальної заяви, цей засіб захисту став неефективним.

99. Суд спочатку зазначає, що тривалість часу для розгляду заяви, у якій оскаржується законність та належне провадження стосовно обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, сама по собі не є достатньою для того, щоб зробити висновок про ефективність Конституційного Суду Туреччини. Слід визнати, як підкреслював Уряд, принцип субсидіарності передбачає норму розподілу влади між Судом та державами-членами з остаточною метою забезпечити кожній особі права і свободи передбачені Конвенцією, яка перебуває під юрисдикцією держави. Іншими словами, згідно зі статтею 1 Конвенції, саме національні органи влади є основними гарантами прав людини. Принцип субсидіарності легітимізує основну відповідальність держав-членів саме за рахунок швидкого та ефективного, а отже, апріорно-ефективного захисту прав осіб. Оскільки система національного захисту передбачає довіру до національних судових органів, які, як правило, краще обізнані, ніж міжнародний суддя, цей принцип, таким чином, включає саму ідею ефективності прав, основними гарантами яких є в кінцевому рахунку національні органи влади. Звідси випливає, що там, де система національного захисту не в змозі ефективно реагувати на скарги, передбачені статтею 5 Конвенції, Суд може робити загальні або конкретні висновки.

100. Суд також повторює, що відповідність заявника вимозі вичерпати внутрішні засоби правового захисту зазвичай оцінюється з посиланням на дату подання заяви до Суду. Тим не менш, Суд погоджується з тим, що остання стадія конкретного засобу правового захисту може бути досягнута після подання заяви, але до того, як буде визначено її прийнятність (див. вищезгадане рішення у справі *Мехмет Хасан Алтан*, § 107). У зв'язку з цим він зазначає, що він вже розглядав засоби індивідуального звернення до Конституційного суду відповідно до статті 5 Конвенції, зокрема в контексті *Кочінтара проти Туреччини* ((ухв.) № 77429/12, 1 липня 2014 р.). У цьому випадку, вивчивши відповідний засіб захисту, встановив, що індивідуальна скарга до Конституційного Суду не може забезпечити належну компенсацію за

скаргою заявника відповідно до статті 5 Конвенції, або що вона не пропонувала розумних перспектив успіху (див. цитоване вище рішення у справі *Мехмета Хасана Алтана*, § 132).

101. Суд не бачить жодної причини у цій справі відходити від вищезазначеного висновку щодо ефективності індивідуального звернення до Конституційного Суду.

102. Коротше кажучи, Суд зазначає, що заявник, який подав індивідуальну скаргу до Конституційного Суду Туреччини, надав цьому суду можливість виправити стверджуване порушення. Конституційний Суд опублікував своє рішення 28 червня 2019 року в Офіційному віснику (див. пункт 60 вище) до того, як Суд ухвалив рішення про прийнятність цієї справи. Відповідно, він також відхиляє це заперечення, висловлене урядом.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТЯ 5 §§ 1 І 3 КОНВЕНЦІЇ

103. Заявник скаржився на своє первинне і тривале досудове ув'язнення, яке він вважав свавільним. Він стверджував, що не було доказів, що обґрунтовували б підозру у вчиненні кримінального правопорушення, яке вимагало його попереднього ув'язнення. Він також стверджував, що національні суди не мали достатньо підстав для ухвал про застосування та продовження його тримання у слідчому ізоляторі.

Він скаржився, що в цьому відношенні було порушення пункту 1 (с) та пункту 3 статті 5 Конвенції, відповідні частини якої передбачають:

«1. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

...

(с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення

...

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту "с" пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судові засідання».

104. Уряд заперечив цей аргумент.

А. Прийнятність

105. Суд зазначає, що ці скарги не є явно необґрунтованими у значенні пункту 3 (а) статті 35 Конвенції та не є неприйнятними за будь-яких інших підстав. Тому він оголошує їх прийнятними.

В. Щодо суті

Доводи сторін

(а) Заявник

106. Заявник стверджував, що не було жодних фактів чи відомостей, які могли б задовольнити об'єктивного спостерігача, щоб він вчинив злочини, в яких його обвинувачували. Докази, представлені урядом для обґрунтування його попереднього ув'язнення, були поверховими та непослідовними. Знаючи, про існування елемента недобросовісного зловживання та зловживання владою з боку органів влади, він стверджував, що його первісне досудове ув'язнення та продовження його строку були не лише незаконними, але й свавільним. На його думку, між обвинуваченням та доказами того, що слідчі органи зібрали та включили до матеріалів справи, не було зв'язку.

107. Заявник звернув увагу Суду на той факт, що обвинувальний акт щодо звинувачення, передбаченого статтею 312 Кримінального кодексу, був поданий через шістнадцять місяців після його поміщення під варту. Він вважав, що ця затримка є додатковою ілюстрацією відсутності надійних доказів, здатних виправдати його затримання. Він також підкреслив, що на сьогодні ще не було подано жодного обвинувального акту щодо звинувачення, передбаченого статтею 309 Кримінального кодексу.

108. Заявник стверджував, що після його тримання під вартою жодних доказів, які могли б обґрунтувати обвинувачення, не було отримано. Він стверджував, що єдиними доказами, поданими проти нього, були стенограми його телефонних розмов, і ті були отримані з порушенням відповідного законодавства. Його нібито "інтенсивні контакти" з Н.Д.В., якого слідчі органи розглядали як одного з підбурювачів замаху на переворот, стали основними доказами, що були покладені в основу обвинувачення, а також замаху на переворот. Однак, хоча він і знав цю особу з 2000 року, він заперечував такі контакти з ним та обмін дзвінками в тому числі. Заявник стверджував, що це твердження ґрунтувалося на тому, що його мобільний телефон та телефон Н.Д.В. випромінювали сигнали з тієї ж базової станції приймача. Фактично ця станція охоплювала великий центральний район, в якому знаходилось багато готелів та його офіс. На його думку, саме цей елемент був недостатнім для обґрунтування

аргументу обвинувачення, тим більше, що, як показали матеріали справи, його мобільний телефон прослуховувався у відповідний час, і тому слідчі органи могли отримати прямі докази, що вони дійсно мали такі інтенсивні контакти.

109. Стосовно свідка М.Р, на якого посилався Уряд, заявник стверджував, по-перше, що його захисник не мав права допитувати цю особу, а також, що дані про цю особу зберігалася в таємниці та не були повідомлені захиснику під час кримінального розслідування. У зв'язку з цим він послався на практику Суду, звідки дійшов висновку, що заява анонімного свідка може бути використана лише для обґрунтування ухвали про тримання особи під вартою, якщо дотримуються права захисту. За його словами, тут цього не було. Далі він заявив, що у своїх заявах до прокуратури 22 листопада 2018 року (див. пункт 62 вище) цей самий свідок заперечив встановлення зв'язку між заявником та міжнародною змовою.

110. Заявник зазначив, що заяви зроблені поліцейським офіцером були включені до обвинувального акту. Однак цей свідок, який також згадувався як позивач у тому ж документі, був засуджений за незаконне вбивство демонстранта А.І.К. Останній загинув внаслідок насильства над ним поліцейським під час подій у Гезі в Ескішехірі.

111. На думку заявника, аргументи Уряду та прокуратури були суперечливими. Уряд визнав, що події в Гезі виникли в русі, що протистоїть рішенням, які приймаються щодо майбутнього парку та застосування сили силами безпеки (див. пункт 17 вище). Зі свого боку, прокуратура розглядала їх як задумане повстання, яке планувалося та проводилося заявником та міжнародними суб'єктами відповідно до раніше визначеного сценарію.

112. Нарешті, заявник заявив, що був відомий своєю відданістю та вірністю демократії та верховенству закону, яку він завжди демонстрував у контексті великих проектів, які він координував у громадянському суспільстві, та важливості того, що він долучився до співпраці між організаціями громадянського суспільства та державними установами. Він стверджував, що він був лише одним демонстратором серед мільйонів, які брали участь у заходах у Гезі, і що він не має посилань на спробу державного перевороту або з будь-якою з інших груп, які вважали, що його організували.

(b) Уряд

113. Уряд стверджував, що початкове та продовжуване тримання заявника під вартою відповідало національному законодавству. Вони зазначили, що 1 листопада 2017 року заявник був поміщений у слідчий ізолятор, оскільки були серйозні підстави вважати, що він вчинив два різних злочини. По-перше, його звинувачували в тому, що він був підбурювачем і керівником демонстрацій, відомих широкій публіці як "події у Гезі", які, на думку Уряду, були спрямовані на повалення уряду і отримали активну

підтримку від усіх терористичних організацій; по-друге, участі в спробі державного перевороту.

114. За твердженням Уряду, Суд магістратури постановив в ухвалі про тримання під вартою, що існують серйозні підстави вважати, що заявник вчинив злочини, в яких його обвинувачували. Дійшовши цього висновку, суд розглядав протоколи про обшуки та вилучення, які додані до справи, а також декілька інших доказів, включаючи стенограми телефонних розмов, протокол про фізичне спостереження, протокол про цифрові огляди, світлини, показання заявника, інформація з відкритих джерел та показання свідків.

115. Уряд констатував, що стосовно "подій у Гезі" Стамбульська Генеральна прокуратура розпочала кримінальне провадження, і що в цьому контексті судові органи доручили контролювати телефонний зв'язок заявника. Вони додали, що в рамках розслідування заяви заявника, зроблені свідком, відомим як М.Р. було зафіксовано 31 жовтня 2017 року, і цей свідок зробив заяви щодо зацікавленості заявника у "подіях в Гезі".

116. Уряд також уточнив, що, крім того, світлини заявника та осіб, яких він зустрічав, були зроблені під час операції фізичного спостереження, яка була дозволена компетентними судами. Вони заявили, що на цих світлинах можливо було встановити, що заявник кілька разів зустрічався з особами, які були пов'язані з "подіями у Гезі" та спробою перевороту

117. За словами Уряду, на робочому місці заявника проводився обшук. Його мобільний телефон, вилучений під час цього заходу, був оглянутий. Світлини та повідомлення, знайдені на ньому, зокрема, показали, що заявник проводив розмови з особою, яка мала стосунки з озброєною терористичною організацією FETÖ / PDY, та з іншою особою, яку розшукували за тяжкі злочини (шпигунство, спроба державного перевороту та підтримка збройної терористичної організації FETÖ / PDY). Влада також встановила наявність телефонних сигналів, які свідчать про те, що заявник зустрічався з Н.Д.В. – який перебував під кримінальним розслідуванням за спробу державного перевороту, - та який перебував у Діярбекірі та Стамбулі до, під час та після спробу державного перевороту. Судді також враховували інформацію з відкритих джерел та заяви заявника під час передачі програми на веб-телебаченні.

118. Уряд стверджував, що, з огляду на ці елементи, були достатні розумні підстави підозрювати заявника у вчиненні злочинів, у яких його обвинувачували, і що існувало достатньо фактів та інформації, щоб переконати об'єктивного спостерігача, що заявник вчинив передбачувані злочини.

119. Нарешті, Уряд уточнив, що звинувачення, пов'язані з подіями в Гезі та спробою державного перевороту, повинні оцінюватися разом. Вони також вважають, що Суд повинен належним чином враховувати дерогацію, про яку було повідомлено 21 липня 2016 року відповідно до статті 15 Конвенції. За словами Уряду, злочини, в яких звинувачувався заявник, були пов'язані з

оголошенням надзвичайного стану в Туреччині та спробою перевороту, що призвело до повідомлення про дерогацію.

(с) Треті сторони

(і) Уповноважений з прав людини

120. Інформація, передана Уповноваженим з прав людини стосовно подій в Гезі, вже викладена у пунктах 20-22 вище.

121. Уповноважений з прав людини також висловила зауваження щодо обвинувачення, висунутого проти заявника у зв'язку з подіями в Гезі. На її думку, участь у подіях в Гезі була надзвичайно неоднорідною. Вона вважала, що теза про те, що події в Гезі могли бути організовані однією людиною чи організацією, не є достовірною. Широке вивчення подій Уповноваженим комітетом жодним чином не передбачало, що основні громадські вимоги протестуючих поширюються на протиправне і насильницьке повалення уряду та конституційного ладу, або що ці демонстрації можуть розглядатися як спроба перешкодити уряду виконувати свої обов'язки шляхом насильства (злочин, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі). Вона підкреслила, що насильницькі групи, безсумнівно, кілька разів приєднувались до демонстрацій та посилювали напругу в поліції, але доступна інформація свідчила про те, що переважна більшість протестуючих були мирними демонстрантами.

122. Посилаючись на висновки доповіді її попередника за 2013 рік (див. пункт 20 вище), Уповноважена з прав людини пояснила, що адміністративні та судові органи порушили численні провадження проти осіб чи груп, які були причетні до ненасильницьких дій під час демонстрацій у Гезі. Розпочато кримінальне розслідування стосовно медичних працівників; були накладені штрафи на телевізійні станції; було звільнено журналістів під тиском уряду; було вжито велику кількість репресивних заходів проти професійних асоціацій, науковців та підприємств через їхню причетність до подій в Гезі. Уповноважена також зазначила, що нещодавно було розпочато нову хвилю кримінальних проваджень проти багатьох осіб у різних провінціях, більш ніж через п'ять років після подій. Вона також заявила, що після введення надзвичайного стану адміністративні та судові органи прийняли численні рішення про обмеження свободи мирних демонстрацій і що кримінальне провадження, що є предметом даної справи, порушено стосовно активіста працюючого над просуванням прав людини, були лише додатковою ілюстрацією цього нетерпимого ставлення до ненасильницьких демонстрацій, що супроводжували події в Гезі.

123. Виходячи з цих висновків, Уповноважена дійшла висновку, що реакція судової влади Туреччини на події в Гезі загалом відображала недотримання міжнародних стандартів, зокрема Конвенції та прецедентної

практики Суду, як з точки зору про безкарність, виявлену до силовиків, і про неповагу до права на мирні демонстрації. Ступінь доказів, необхідних для обґрунтування тези про змову проти уряду та держави Туреччини, не досягнута, і існує ризик, що це провадження призведе до «судження про наміри».

(ii) Неурядові організації

124. Урядові організації, що були залучені, не подавали заяв щодо цієї скарги. Однак вони критикували початкове та триваюче затримання заявника.

2. Оцінка суду

(a) Відповідні принципи

125. Суд повторює, що особа може бути затримана відповідно до пункту 1 (с) статті 5 Конвенції лише в рамках кримінального провадження з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення (див. рішення у справі *Єціус проти Литви*, № 34578/97, § 50, ЄСПЛ 2000 - IX та *Мехмет Хасан Алтан*, цитоване вище, § 124).

126. Для того, щоб арешт за обґрунтованою підозрою був виправданий відповідно до пункту 1 (с) статті 5 не потрібно, щоб поліція отримала достатньо доказів для пред'явлення обвинувачення або для арешту, або під час перебування заявника під вартою (див. *Броган та інші проти Сполученого Королівства*, 29 листопада 1988 р., § 53, серія А № 145-В). Також не потрібно, щоб особі, яку затримали, в кінцевому рахунку було пред'явлено обвинувачення або представлено перед судом. Об'єктом затримання для допиту є подальше розслідування кримінальної справи шляхом підтвердження або зняття підозр, які є підставою для затримання. Таким чином, факти, які викликають підозру, не повинні бути такого рівня, як ті, які необхідні для обґрунтування обвинувального вироку або навіть притягнення до відповідальності, що настає на наступному етапі процесу кримінального розслідування (див. *Мюррей проти Сполученого Королівства*, 28 жовтня 1994, § 55, серія А № 300-А).

127. Однак "обґрунтованість" підозри, на якій повинен ґрунтуватися арешт, є важливою частиною гарантії, встановленої у пункті 1 (с) статті 5. Того факту, що підозра є добросовісною, недостатньо. Слова "обґрунтована підозра" означають наявність фактів чи відомостей, які б задовольняли об'єктивного спостерігача, що ця особа, можливо, вчинила правопорушення. Однак те, що може бути визнано "розумним", залежатиме від усіх обставин (див. *Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства*, 30 серпня 1990 р., § 32, серія А № 182; див. також *Ільгар Мамедов проти Азербайджану*, № 15172/13,

§ 88, 22 травня 2014 року та *Расул Джафаров проти Азербайджану*, № 69981/14, п. 117-118, 17 березня 2016 року). Відповідно, оцінюючи «обґрунтованість» підозри, Суду необхідно дати можливість встановити, чи забезпечена сутність гарантії, передбаченої пунктом 1 (с) статті 5. Отже, уряд-відповідач повинен надати хоча б деякі факти чи відомості, здатні задовольнити Суд, що заарештовану особу обґрунтовано підозрюють у вчиненні передбачуваного злочину (там само, п. 34).

128. Термін "обґрунтованість" також означає поріг, який підозра повинна подолати, щоб задовольнити об'єктивного спостерігача щодо ймовірності звинувачень.

Як правило, проблеми в цій галузі виникають на рівні фактів. Тоді питання полягає в тому, чи арешт та затримання ґрунтувалися на достатньо об'єктивних елементах, щоб повідомити про "обґрунтовану підозру" засновану на фактах справи справді відбулися (див. *Влох проти Польщі*, № 27785/95, §§ 108-09, ЄСПЛ 2000-XI). Окрім фактичної сторони, існування «обґрунтованої підозри» у значенні пункту 1 (с) статті 5 вимагає, щоб факти, на які посилаються, можна було вважати такими, що підпадають під один із розділів, що описують злочинну поведінку у Кримінальному кодексі. Таким чином, явно не могло бути «обґрунтованої підозри», якби діяння чи факти, які висунуто проти затриманої особи, не були злочином на момент їх вчинення (див. *Канджов проти Болгарії*, № 68294/01, § 57, 6 листопада 2008 р.; *Маммадлі проти Азербайджану*, № 47145/14, § 52, 19 квітня 2018 р., та *Алієв*, цитоване вище, § 152).

129. Крім того, не повинно здаватися, що самі можливі злочини були пов'язані з реалізацією прав заявника відповідно до Конвенції (див. *mutatis mutandis*, *Мерабішвілі проти Грузії*, № 72508/13, § 187, 28 листопада 2017 року¹).

130. Що стосується тверджень непрямих свідків, Суд усвідомлює важливість таких доказів у боротьбі з організованою злочинністю. Однак іноді неоднозначний характер таких тверджень та ризик того, що особа може бути звинувачена та заарештована на основі неперевірених звинувачень, які не обов'язково є неупередженими, не слід недооцінювати. З цих причин докази з чужих слів повинні бути підтверджені об'єктивними доказами. Це особливо актуально, коли приймається рішення про продовження тримання під вартою до судового розгляду: хоча підозрюваний може бути дійсно затриманий на початку провадження на підставі тверджень непрямих свідків, такі твердження обов'язково стають менш актуальними з плином часу, особливо, коли в ході розслідування не було виявлено жодних додаткових доказів (див. *Лабіта проти Італії* [ВП], № 26772/95, § 156 та далі, ECHR 2000 - IV).

131. Суд також зауважив, що підозри щодо особи під час арешту повинні бути "обґрунтованими" (див. *Фокс, Кемпбелл та Хартлі*, цитоване вище, § 33).

¹ URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/69ea0c9b5d4ac971e96c_file.pdf

Це стосується тим більше, коли підозрюваний затриманий. Обґрунтована підозра має існувати під час арешту та первинного затримання (див. цитоване вище рішення у справі *Ільгар Мамедов проти Азербайджану*, § 90). Крім того, вимога судді чи іншої особи, яка наділена судовою владою, навести відповідні та достатні підстави для підтвердження тримання під вартою - крім наявності обґрунтованої підозри - застосовується вже під час ухвалення першого рішення про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, тобто "негайно" після затримання (див. *Бузаджі проти Республіки Молдова* [ВП], № 23755/07, § 102, 5 липня 2016 року).

132. Крім того, будь-яке позбавлення волі повинно відповідати меті статті 5, а саме захищати особу від свавілля. Основним принципом є те, що жодне затримання, яке є свавільним, не може бути сумісним із пунктом 1 статті 5, а поняття "свавілля" у пункті 1 статті 5 виходить за рамки невідповідності національному законодавству, так що позбавлення волі може бути за внутрішнім законодавством, але все-таки свавільним і, таким чином, суперечити Конвенції (див. *Креанге проти Румунії* [ВП], № 29226/03, § 84, 23 лютого 2012 року). Тому Суд зобов'язаний перевірити, чи відповідає тлумачення та застосування національному законодавству у таких випадках, перш ніж визначити його таким, що відповідає Конвенції (див., *mutatis mutandis*, *Асанідзе проти Грузії* [ВП], № 71503/01, § 171, ЄСПЛ 2004-II).

133. Поняття свавілля певною мірою змінюється залежно від типу затримання. Суд зазначив, що свавілля може виникнути, коли є елемент несумлінності з боку влади; якщо наказ про затримання та виконання затримання не відповідають дійсній меті обмежень, дозволених відповідним підпунктом пункту 1 статті 5; якщо немає зв'язку між підставою дозволеного позбавлення волі та місцем та умовами тримання під вартою; і якщо немає співвідношення пропорційності між підставою тримання під вартою та відповідним арештом (докладний виклад цих принципів див. рішення у справі *Джеймса, Уеллса та Лі проти Сполученого Королівства*, № 25119/09 та 2 інших, §§ 191-195, 18 вересня 2012 р.).

134. Завдання Суду - визначити, чи були виконані умови, встановлені пунктом (с) пункту 1 статті 5, включаючи досягнення встановленої законної мети, у справі, порушеній перед ним. У цьому контексті Суд зазвичай не замінює власну оцінку фактів на факти внутрішніх судів, які взмозі краще оцінити докази, представлені перед ними (див. рішення у справах *Мерген та інші проти Туреччини*, № 44062/09 та 4 інші, § 48, 31 травня 2016 року; *Мехмет Хасан Алтан*, цитоване вище, § 126; та *Альпарслан Алтан проти Туреччини*, № 12778/17, п. 128, 16 квітня 2019 року).

(b) Застосування вищезазначених принципів у цій справі

135. Суд зауважує, що заявника було поміщено до слідчого ізолятора через "сувару підозру" - у значенні статті 100 КПК (див. пункт 72 вище) - що він вчинив два окремих злочини: намагання повалити державну владу застосовуючи силу та насильство, злочин, передбачений статтею 312 Кримінального кодексу, та спробу повалити конституційний лад шляхом насильства, злочин, передбачений статтею 309 Кримінального кодексу. Це два особливо тяжкі злочини, які караються найтяжчим видом покаранням у турецькому кримінальному законодавстві, а саме - довічним позбавленням волі.

136. Слід зауважити, що завданням Суду є перевірити, чи існувало достатньо об'єктивних елементів, які могли б змусити об'єктивного спостерігача обґрунтовано повірити, що заявник міг вчинити злочини, у яких його звинувачували. У зв'язку з цим безперечно, що підозри повинні бути обґрунтовані перевіреними та об'єктивними доказами, і не повинно виявитися, що передбачувані правопорушення були пов'язані з реалізацією прав заявника відповідно до Конвенції.

137. Суд повторює, що при дослідженні того, чи існувала обґрунтована підозра щодо арешту та затримання заявника (див. пункти 126-128 вище), вихідним пунктом для його аналізу повинні бути рішення національних судів про його первісне та тривале ув'язнення (див. пункти 37-46 вище). Більше того, враховуючи, що Конституційний Суд оцінив законність ув'язнення заявника під вартою на підставі статті 19 Конституції (див. пункт 60 вище), що є засобом, який слід вичерпати в турецькій правовій системі, Суд покликаний оцінити, чи аргументація, наведена цим останнім судом, який також має відношення до обвинувального акту, адекватно демонструє, що існує обґрунтована підозра у необхідності досудового затримання заявника в той момент, коли національні суди застосували цей запобіжний захід.

138. Суд по черзі вивчить докази, викладені для обґрунтування підозр щодо заявника стосовно двох наведених злочинів.

(iii) Обґрунтованість підозр щодо подій у парку Гезі (ст. 312 КК)

139. Суд зазначає, що заявника підозрювали у підбурюванні та організації подій у Гезі, які, на думку публічного обвинувача, були спрямовані на повалення уряду силою та насильством, злочином, передбаченим статтею 312 Кримінального кодексу.

140. Суд не вважає за необхідне зупинятися на правовій кваліфікації прокурором подій у Гезі. Його завдання полягає в тому, щоб перевірити, чи існувало достатньо об'єктивних елементів, які могли б змусити об'єктивного спостерігача обґрунтовано повірити, що заявник міг вчинити злочин. Однак, з огляду на характер відповідних звинувачень, він буде враховувати інформацію, яку повідомляють про ці події сторони та Уповноважений з прав людини,

наскільки це актуально для оцінки обґрунтованості підозр проти заявника (див., *mutatis mutandis*, цитоване вище рішення у справі *Расул Джафаров*, § 120).

141. Що стосується подій у Гезі, Суд зазначає, що сторони та Уповноважений з прав людини подали загальну інформацію про ці масові демонстрації. Він надає ваги висновкам Управління уповноваженого з прав людини щодо цих подій, враховуючи, що попередній Уповноважений здійснив поїздку до Туреччини в липні 2013 року, де зустрівся з різними суб'єктами громадянського суспільства, які брали участь у заходах у парку Гезі а також турецької влади, включаючи міністра юстиції, заступника міністра внутрішніх справ та тодішнього губернатора Стамбула. Згодом він опублікував свої висновки щодо цих подій у звіті за 2013 рік (див. пункт 20 вище).

142. У зв'язку з цим, як зазначив Уповноважений з прав людини, очевидно, що до демонстрантів приєдналися насильницькі групи та вчинили насильство. Отже, Суд повинен враховувати обставини, що стосуються кожної справи, порушеної щодо нього, зокрема стурбованість влади щодо великої кількості смертей та каліцтв, що сталися під час цих подій, та громадських заворушень. У зв'язку з цим він бере до уваги інформацію, надану урядом, про те, що четверо цивільних осіб та два працівники поліції втратили життя, тисячі людей були поранені та здійснені численні акти вандалізму. Суд вважає, що за таких обставин цілком законним є намагання влади розслідувати інциденти, про які йдеться, з метою втсановлення осіб, які винні в цих насильницьких діях та притягнення їх до відповідальності.

143. Слід зазначити, що під час допиту заявника поліцією йому не ставилося питання про його можливу причетність до вчинення насильства, що сталося під час цих подій. Немає доказів у справі, особливо у рішеннях про первісне затримання та продовження тримання під вартою, або в обвинувальному акті, що він застосував силу чи насильство, підбурював або керував цими насильницькими діями або надав підтримку такій злочинній поведінці. Хоча це стосується "конкретних доказів", рішення магістрату про ув'язнення від 1 листопада 2017 року (див. пункт 38) не містить жодних матеріалів, які б задовольнили об'єктивного спостерігача, що існувала обґрунтована підозра, що заявник брав участь у таких діях чи підтримував їх. Також жодне з наступних рішень про тримання під вартою, якими продовжено тримання заявника під вартою, не містить посилань на такі речові докази. На думку Суду, цей факт має надзвичайно важливе значення у цій справі, оскільки одним із аспектів *actus reus* (об'єктивної сторони), що становить склад злочину, за яке обвинуваченому було пред'явлено обвинувачення - згідно зі статтею 312 Кримінального кодексу, було застосування "сили" або "насильства" для повалення влади.

144. Щодо обвинувального акту, Суд зазначає, що це об'ємний документ, який містить всі докази, зібрані обвинуваченням, і особливо довгі витяги із

стенограм численних телефонних розмов, при цьому деякі з яких не мають значення для розглядуваного злочину.

145. Суд, зокрема, зазначає, що в обвинувальному акті прокуратура описала події в Гезі як результат дії групи осіб, які впливали на громадянське суспільство та діяли за лаштунками. За даними прокуратури, ця група осіб сформувала "структуру *sui generis*" і керувалася в Туреччині заявником, якого підтримували іноземні суб'єкти, а саме американський бізнесмен. На цьому тлі сторона обвинувачення звинувачувало заявника в очолюванні цього злочинного об'єднання, експлуатуючи численних суб'єктів громадянського суспільства та таємно координуючи їх з метою планування та проведення заколоту проти уряду.

146. Такий підхід з боку прокуратури призвів до перерахування декількох діянь, які нібито були вчинені цією "структурою *sui generis*", і приєднання їх, неперевірено, до злочинної мети, а саме до спроби повалення уряду силою та насильством. Однак діяння, інкриміновані заявникові, які послужили підставою для запитань, поставлених йому під час допиту, і за якими його згодом було обвинувачено прокуратурою, - це чи правомірні діяння, окремі дії, які, на перший погляд, є не пов'язані один з одним, або діяльність, яка була чітко пов'язана з реалізацією права, закріпленого Конвенцією. У будь-якому випадку це були ненасильницькі дії.

147. Протокол допиту поліції від 31 жовтня 2017 року свідчить про те, що підозри щодо заявника ґрунтувалися на таких доказах: заяви М.Р. (зроблено після арешту заявника та за день до його ув'язнення, див. пункт 34 вище); кілька телефонних розмов, які заявник мав під час подій у Гезі з журналістами, засновниками видавництва, особами, які бажають організувати культурні заходи, та лідерами громадських організацій; кілька телефонних розмов після подій в Гезі з різними третіми сторонами; зустрічі, які відбулися під час подій між заявником та керівниками певних НУО, журналістами та представниками зарубіжних країн; співбесіди, в яких заявник брав участь, готуючись до візиту делегації від Європейської комісії зі справ Турції, який відбувся у 2017 році, тобто задовго після подій та спроб перевороту; обмін повідомленнями між заявником та кількома особами на різні теми; та відносини між заявником та Н.Д.В., американським академіком.

148. Суд, зокрема, зазначає, що з матеріалів видно, що заявник визнає, що він брав активну участь у демонстраціях, організованих у парку Гезі, наскільки вони проходили мирно, що він визнає, що надав допомогу демонстрантам, які є не вчиняли насильницьких дій, і що він не заперечує, що мав розмови з особами, які відігравали важливу роль у цих подіях. У зв'язку з цим він зазначає, що деякі докази, які цитуються в документах обвинувачення (протокол допиту та обвинувальний акт), є непереконаливими, оскільки не прояснюють, які з дій заявника склали злочинну поведінку; також не дає виправдання підозрам щодо нього. У обвинувальному акті вказується, що М.Р.

в своїх заявах не зазначав жодної конкретної фактичної події, записаної поліцією, а натомість виклав теорію змови, позбавлену встановлених фактів (див. вище пункти 36 та 53). Крім того, той самий свідок згодом стверджував, що він не робив жодної обвинувальної заяви проти заявника (див. пункт 62 вище). Також телефонні розмови, які відбулися з третіми особами у вересні 2013 року та лютому 2014 року, не містять жодної складової, яка б дала можливість припустити, що заявник фінансував загальне повстання проти уряду. Операції фізичного спостереження також показують, що заявник зустрічався з представником іноземної країни під час подій в Гезі (див. пункт 36 вище). Суд не бачить, як ця зустріч чи зустрічі з журналістами чи європейськими делегаціями самі по собі могли б бути обґрунтуванням факту, що виправдовує підозри.

149. Крім того, як і Уповноважений, Суд зауважує, що численні правомірні дії та ненасильницька діяльність були представлені в обвинувальному акті як доказ нібито злочинного наміру заявника, якого звинувачували у вчиненні серйозних злочинів. Отже, він вважає, що це значно послаблює достовірність аргументів сторони обвинувачення.

150. Стосовно зв'язків між заявником та НУО, про які йдеться у обвинувальному акті, Суд зазначає, що жодна із сторін не заперечує, що ці НУО є законними організаціями, які продовжують вільно вести свою діяльність (порівняйте зі справою *Мергена* та іншими, цитованими вище, § 51). Що стосується осіб, з якими заявник контактував або з якими він спілкувався по телефону, та які звинувачувались у різних правопорушеннях, саме існування контактів між заявником та цими особами навряд чи може бути використане для виправдання умовиводів щодо природи їхніх відносин. Крім того, не можна не помітити, що за відсутності кримінальної судимості осіб, описаних в документах обвинувачення як членів злочинної організації, яке змовилося проти уряду, користуються презумпцією невинуватості згідно з пунктом 2 статті 6 Конвенції. У будь-якому випадку Суд не знаходить жодної ознаки в розмовах, про які йдеться, що заявник, співпрацюючи з цими особами, прагнув перетворити мирні демонстрації на широко розповсюджене і жорстоке антиурядове повстання.

151. Крім того, Суд не може залишити поза увагою той факт, що заявника було заарештовано через чотири роки після подій в Гезі та розпочатого кримінального розслідування у 2013 році. Уряд не представив жодного аргументу, який би пояснював цей значний проміжок часу між обставинами, що викликають підозри, та поміщенням заявника під варту. Крім того, заявника було затримано та пред'явлено обвинувачення приблизно через п'ять з половиною років після цих подій. Однак із матеріалів справи не впливає, що після початку кримінального розслідування органи влади зібрали важливі нові докази, які могли б змінити напрямок цього розслідування або вказати на те, що заявник був головним порушником цих подій.

152. Суд також зазначає, що питання, поставлені заявнику під час допиту, вказують, між іншим, на те, що поліція не просто запитувала його про події в Гезі. Багато питань стосувалося різноманітних тем, особливо розмови заявника з журналістами, пам'ятного заходу, який відбувся у 2015 році та візиту делегації EUTCC. Суд не відчуває зв'язку між підозрами щодо заявника та цими елементами. Це однаково справедливо щодо деяких повідомлень заявника та деяких телевізійних програм, у яких він брав участь, про які йдеться у документах обвинувачення. Суд вважає, що ці елементи ані прямо, ані опосередковано не пов'язані з подіями в Гезі, і тому вони не мають значення для оцінки обґрунтованості підозр щодо заявника. Дійшовши цього висновку, він також враховує неспроможність уряду надавати жодних фактичних коментарів щодо ролі цих заяв у цій справі.

153. За таких обставин Суд приходять до висновку - за відсутності фактів, відомостей чи доказів, що свідчать про те, що він був причетний до злочинної діяльності, - заявника не можна обґрунтовано підозрювати у вчиненні злочину: в спробі повалення уряду в значенні статті 312 Кримінального кодексу. Зокрема, вищезазначені факти є недостатніми, щоб повідомити про підозру у тому, що заявник діяв силою та насильством, що є складовим елементом злочину, передбаченого статтею 312 Кримінального кодексу, для організації та фінансування заколоту проти Уряд (порівняйте, *mutatis mutandis*, з рішенням у справі *Луканов проти Болгарії*, 20 березня 1997 р., § 44, Звіти про судові рішення та рішення 1997-II; див. також рішення у справі *Расул Джафаров*, яке було цитоване вище, § 130).

Звідси випливає, під час досудового провадження не було отримано жодних конкретних фактів чи відомостей, що викликають підозру, що виправдовувало б первісне і подальше затримання заявника за обвинуваченням, передбаченим статтею 312 Кримінального кодексу, а також докази, описані в обвинувальному акті, не є такими відомостями та інформацією, що є достатніми для такого обвинувачення.

(iv) Обґрунтованість підозр у здійсненні замаху на державний переворот (ст. 309 КК)

154. Що стосується звинувачень щодо замаху на державний переворот 15 липня 2016 року, Суд зауважує, що вони переважно ґрунтувалися на існуванні "інтенсивних контактів" між заявником та Н.Д.В., який, на думку Уряду, був суб'єктом кримінального розслідування щодо участі в організації замаху на переворот.

Однак, на думку Суду, доказів у матеріалах справи недостатньо для обґрунтування цієї підозри. Прокуратура покладалася на те, що заявник підтримував стосунки з іноземними громадянами, а також його мобільний телефон та телефон Н.Д.В. випромінювали сигнали з тієї ж базової станції

приймача. З матеріалів справи також випливає, що заявник та Н.Д.В. зустрілись в ресторані 18 липня 2016 року, тобто після спроби перевороту, і вони коротко привіталися. На думку Суду, не можна встановити на підставі матеріалів справи, що заявник та ця особа мали інтенсивні контакти. Далі, за відсутності інших відповідних та достатніх обставин, сам факт того, що заявник мав контакти з підозрюваною особою або з іноземними громадянами, не може вважатися достатнім доказом для формування думки в об'єктивного спостерігача, що він міг бути причетним до спроби повалення конституційного ладу.

155. На думку Суду, цілком очевидно, що підозра у спробі повалення конституційного ладу силою та насильством повинна бути підкріплена реальними та надійними фактами чи доказами, враховуючи характер конкретного злочину. Однак із рішень внутрішніх судів, які постановляли про первісне та подальше затримання заявника, або з обвинувального акту, не випливає, що позбавлення заявника свободи ґрунтувалося на обґрунтованій підозрі у вчиненні злочинів, в яких він обвинувачувався.

(v) Висновок

156. З причин, викладених вище, Суд вважає, що подані йому докази є недостатніми для підтвердження висновку про наявність обґрунтованої підозри щодо заявника під час його первісного затримання. Крім того, не було продемонстровано, що докази, додані до матеріалів справи після арешту заявника та протягом усього періоду його тривалого тримання під вартою, що підпадають під дію даної справи, становили факти або відомості, що викликають підозру, яка виправдовує і початкове, і подальше затримання заявника. Відповідно, не було достатньо продемонстровано, що заявника було позбавлено волі на підставі "обґрунтованої підозри" в тому, що він вчинив кримінальне правопорушення.

157. Зокрема, з огляду на характер обвинувачення проти нього, Суд зауважує, що органи влади не в змозі довести, що початкове та продовжуване ув'язнення заявника було виправдане обґрунтованими підозрами на основі об'єктивної оцінки відповідних діянь. Він також зазначає, що заходи були засновані не лише на фактах, які не можуть бути розумно розцінені як поведінка, криміналізована відповідно до внутрішнього законодавства, а також на фактах, які були значною мірою пов'язані з реалізацією прав, закріплених у Конвенції. Сам факт, що такі діяння були включені до обвинувального акту як складові елементи злочину, сам по собі зменшує обґрунтованість підозр.

158. Що стосується статті 15 Конвенції та дерогації Туреччиною, Суд посилається на вищенаведений висновок про те, що докази є недостатніми для підтвердження висновку про наявність обґрунтованої підозри щодо заявника. При цьому підозра проти нього не досягала необхідного мінімального рівня

розумності. Незважаючи на те, що вони були застосовані під судовим контролем, оскаржувані заходи, таким чином, ґрунтувалися на простій підозрі.

Безумовно, Рада Міністрів під головуванням Президента та діючи відповідно до статті 121 Конституції прийняла декілька законодавчих указів, що встановлюють значні обмеження щодо процедурних гарантій, встановлених у внутрішньому законодавстві, для тих, хто перебуває під вартою поліції або досудового ув'язнення (наприклад, продовження строку тримання під вартою поліції та обмеження доступу до матеріалів справи та розгляду скарг на рішення про затримання). Тим не менш, у цій справі заявник був поміщений до установи для попереднього ув'язнення за звинуваченням у двох злочинах, викладених у статтях 309 та 312 Кримінального кодексу. Слід зазначити, зокрема, що стаття 100 КПК, яка вимагає наявності "фактичних елементів, що викликають сильну підозру у вчиненні [ймовірного] злочину", не була змінена під час дії надзвичайного стану. Натомість заходи, на які скаржилися у цій справі, вживались на основі законодавства, яке діяло до і після введення надзвичайного стану, і, крім того, досі застосовується.

Отже, не можна сказати, що заходи, оскаржувані у цій справі, суворо вимагають надзвичайних ситуацій (див., *mutatis mutandis*, цитоване вище рішення у справі *Мехмет Хасан Алтан*, § 140). Якщо зробити висновок по-інакшому, це заперечує мінімальні вимоги пункту 1 (с) статті 5 щодо обґрунтованості підозри, що виправдовує позбавлення волі, та заперечує мету статті 5 Конвенції.

159. Отже, Суд приходять до висновку, що в цій справі було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції через відсутність обґрунтованих підозр у вчиненні заявником правопорушення.

160. Беручи до уваги вищезазначений висновок, Суд вважає за зайве досліджувати окремо, чи ґрунтувалися причини, викладені національними судами для тривалого утримання заявника, на "відповідних та достатніх" підставах, як того вимагає пункт 1 (с) статті 5 та 3 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, цитоване вище рішення у справі *Ільгар Мамедов*, § 102).

V. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 5 § 4 КОНВЕНЦІЇ ЩОДО ВІДСУТНОСТІ ШВИДКОГО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ.

161. Спираючись на пункт 4 статті 5 Конвенції, заявник стверджував, що Конституційний Суд не виконав вимогу "без зволікання" в контексті окремої заяви, яку він подав до нього, щоб оскаржити законність свого попереднього ув'язнення.

Пункт 4 статті 5 Конвенції передбачає:

«4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.»

162. Уряд оскаржив аргумент заявника.

А. Прийнятність

163. Суд повторює, що визнав пункт 4 статті 5 Конвенції застосованим до проваджень у національних конституційних судах (див., зокрема, рішення у справі *Ільнзеєр проти Німеччини* [ВП], №№ 10211/12 та 27505/14, пункт 254, 4 грудня 2018 року; див. також рішення у справах "*Сматана проти Чехії*", № 18642/04, §§ 119-124, 27 вересня 2007 р. та "*Жубор проти Словаччини*", № 7711/06, п. 71-77, 6 грудня 2011 р.). Відповідно, беручи до уваги юрисдикцію Конституційного суду Туреччини (див., наприклад, цитоване вище рішення у справі *Кочінтар*, §§ 30-46), Суд приходить до висновку, що пункт 4 статті 5 також є застосованим до провадження у цьому суді.

164. Далі Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 (а) статті 35 Конвенції та не є непринятною за будь-яких інших підстав. Тому її слід визнати прийнятною.

В. Суть

1. Позиції сторін

d) Заявник

165. Заявник повторив своє твердження, що Конституційний Суд не виніс рішення «без зволікання» у значенні пункту 4 статті 5 Конвенції; на його думку, цей факт зробив засіб неефективним.

(e) Уряд

166. Уряд стверджував, що турецький закон містить достатню юридичну гарантію, яка дозволяє затриманим ефективно оскаржувати їх позбавлення волі. Вони зазначили, що затримані можуть подати заяву про звільнення на будь-якій стадії розслідування або судового розгляду, і проти будь-яких рішень про відхилення таких заяв може бути подано заперечення. Питання про тривале затримання підозрюваного автоматично переглядалося через регулярні, не більше тридцяти днів часу, інтервали.

167. Далі, посилаючись на статистичні дані про кількість справ у Конституційному Суді, Уряд заявив, що до цього суду було подано 1342 заяви у

2012 році; у 2013 році ця кількість зросла до 9 877, а у 2014 та 2015 роках було відповідно 20 578 та 20 376 звернень. З часу спроби військового перевороту 15 липня 2016 року до Конституційного суду різко збільшилася. Кількість заяв поданих до нього з 15 липня 2016 р. по 9 жовтня 2017 року склала 103 496.

Враховуючи цю виняткову ситуацію навантаження на Конституційний суд, Уряд заявив, що не можна зробити висновок про те, що цей суд не виконав вимогу "юез зволікання".

168. Стосовно даної справи Уряд підкреслив, що заявник звернувся до Суду 8 червня 2018 року, тобто лише через шість місяців після подання своєї індивідуальної заяви до Конституційного Суду 29 грудня 2017 року. Вони пояснили, що на той час, як їхні спостереження було подано, минуло чотирнадцять місяців. Зважаючи на цитовану вище судову практику Суду, вони стверджували, що такий проміжок часу не може вважатися надмірним. Вони також стверджували, що 5 листопада 2018 року Конституційний суд вимагав від Міністерства юстиції зауважень і що він отримав їх 4 січня 2019 року.

169. Посилаючись на цитовані вище рішення у справах *Мехмета Хасана Алтана* та *Шахіна Альпай проти Туреччини* (№ 16538/17, 20 березня 2018 року), Уряд зазначив, що підстави, враховані Судом у цих судових рішеннях, внаслідок яких було встановлено відсутність порушень вимоги пункту 4 статті 5 Конвенції, однаково чинні у цій справі.

2. Треті сторони

(а) Уповноважений з прав людини

170. Визнаючи обсяг завантаженості Конституційного Суду з часу спроби державного перевороту, Уповноважений з прав людини підкреслив, що для належного функціонування судової системи важливо, щоб цей суд швидко приймав рішення.

171. Що стосується часу, необхідного для розгляду справ, порушених затриманими у Конституційному Суді, Уповноважений послалася на ряд контекстуальних складових, які, на її думку, могли вплинути на продовження цього періоду часу і, можливо, поставлять під сумнів ефективність процедури подання індивідуальної скарги. Вона вважала, що, незважаючи на проблеми, поставлені перед ними, окремі заяви були розглянуті із значним запізненням. На її думку, час, який зайняв Конституційний суд Туреччини для розгляду цієї справи, не міг задовольнити вимогу "без зволікання", враховуючи обставини справи. Зокрема, вона заявила, що продовження терміну ув'язнення заявника мало дуже негативний вплив на його особисту ситуацію, а також, що це, ймовірно, може мати відбиваючий вплив на інших суб'єктів громадянського суспільства.

172. Уповноважена також зазначила, що статистика Конституційного Суду свідчить про те, що він отримав 15 976 заяв щодо права на свободу та безпеку особи за період з вересня 2012 р. по вересень 2018 р., при цьому виніс лише 104 рішення, які визнали порушення цього права за той самий період. Далі вона зазначила, що у справі Мехмета Хасана Алтана не пізніше ніж через п'ять місяців після винесення рішення Конституційного суду - про встановлення порушення прав на свободу та безпеку, свободу вираження поглядів та свободу преси - заявника було звільнено. Зокрема, вона зазначила, що, незважаючи на "остаточне" та "обов'язкове" рішення найвищого судового органу, апеляційний суд відхилив прохання М.Х. Алтана про звільнення і тим самим заперечив повноваження Конституційного Суду. Далі Уповноважена зазначила, що М.Х. Альтан був засуджений апеляційним судом до погіршеного довічного позбавлення волі на підставі доказів, які Конституційний суд Туреччини та цей Суд визнали недостатніми для виправдання його початкового досудового ув'язнення. Вона додала, що, однак, це засудження згодом було підтверджено під час апеляції. Вона вважає, що протягом всього цього процесу судді нижчих судів були заохочені таким підходом послідовними дискурсами на найвищому політичному рівні.

173. За словами Уповноваженого, вищевказані міркування були свідченням того, що турецькі суди продовжували навмисно ігнорувати і нехтувати змістом судових рішень та судової практики Конституційного Суду у справах досудового тримання під вартою, що створило проблему щодо дотримання основних принципів верховенства права та правової визначеності. На її думку, результатом стала ситуація, коли Конституційний суд був вимушений виступати апеляційним судом щодо рішень щодо тримання під вартою - роль, яка не передбачалась для виконання ним. Ця ситуація також суперечила суті процедури подання індивідуальної скарги і ставила під загрозу ефективність діяльності Конституційного суду Туреччини як національного правового засобу загалом.

174. Отже, на думку Уповноваженого з прав людини, не можна реально очікувати, що навантаження на Конституційний суд Туреччини зменшиться, зважаючи на системний характер цієї проблеми. Вона додала, що за відсутності далекосяжних загальних заходів для забезпечення значно кращого дотримання цієї судової практики з боку державних прокурорів та кримінальних судів, необґрунтовані затримки були неминучі.

(b) Неурядові організації

175. Неурядові організації, які було залучено, також критикували зволікання, про які йдеться у цій справі.

С. Оцінка Суду

1. Відповідні принципи

(а) Загальні принципи, що стосуються вимоги "без зволікання"

176. Суд повторює, що пункт 4 статті 5 гарантує особам, які тримаються під вартою, право на подання скарги щодо неправомірності їх тримання під вартою, а також проголошує їх право після початку такого провадження на невідкладне ухвалення судового рішення про встановлення законності затримання та прийняття рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним (див. цитоване вище рішення у справі *Мурена*, § 106, та рішення *Ідалов проти Росії* [ВП], № 5826/03, § 154, 22 травня 2012 року; див. останнє судове рішення, *Ільнзеєр проти Німеччини* [ВП], яке було цитоване вище, §§ 251-256).

177. Суд повторює, що стаття 5 захищає від свавільного позбавлення волі (див. рішення у справах *Нахмановіч проти Росії*, № 55669/00, §§ 70-71, 2 березня 2006 р. та *Сташайтіс проти Литви*, № 47679/99, § 67, 21 березня 2002 р.). Принцип "захисту від свавілля" реалізується через більш спеціальні гарантії, як матеріальні, так і процесуальні. Процедурні гарантії містяться насамперед у пунктах 3 та 4 статті 5 і ґрунтуються на філософії ефективного судового контролю у питаннях тримання під вартою. "Ефективність" такого контролю, в свою чергу, має часову складову: відкладений судовий перегляд тримання під вартою не є ефективним (див. рішення у справі *Щербина проти Росії*, № 41970/11, § 62, 26 червня 2014 р.). Суд вважає, що стосовно судового перегляду позбавлення волі затриманої особи, важливо, щоб цей перегляд здійснювався якнайшвидше. Проходження часу неминуче знищить ефективність перегляду.

178. Відповідно до прецедентної практики Суду, пункт 4 статті 5 стосується національних засобів правового захисту, які повинні бути достатньо визначеними, інакше вимоги доступності та ефективності не виконуються. Засоби захисту повинні бути доступні особі під час тримання її під вартою, щоб особа отримала невідкладний судовий перегляд щодо законності свого тримання під вартою, який здатен призвести, у випадку необхідності, до звільнення (див. рішення у справі *Сусо Муса проти Мальти*, № 42337/12, § 51, 23 липня 2013 року).

179. Питання про те, чи було дотримано право на рішення без зволікання, - як це стосується положення "розумного строку", передбаченого пунктом 3 статті 5 та пунктом 1 статті 6 Конвенції, слід визначати з огляду на обставини кожної справи, включаючи складність провадження у справі, поведінку з боку національних органів влади та заявника, і те, що було поставлено «на карту» для останнього (див. рішення у справах *Мурен*, яке було цитоване вище, § 106, з подальшими посиланнями; *STS проти Нідерландів*, № 277 / 05, § 43 ЄСПЛ 2011 р. та *Щербини*, яке теж було цитоване вище, § 62).

180. Для того, щоб визначити, чи було виконано вимогу про невідкладне ухвалення рішення, необхідно провести загальну оцінку у разі, коли провадження проводилось на більш ніж одному рівні юрисдикції (див. рішення у справах *Наварра проти Франції*, 23 листопада 1993 р., § 28, серія А № 273-Б, і *Морена*, яке було цитоване вище, § 106). Якщо первинне рішення про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або подальші рішення щодо продовження тримання під вартою були ухвалені судом (тобто незалежним та неупередженим судовим органом) у порядку, що забезпечує відповідні гарантії належного судового розгляду, і коли національне законодавство передбачає систему апеляційного оскарження, Суд готовий стерпіти більш тривалі періоди перегляду справи у суді другої інстанції (див. рішення у справах *Лебедєв проти Росії*, № 4493/04, § 96, 25 жовтня 2007 р. та *Щербини*, яке було цитоване вище, § 65). Ці міркування тим більше застосовуються до скарг відповідно до пункту 4 статті 5 стосовно провадження в конституційних судах, яке було окремим від провадження у звичайних судах (див. рішення у справі *Цюбор*, яке було цитоване вище, § 89).

(b) Відповідні принципи, що стосуються конституційних судів

181. Суд нагадує, що відповідно до його усталеної судової практики, пункт 4 статті 5 не примушує Договірні Держави встановлювати другий рівень юрисдикції для розгляду заяв про звільнення з-під варти. Тим не менш, держава, яка пропонує систему апеляційного перегляду, повинна в принципі надавати затриманим ті ж самі гарантії провадження в суді апеляційної інстанції, що і під час судового провадження у першій інстанції (див. рішення у справах *Навара проти Франції*, 23 листопада 1993 р., § 28, серія А № 273-В; *Худобін проти Росії*, № 59696/00, § 124, ЄСПЛ 2006-XII (витяги) та *STS*, яке було цитоване вище, § 43). Те саме стосується і конституційних судів - таких як Конституційний суд Туреччини - які ухвалюють рішення про законність тримання під вартою та приймають рішення про звільнення відповідної особи, якщо затримання є незаконним (див. цитовані вище рішення у справах *Сматана*, § 123; *Цюбора*, §§ 71-77; та *Меркана*, § 24, 8 листопада 2016 року).

182. Суд також зазначає, що розгляд справи Конституційним судом Туреччини ведеться в іншому правовому контексті, ніж той, у якому звичайні суди здійснюють судовий розгляд, і, відповідно, особливості цих проваджень повинні бути враховані при оцінці відповідності вимозі пункту 4 статті 5 в аспекті судового провадження "без зволікання" (див. з таким само змістом цитоване вище рішення у справі *Ільнзеєр*, § 270). Безумовно, Конституційний суд, як і кримінальні суди, розглядає законність тримання заявника під вартою. Однак при цьому він не виступає як орган "четвертої інстанції", а виключно визначає, чи відповідають Конституції оскаржувані рішення про тримання

особи під вартою (див. цитовані вище рішення у справах *Шахін Альпай*, § 135, та *Ільнзеєр*, §§ 270–271).

183. Суд зауважує, що в турецькій правовій системі кожен, хто знаходиться в слідчому ізоляторі, може подати заяву про звільнення на будь-якій стадії провадження і може подати скаргу, якщо заяву буде відхилено. Таким чином, звичайні суди вправі переглядати законність тримання під вартою навіть під час розгляду скарги Конституційним судом. На думку Суду, це елемент, який слід враховувати при загальній оцінці того, чи без зволікання було ухвалено рішення. У такій системі Суд може з розумінням ставитися й до більш тривалх періоди розгляду справи Конституційним Судом (див. цитовані вище рішення у справах *Ільнзеєр*, §§ 273-274; також у конкретному контексті Конституційного Суду Туреччини, *Альпай*, § 137, *Мехмет Хасан Алтан*, § 165).

184. На думку Суду, ця можливість не звільняє Конституційний Суд від його зобов'язання відповідно до пункту 4 статті 5 без зволікання ухвалювати рішення щодо законності тримання заявника під вартою, щоб гарантувати, що право на невідкладне рішення залишалось практичним та ефективним (див. цитоване вище рішення у справі *Ільнзеєр*, § 273), тим більше, що вичерпання цього засобу захисту відкриває можливість звернення з відповідною заявою до Суду. Отже, що стосується Суду, час, який Конституційний суд Туреччини потребує для розгляду окремих скарг, суттєво пов'язаний з правом звернення з індивідуальною заявою у значенні статті 34 Конвенції.

2. Застосування цих принципів у даній справі

185. У цій справі Суд зазначає, що заявник подав індивідуальну заяву до Конституційного Суду 29 грудня 2017 року та що Конституційний Суд розглянув цю справу 22 травня 2019 року та опублікував результат своїх обговорень 23 травня 2019 року. Він зазначає, що остаточне рішення було опубліковане 28 червня 2019 року.

Один рік, чотири місяці та двадцять чотири дні - включаючи десять місяців та п'ять днів після скасування надзвичайного стану - минув між датою подання індивідуальної заяви до Конституційного суду та датою, коли цей суд опублікував результат обговорень на своєму веб-сайті.

Слід також враховувати час, що минув між вказаною датою і датою опублікування остаточного рішення (див. Е. проти Норвегії, 29 серпня 1990 р., § 66, серія А № 181-А; див. Мехмет Хасан Алтан, цитований вище, § 164, і Шахін Альпай, цитований вище, § 136). Відповідно до встановленої судової практики Суду, відповідний період для цілей пункту 4 статті 5 Конвенції починається, коли апеляційна скарга подається до суду, і закінчується в день, коли рішення повідомляється заявнику або його адвокату, якщо рішення не оприлюднюється публічно (див. Сматана, цитований вище, §§ 117-119; див. також Ільнзеєр,

цитований вище, § 257). Звідси випливає, що період, який слід враховувати, становить один рік, п'ять місяців та двадцять дев'ять днів.

186. Узагальнивши судові рішення, винесені стосовно Туреччини, щодо швидкості судового нагляду Конституційного Суду щодо законності заходів тримання під вартою, Уряд в першу чергу стверджував, що тривалість, про яку йдеться, може бути пояснена значним навантаженням цього суду після оголошення надзвичайного стану.

187. Суд зазначає, що відставання судової справи не тягне за собою міжнародної відповідальності Договірної Держави, якщо держава вживає відповідних виправних заходів для вирішення надзвичайної ситуації такого типу з необхідною оперативністю. Безумовно, враховуючи складність та різноманітність правових питань, порушених у справах, поданих до Конституційного суду Туреччини після замаху на державний переворот, та враховуючи їх велику кількість, здається нормальним, що цей конституційний суд потребував певного часу, щоб отримати всебічне уявлення про ці питання та ухвалити рішення, виходячи з судових рішень (див. Агюн проти Туреччини (ухв.), № 19699/18, §§ 35-44, 2 квітня 2019 року).

188. Суд вже зазначив, що спішні ресурси, що використовуються внаслідок відставання, створеного після спроби державного перевороту, здаються, що дають значні результати. У 2018 році Конституційний суд прийняв рішення про 35 395 індивідуальних заяв, що дозволило тримати під контролем обсяг справ, що розглядаються, незважаючи на велику кількість нових заяв (див. Вище, пункт 43, Агюн, § 43). Тим не менш, на думку Суду, надмірне навантаження Конституційного Суду не може бути використане як вічне обґрунтування надмірно довгих процедур, як у цьому випадку. Держава повинна організувати свою судову систему таким чином, щоб її суди могли виконувати вимоги пункту 4 статті 5 Конвенції (див. GB проти Швейцарії, № 27426/95, § 38, 30 листопада 2000).

189. У зв'язку з цим Суд зазначає, що вже встановив, що період один рік і шістнадцять днів не може вважатися "швидким" для цілей пункту 4 статті 5 Конвенції (див. Вище, пункт 38, Агюн, без) однак не прийшов до висновку, що було порушення цього положення. У своїх попередніх рішеннях щодо вимоги «швидкість» він враховував навантаження Конституційного Суду після оголошення надзвичайного стану та визнав, що це надзвичайна ситуація. Він також враховував той факт, що ці випадки були першою з серії справ, що порушували нові і складні питання щодо права на свободу та безпеку та свободу вираження поглядів після спроби військового перевороту (див. Мехмета Хасана Алтана, цитований вище, § 165). У цій справі ці аспекти були відсутні.

190. Суд може визнати, що в цій справі питання, що стояли перед Конституційним судом Туреччини, були також складними (порівняйте з цитованим вище Мехметом Хасаном Алтаном, § 165). Однак у матеріалі Суду

немає нічого, що дозволяє припустити, що або заявник, або його захисник сприяли продовженню судового перегляду Конституційним Судом відповідного заходу. Крім того, після подання заявником своєї індивідуальної заяви 29 грудня 2017 року Конституційний Суд залишався бездіяльним протягом десяти місяців до 5 листопада 2018 року - дати, коли Суд попросив Уряд подати свої зауваження щодо справи - незважаючи на прохання заявника отримати пріоритетну обробку своєї справи (файл не містить інформації про подальші дії, подані до цього запиту). Таким чином, процесуальні затримки в цій справі були пов'язані з владою.

191. Справді, Суд у цитованих вище рішеннях по справах *Мехмета Хасана Алтана* (§§ 161-163), *Шахіна Альпая* (§§ 133-135) та *Акюна*, визнав прийнятним що перегляд Конституційним судом може зайняти більше часу. Незважаючи на чітку тривалість розгляду у цих справах, що тривала один рік, два місяці і три дні (цитоване вище рішення у справі *Мехмет Хасан Алтан*, § 164), один рік, чотири місяці і три дні (цитоване вище рішення у справі *Шахін Альпай*, § 136) і один рік і шістнадцять днів (цитоване вище рішення у справі *Акюн*, § 38), він встановив, що вимоги щодо швидкості, передбачені пунктом 4 статті 5, були дотримані. Тим не менше, він констатував, що цей висновок не означає, що Конституційний суд має карт-бланш під час розгляду будь-яких подібних скарг, порушених відповідно до пункту 4 статті 5 Конвенції. У зв'язку з цим достатньо зазначити, що тривалість процедури в даному випадку перевищує всі періоди часу, які спостерігаються у цитованих вище випадках.

192. Крім того, Суд повторює, що, коли ставиться під сумнів особиста свобода особи, він має дуже суворі стандарти щодо дотримання державою вимоги швидкого перегляду законності тримання під вартою (див. цитоване вище рішення у справі *Ідалова*, § 157). Це особливо справедливо у даній справі, коли заявник утримувався під вартою, не маючи можливості звертатися до суду більше одного року та семи місяців (див. висновки Конституційного суду Туреччини в пункті 60 вище) і всі його прохання про звільнення були відхилені з тих самих стереотипних причин (див. пункти 40 та 44 вище). Крім того, із матеріалів справи випливає, що обмеження доступу до матеріалів слідства, ухвалене судом магістрату 20 жовтня 2017 року (див. пункт 31 вище), залишалося чинним до прийняття судом обвинувального акту 4 березня 2019 року (див. пункт 56 вище). Не слід забувати, що скарги, пов'язані з цими обставинами, подані на підставі пунктів 3 та 4 статті 5 Конвенції, заявником подавалися окремо (див. пункти 103 вище та 233 нижче).

193. Отже, Суд вважає, що в контексті відповідного провадження Конституційний суд Туреччини, який на національному рівні відіграє споконвічну роль у захисті права на свободу та безпеку, не врахував належним чином важливості цього права (на відміну від рішення у справі *Ільнзеєра*, про яке йшлося вище, § 269). Крім того, він не може не помітити того, що заявника було заарештовано 18 жовтня 2017 року та що обвинувальний акт стосовно

деяких звинувачень проти нього був поданий лише 19 лютого 2019 року. Це означає, що протягом шістнадцяти місяців після того, як він був поміщений під варту, заявника утримували без пред'явлення обвинувачення прокуратурою. Як вказував Уповноважений з прав людини, продовження тримання під вартою заявника може мати відбиваючий вплив на неурядові організації, діяльність яких пов'язана з питаннями, що становлять суспільний інтерес (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі *Угорська Гельсінська Спілка проти Угорщини* [ВП], № 18030/11, § 164, 8 листопада 2016 року). Однак у цьому випадку швидкий судовий перегляд цього заходу Конституційним судом міг би усунути будь-які сумніви щодо необхідності тримання заявника під вартою або продовження застосування даного заходу протягом такого тривалого часу.

194. Суд приходить до висновку, що зазначений строк є надзвичайно тривалим і не може бути визначений як "швидкий" у значенні пункту 4 статті 5 Конвенції.

195. Крім того, що стосується дерогації Туреччиною, Суд спочатку зазначає, що надзвичайний стан було скасовано 18 липня 2018 року і що минуло більше одинадцяти місяців до того, як Конституційний суд Туреччини ухвалив рішення. Він вважає, що такий період навряд чи можна узгодити з вимогою оперативного розгляду, особливо з огляду на період, що минув період понад шість місяців, який вже минув під час надзвичайного стану, під час якого не було вжито жодного процесуального кроку. Отже, загальна тривалість, про яку йдеться, жодним чином не може бути виправдана особливими обставинами дії надзвичайного стану.

196. На закінчення, беручи до уваги загальну тривалість перевірки Конституційним Судом законності в контексті індивідуальної заяви та з огляду на те, що ставиться під сумнів заявником, Суд приходить до висновку, що провадження, за яким Конституційний Суд Туреччини прийняв рішення про законність тримання під вартою заявника не може вважатися сумісним із вимогою "без зволікання", встановленою пунктом 4 статті 5.

Тому було порушено цю статтю.

VI. СТВЕРДЖЕННЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 18 КОНВЕНЦІЇ

197. Спираючись на статтю 18, заявник скаржився, що його права, закріплені в Конвенції були обмежені для інших цілей, ніж ті, що встановлені Конвенцією. Зокрема, він зазначив, що його поміщення під варту було призначено для покарання його як критика уряду, примушування його до мовчання як активіста НУО та правозахисника, відвернення інших від участі в такій діяльності та паралізувати громадянське суспільство в країні.

198. Суд зауважує, що твердження заявника в цьому контексті полягає в тому, що в його досудовому затриманні була прихована мета. Він зазначає, що скарга за статтею 18 стосується фундаментального аспекту цієї справи, який не

розглядався відповідно до статті 5 Конвенції. Тому він вважає, що ця скарга підлягає розгляду відповідно до статті 18 Конвенції спільно зі пунктом 1 статті 5.

Стаття 18 передбачає:

«Обмеження, дозволені згідно з цією Конвенцією щодо зазначених прав і свобод, не застосовуються для інших цілей ніж ті, для яких вони встановлені.»

А. Прийнятність

199. Уряд вважав, що стаття 18 Конвенції не відіграє автономної ролі і може застосовуватися лише у поєднанні з іншими положеннями Конвенції. На їхню думку, враховуючи, що не було порушено жодне з положень Конвенції, скаргу за цією нормою необхідно було відхилити як несумісну *ratione materiae* з положеннями Конвенції.

200. Заявник оспорував цей аргумент.

201. Суд зауважує, що він встановив порушення пункту 1 статті 5 Конвенції через відсутність обґрунтованих підозр у тому, що заявник вчинив злочини, у яких його обвинувачували. Враховуючи, що скарга відповідно до статті 18 тісно пов'язана зі скаргою відповідно до цього положення, він відхиляє заперечення Уряду щодо сумісності *ratione materiae* цієї скарги.

Як висновок, ця скарга не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції та не є неприйнятною за будь-яких інших підстав. Тому її слід визнати прийнятною.

В. Суть

1. Доводи сторін

(а) Заявник

202. Заявник повторив своє твердження, що його досудове затримання та продовження строку тримання під вартою зрештою переслідували конкретну мету, а саме – змусити його мовчати як активіста НУО та захисника прав людини, відвернути інших від участі в такій діяльності та паралізувати громадянське суспільство в країні.

203. Заявник зазначив, що попередня Уповноважена з прав людини у своєму меморандумі про свободу вираження поглядів та свободу засобів масової інформації в Туреччині зробила висновок, що підвищений рівень судового тиску, зокрема, на захисників прав людини (включаючи самого заявника), є результатом заходів, що були вжиті урядом і представляв серйозну загрозу демократії в Туреччині.

204. Що стосується питання про доведення існування прихованої мети в контексті статті 18 Конвенції, заявник, посилаючись на рішення (цитоване вище) у справі "*Мерабішвілі проти Грузії*", заявив, що Суду не потрібно було шукати прямих доказів або дотримуватись спеціальних правил та критеріїв під час розгляду скарг відповідно до статті 18. На його думку, він міг не застосовувати жорстке застосування принципу *affirmanti incumbit probatio* (тягар доказування лежить на тому, хто ствержує – прим. О. Дроздова) у випадках, що стосуються цієї статті. У зв'язку з цим слід враховувати труднощі, з якими стикаються заявники у доведенні своїх тверджень. Заявник заперечував, що він не був зобов'язаний подавати документ, що підтверджує порушення статті 18, оскільки тягар доказування в процесі провадження в Суді, який вивчав усі матеріали до нього, не покладался на одну або іншу сторону.

205. Заявник також заявив, що в обвинувальному акті від лютого 2019 року було висунуто відкрите звинувачення щодо діяльності та фінансування НУО. На його думку, ряд національних та міжнародних організацій були представлені як співучасники кримінального злочину, в якому його обвинувачували. Відразу після його ув'язнення Фонд відкритого суспільства, який надав підтримку численним НУО та проектам, закрив свій офіс і припинив свою діяльність. За таких обставин НУО буде складніше проводити діяльність з підвищення обізнаності в галузі прав людини в Туреччині шляхом надійної та безпечної співпраці з міжнародними організаціями. Більше того, той факт, що НУО бажали представити свої зауваження у цій справі, було додатковою ілюстрацією негативного впливу відповідного заходу.

206. Нарешті, заявник заявив, що дві звинувачувальні заяви, зроблені президентом Туреччини перед національними та міжнародними засобами масової інформації після його ув'язнення, показали, що його тримають з політичних причин.

(b) Уряд

207. Уряд оскаржив аргумент заявника. Вони заявили, що система захисту основних прав і свобод відповідно до Конвенції базується на припущенні, що влада Високих Договірних Сторін діяла добросовісно. Заявник мав переконливо продемонструвати, що реальна мета влади відрізнялася від заявленої. У зв'язку з цим вони вважали, що проста підозра не є достатньою для підтвердження порушення статті 18.

208. Уряд стверджував, що кримінальне розслідування та провадження, про які йдеться, ведуться незалежними судовими органами. Заявника було поміщено до установи для попереднього ув'язнення на підставі зібраних доказів, що містилися у матеріалах справи. На протигагу твердженням заявника, ці докази були, в останню чергу, не пов'язані з тим, що заявник був активістом НУО, і цього було достатньо для обґрунтування вжитих проти нього

заходів. Крім того, вони підкреслили, що факт того, що заявник є захисником прав людини сам по собі не дає йому імунітету від кримінального переслідування. Вони вважали, що за обставин справи, якби було визнано, що влада використовує свої повноваження з іншою метою, ніж визначена, будь-яка особа, яка займає позицію заявника, зможе висловити подібні твердження. Насправді було б неможливо притягнути до кримінальної відповідальності підозрюваного з профілем заявника без далекосяжних політичних наслідків.

209. В аргументі Уряду заявник не представив жодних доказів, що свідчать про те, що оскаржуване попереднє ув'язнення було застосовано з прихованою метою. Вони також зазначили, що провадження проти заявника все ще триває і що обвинувачення в цьому контексті будуть встановлені в кінці провадження. На думку Уряду, упереджень заявника було недостатньо для висновку про те, що весь юридичний механізм Туреччини в цій справі було застосовано нецільовим шляхом, і що від початку до кінця влада діяла недобросовісно і з відвертим нехтуванням норм Конвенції. Уряд вважав, що це дуже серйозна претензія, яка вимагає беззаперечних та прямих доказів.

2. Треті сторони

(а) Уповноважений з прав людини

210. Уповноважена вважає, що ця справа є наочною ілюстрацією посилення тиску на громадянське суспільство та захисників прав людини в Туреччині в останні роки. Цей тиск, зокрема, включав низку конкретних нападів політиків та загальнополітичний дискурс, спрямований на активістів громадянського суспільства, зокрема, припускаючи, що повідомлення про нібито порушення прав людини, здійснене владою, сприяло досягненню цілей терористичних організацій шляхом розширення нападу на турецьку державу. За словами Уповноваженої, ці заяви часто призводили до дій державних службовців щодо обмеження такої роботи. Наприклад, поліція та органи місцевого самоврядування почали заважати НУО, включаючи Amnesty International, відвідувати певні райони країни після заяви Президента Республіки у квітні 2016 року, у зв'язку з чим НУО публікували звіти про ситуацію з правами людини, якій потрібно «протидіяти».

211. Крім того, Уповноважена зазначає, що суттєві обмеження також накладаються на повсякденне функціонування НУО, включаючи, наприклад, беззаконну та невизначену заборону в Анкарі на всі публічні заходи, присвячені правам ЛГБТІ-осіб. Вона зазначила, що ця заборона зберігається, незважаючи на припинення дії надзвичайного стану.

212. Управління Уповноваженої також опублікувало кілька заяв про становище правозахисників у Туреччині в 2017 році, наприклад, щодо винесення вироку М.Ғ., іншого партнера Управління уповноваженого;

затримання Т. К., голови Міжнародної амністії Туреччина; або необґрунтований арешт та кримінальне провадження проти восьми правозахисників, які беруть участь у семінарі з цифрової безпеки та інформації в Стамбулі в липні 2017 року. Уповноважений також звернув увагу Суду на арешт тринадцяти видатних науковців та захисників прав людини.

(b) Неурядові організації

213. Неурядові організації стверджували, що в останні роки ситуація з правозахисниками, журналістами та неурядовими організаціями в Туреччині стає все більш серйозною, про що свідчить і цей випадок.

214. Вони заявили, що стаття 18 Конвенції була б порушена, якби заявник міг би продемонструвати, що реальна мета влади не є такою, як проголошена. Вони стверджували, що після спроби військового перевороту 15 липня 2016 року уряд зловживав законними занепокоєннями, щоб подвоїти свою вже суттєву боротьбу з правами людини, зокрема, застосувавши до інакодумців досудове ув'язнення. За їх словами, це привело до порушення статті 18 Конвенції.

3. Оцінка Суду

215. Суд посилається на загальні принципи, що стосуються тлумачення та застосування статті 18 Конвенції, так як вони були нещодавно викладені, зокрема у рішеннях по справах *Мерабішвілі* (цитована вище) та *Навальний проти Росії* ([ВП], № 29580/12) та 4 інші, §§ 164-165, 15 листопада 2018 року).

216. Суд спочатку зауважує, що основні скарги заявника полягають у тому, що він був спеціально обраний через свою діяльність як захисника прав людини, і що його тримання під вартою та його продовження переслідували приховану мету, а саме змусити мовчати як НУО активіста та захисник прав людини, відвернути інших від участі в таких заходах та паралізувати громадянське суспільство Туреччини.

217. Суд зазначає, що відповідні заходи та кримінальне провадження проти інших правозахисників жорстоко критикуються третіми сторонами. Однак, оскільки політичний процес та процес судового розгляду принципово різняться, Суд повинен базувати своє рішення на "доказах у правовому розумінні", відповідно до критеріїв, викладених ним у рішенні по справі *Мерабішвілі* (цитоване вище, §§ 310-317) та власної оцінки конкретних відповідних фактів (див. цитовані вище рішення у справах *Ходорковський проти Росії*, № 5829/04, § 259, 31 травня 2011 р., § 259; *Ільгар Мамедов*, § 140; *Расул Джафаров*, § 155).

218. У цій справі Суд дійшов висновку, що звинувачення проти заявника не ґрунтувалися на "обґрунтованій підозрі" у значенні пункту 1 (с) статті 5

Конвенції. Цей висновок позбавляє необхідності будь-якої дискусії щодо безлічі цілей. Однак, хоча уряд не зміг довести свій аргумент про те, що цілі вжитих проти заявника заходів були виправдані обґрунтованими підозрами, в порушення цього положення, це само по собі не було б достатнім для висновку, що стаття 18 також була порушена (див. цитоване вище рішення у справі *Навального*, § 166).

219. Дійсно, як Суд зазначив у рішенні по справі *Мерабішвілі* (цитоване вище, § 291), сам факт того, що обмеження права чи свободи Конвенції не відповідає всім вимогам положення, яке дозволяє їх, не обов'язково піднімає питання щодо статті 18. Окремий розгляд скарги за цією статтею є виправданим лише у тому випадку, коли твердження про те, що обмеження було застосовано для цілей, не передбачених Конвенцією, є основоположним аспектом справи. Існує ще потреба вивчити питання, чи за відсутності законної мети існувала інша ідентифікована прихована мета (див. цитоване вище рішення у справі *Навального*, § 166).

220. Суд вважає, що в цій справі в достатній мірі можна встановити, що такий доказ впливає з поєднання відповідних фактів, що стосуються конкретної справи. Зокрема, Суд посилається на всі істотні обставини, які він розглядав у зв'язку з оцінкою скарги відповідно до пункту 1 статті 5 (див. вище пункти 135-158). У зв'язку з цим, підкреслено, зокрема, зроблений вище висновок, що заходи, вжиті проти заявника, не були виправдані обґрунтованими підозрами, заснованими на об'єктивній оцінці передбачуваних дій, а по суті ґрунтувалися не лише на фактах, що не може бути розумно розцінено як поведінка, криміналізована відповідно до національного законодавства, але також і щодо фактів, які були в значній мірі пов'язані з реалізацією прав Конвенції (див. вище пункт 157). Він також вважає, що деякі з цих обставин є особливо актуальними в контексті цієї скарги.

221. Суд зауважує, що заявленою метою застосованого проти заявника заходу було проведення розслідування подій в Гезі та замаху на переворот, а також встановлення того, чи дійсно заявник вчинив злочини, в яких його обвинувачували. Враховуючи серйозні порушення та значні втрати людей, спричинені цими двома подіями, цілком законно проводити розслідування цих інцидентів. Крім того, не можна не враховувати, що спроба державного перевороту призвела до введення надзвичайного стану по всій країні.

222. Однак, здається, що з самого початку слідчі органи не були в першу чергу зацікавлені у з'ясуванні можливої причетності заявника до громадських заворушень, що сталися в ході подій у Гезі та спроби державного перевороту. Під час допиту поліцією заявнику було задано багато питань, які, на перший погляд, не мали жодного зв'язку з цими подіями. Наприклад, його телефонна розмова 24 липня 2013 року з журналістом FBG, що стосувалася прохання про підтримку з метою створення каналу новин. Його розмови з О.К., засновником видавництва, про організацію пам'ятних заходів у 2015 році та з А.Г. та І.Р., що

стосувалися проблем громади Алеві та прозорості у діяльності місцевих органів влади відповідно. Рівним чином, деякі питання, які ставилися заявнику, стосувалися його зустрічей з представниками зарубіжних країн, його телефонних розмов з науковцями, журналістами, представниками громадських організацій або візиту делегації EUTCC. Уряд не надав жодних коментарів щодо важливості цих доказів для оцінки "обґрунтованості" підозр у цій справі.

223. Суд зазначає, що обвинувальний акт не компенсує недоліки, описані вище. Цей документ, обсягом 657 сторінок, не містить короткої констатації фактів. Також не чітко визначено факти чи кримінальні дії, на яких ґрунтується кримінальна відповідальність заявника у подіях Гезі. Це, по суті, сукупність доказів - стенограми численних телефонних розмов, інформація про контакти заявника, списки ненасильницьких дій - деякі з яких мають обмежене відношення до даного злочину. Важливо зазначити, як наголошувалося вище (див. пункт 145), що прокуратура звинуватила заявника у керуванні злочинною організацією і, в цьому контексті, у використанні численних суб'єктів громадянського суспільства та таємній їх координації з метою планування та проведення повстання проти уряду. Однак у матеріалах справи немає нічого, що свідчить про те, що органи прокуратури мали у своєму розпорядженні об'єктивну інформацію, яка дозволяла їм добросовісно підозрювати заявника під час подій у Гезі (порівняйте з рішенням у справі *Рашад Хасанов та інші проти Азербайджану*, № 48653/13 та 3 інших, § 123, 7 червня 2018 року). Зокрема, документи обвинувачення стосуються численних і цілком законних дій, пов'язаних із реалізацією права Конвенції та здійснювались у співпраці з органами Ради Європи або міжнародними установами (обміни з органами Ради Європи, що допомагають організувати візит міжнародною делегацією). Вони також посилаються на звичайні та законні дії правозахисника та лідера НУО, наприклад, проведення кампанії із заборони продажу слізного газу в Туреччині або підтримку окремих звернень.

224. На думку Суду, включення цих елементів підриває надійність обвинувачення. Крім того, ставлення обвинувачення може вважатися таким, що підтверджує твердження заявника про те, що вжиті проти нього заходи переслідують приховану мету, а саме – змусити його мовчати як активіста неурядової організації та правозахисника, відвернути інших осіб від участі в такій діяльності та паралізувати громадянське суспільство в країні.

225. Більше того, Суд зазначає, що часові межі справи розкривають певні аспекти, які можуть виявитись важливими при його аналізі відповідно до статті 18.

226. У зв'язку з цим він зазначає, що заявника було заарештовано 18 жовтня 2017 року, тобто через чотири роки після подій у Гезі та понад рік після спроби перевороту за обвинуваченням, пов'язаним із цими подіями. Справді, прогрес у розслідуванні, можливо, дозволив відповідним службам отримати докази, які б виправдовували використання оспорюваних заходів у відповідний

час. Однак, як зазначено вище (див. пункт 151), у матеріалах справи немає доказів, які б пояснювали цей значний проміжок часу.

227. Крім того, у матеріалах справи вказується, що між датою, коли заявника було поміщено під варту, та датою подання обвинувального акту до справи додано два докази: заяви М.П. та доповідь МАСАК (див. пункти 34, 42 та 44 вище). Суд уже вивчив відповідність заяв М.П. і зауважив, що цей свідок не наводив жодного конкретного факту і, крім того, згодом підтвердив, що не робив жодної звинувачувальної заяви стосовно заявника (див. пункти 62 та 147 вище). У звіті МАСАК перераховано банківські операції з метою надання фінансової підтримки певним юридичним НУО. Не було ні підтверджено, ні встановлено, що ця діяльність проводилася з порушенням законодавства, яке убло чинним у відповідний час.

228. Крім того, Суд вважає вирішальним у своїй оцінці щодо дотримання статті 18 Конвенції факт, що минуло кілька років між подіями, що складають підставу для затримання заявника, та рішеннями суду про його затримання. Уряд не навів жодних правдоподібних пояснень за цей проміжок часу. Крім того, і що важливо, основна маса доказів, на які посилається прокурор на підтримку його клопотання про тримання заявника під вартою, розпочате 1 листопада 2017 року, вже була зібрана задовго до цієї дати; уряд не надав чітких пояснень для цієї хронології подій. Більше того, незважаючи на проміжок часу більше ніж чотири роки між подіями в Гезі та затриманням заявника, уряд не зміг представити жодних достовірних доказів, які б дозволили об'єктивному спостерігачеві правдоподібно зробити висновок про існування обґрунтованої підозри на підтримку звинувачень проти заявника. Нарешті, Суд зазначає, що після поміщення заявника під варту його не було офіційно звинувачено до 19 лютого 2019 року, тобто протягом п'яти з половиною років після фактів, що мали місце, і виключно стосовно подій у Гезі. Уряд також не продемонстрував, що будь-які важливі слідчі дії мали місце стосовно подій Гезі в проміжок часу, коли заявника спочатку затримували у листопаді 2017 року, а згодом звинувачували у лютому 2019 року.

229. Важливо також, що ці звинувачення були висунуто після виступів Президента Республіки 21 листопада та 3 грудня 2018 року. 21 листопада 2018 року Президент заявив: «Хтось фінансував терористів у контексті подій Гезі. Цей чоловік зараз за ґратами. А хто за ним? Знаменитий угорський єврей G.S. Це людина, яка спонукає людей до розколу та розбиття націй. У G.S. величезні гроші, і він витрачає їх таким чином. Його представник у Туреччині - людина, про яку я говорю, яка успадкувала статки від свого батька і який потім використав свої фінансові ресурси для знищення цієї країни. Саме ця людина надає усіляку підтримку цим терористичним актам ...". 3 грудня 2018 року Президент відкрито проголосив ім'я заявника і заявив так: "Я вже розголосив імена тих, хто стоїть за подіями в Гезі. Я сказав, що його зовнішній стовп - G.S., а національний - Кавала. Ті, хто надсилає гроші Кавалі, добре відомі ...". Суд не

може не помітити того факту, що коли після цих двох виступів, заявник, який тримався в слідчому ізоляторі більше року, досі офіційно не був звинувачений в прокуратурі. Крім того, можна лише зазначити, що існує взаємозв'язок між, з одного боку, звинуваченнями, висунутими заявнику у цих двох публічних виступах, а з іншого - формулюванням звинувачення в обвинувальному акті, поданому приблизно через три місяці після подій, про які йдеться (див. а *contrario* (лат. від зворотнього, навпаки; у даному випадку – протилежний приклад, прим. О. Дроздова), рішення у справах *Мерабішвілі*, цитоване вище, § 324, та *Чанкотадзе проти Грузії*, № 15256/05, п. 114, 21 червня 2016 р.).

230. На думку Суду, різні пункти, розглянуті вище, разом із виступами найвищого чиновника країни (цитувались вище), можуть підтвердити аргумент заявника про те, що його первісне і подальше ув'язнення переслідувало приховану мету, а саме - примусити його мовчати як захисника прав людини. Більше того, той факт, що прокуратура посилалася в обвинувальному акті на діяльність громадських організацій та їх фінансування законними засобами, не вказуючи, наскільки це має відношення до звинувачень, які вона висуває, також є таким, що підтримує це твердження. Суду також відомо про занепокоєння, висловлене Уповноваженим з прав людини та третіми сторонами, які вважають, що затримання заявника є частиною ширшої кампанії репресій проти правозахисників у Туреччині.

231. Дійсно, в основі скарги заявника щодо статті 18 лежить його нібито переслідування не як приватної особи, а як захисника прав людини та громадського активіста. Як таке, дане обмеження зачіпало б не лише самого заявника чи правозахисників та активістів громадських організацій, а й саму сутність демократії як засобу організації суспільства, в якій свобода особистості може бути обмежена лише загальними інтересами, тобто від імені "вищої свободи", про яку йдеться у підготовчих матеріалах (див. Навальний, цитований вище, §§ 51 та 174). Суд вважає, що визначена таким чином кінцева мета набула б значної серйозності, особливо з огляду на особливу роль правозахисників (див. пункт 74-75 вище) та неурядових організацій у плюралістичній демократії (див. пункт 76 вище).

232. Зважаючи на вищезазначені елементи, прийняті в цілому, Суд вважає, що встановлено поза безпідставним сумнівом, що заходи, на які подано скаргу у цій справі, переслідують приховану мету, всупереч статті 18 Конвенції, а саме примусити заявника мовчати. Далі, з огляду на обвинувачення, висунуті проти заявника, він вважає, що оскаржувані заходи, ймовірно, мали б перешкоджаючий вплив на роботу правозахисників. Отже, він робить висновок, що обмеження свободи заявника застосовувалося для інших цілей, ніж допровадження його до компетентного судового органу за наявною обґрунтованою підозрою у вчиненні ним правопорушення, як це передбачено пунктом 1 (с) статті 5 Конвенції.

Зважаючи на вищевикладене, Суд приходить до висновку, що було порушено статтю 18 спільно з пунктом 1 статті 5 Конвенції.

VII. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ ПУНКТИВ 3 І 4 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

233. Спираючись на пункти 3 та 4 статті 5 Конвенції, заявник скаржився на тривалість ув'язнення. Він також стверджував, що йому не вдалося отримати доступ до матеріалів розслідування і що суди розглядали його скарги, не проводивши слухання. Він стверджував, що це заважало йому ефективно оскаржувати рішення про його первісне та тривале досудове ув'язнення.

234. Що стосується скарги на тривалість провадження, Суд посилається на свій попередній висновок (див. пункт 159), в якому він встановив, що позбавлення волі, якій піддався заявник, не може вважатися сумісним із пунктом 1 статті 5 Конвенція. Цей висновок охоплює весь період затримання заявника. Суд повторює, що в інших випадках, коли він визнав порушення пункту 1 статті 5 Конвенції стосовно певних періодів досудового ув'язнення, він постановив, що не потрібно було окремо розглядати суть скарг відповідно до пункту 3 статті 5 Конвенції, який послався на ці самі періоди (див. з подібними висновками рішення у справі *Голомійов проти Молдови*, № 30649/05, § 131, 7 листопада 2006 року; див., *mutatis mutandis*, рішення у справі *Зервудаскїї проти Франції*, № 73947/01, §§ 60-61, 27 липня 2006 р. та *Лютфіє Зенгін та інші проти Туреччини*, № 36443/06, § 92, 14 квітня 2015).

Що стосується інших скарг заявника відповідно до пункту 4 статті 5 Конвенції, Суд зазначає, що, аналізуючи передбачувану відсутність швидкого судового розгляду Конституційним судом, він достатньо врахував обставини на які скаржився заявник (див. пункт 192 вище).

Зважаючи на ці міркування, Суд вважає, що не потрібно окремо розглядати допустимість чи суть інших скарг, зазначених вище (див. пункт 233), що спираються на пункти 3 та 4 статті 5 Конвенції.

VIII. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТЕЙ 41 І 46 КОНВЕНЦІЇ

235. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

236. Суд зазначає, що заявник у заяві зазначив, що він бажає отримати грошову компенсацію за моральну шкоду, яку він зазнав через порушення Конвенції. Заявник також просив його звільнити якомога раніше.

237. Щодо скарги щодо справедливої сатисфакції, Суд зазначає, що у листі представнику заявника під час комунікативної стадії провадження було чітко зазначено, що вказівка, на більш ранній стадії провадження, на бажання заявника стосовно справедливої сатисфакції не усуває необхідність сформулювати вимогу про справедливу сатисфакцію у своїх поясненнях під час комунікації. Отже, зважаючи на загальні принципи та усталену практику, Суд вважає, що вказівка бажання заявника на можливу грошову компенсацію, висловлену на початковому незмагальному етапі процедури раніше, не вважається "заявою" у значенні правила 60 Регламенту Суду (див. Загальні принципи, викладені в рішенні по справі *Нагметов проти Росії*, [ВП], № 35589/08, §§ 57-61, 30 березня 2017 року). Крім того, безперечним є те, що жодна «заява» на справедливу сатисфакцію не була подана під час процедури повідомлень у процесі розгляду справи в Палаті у 2018 році. Відповідно, Суд не присуджує заявнику жодної компенсації.

238. Щодо заходів, які має вжити держава-відповідач, підлягаючи нагляду з боку Комітету міністрів, для припинення виявлених порушень, Суд повторює, що його рішення мають, по суті, загальний характер і що, в основному, це стосується насамперед обрання державою засобів, які будуть використані у своєму внутрішньому правовому порядку, щоб виконати своє юридичне зобов'язання відповідно до статті 46 (Обов'язкова сила рішень та їх виконання) Конвенції, за умови, що такі засоби сумісні з висновками, викладеними в рішенні Суду. Цей розсуд щодо способу виконання рішення відображає свободу вибору, що покладається на виконання основного зобов'язання Договірних Держав відповідно до Конвенції щодо забезпечення гарантованих прав і свобод (див., серед інших цитоване вище рішення у спрааі *Шахін Альпай*, § 173, і цитовану в ньому прецедентну практику)

239. Тим не менш, коли характер виявленого порушення такий, що не залишає реального вибору щодо заходів, необхідних для його усунення, Суд може прийняти рішення вказати лише один окремий відповідний захід, як це було зроблено у рішеннях по справах *Асанідзе* (цитовано вище, § § 202-203), *Ілашку та інші проти Молдови та Росії* ([ВП], № 48787/99, § 490, ECHR 2004 - VIII), *Алексанян проти Росії* (№ 46468/06, §§ 239-240, 22 грудня 2008 р.), *Фатуллаєв проти Азербайджану* (№ 40984/07, §§ 176-177, 22 квітня 2010 р.), *Дель Ріо Прада проти Іспанії* ([ВП], № 42750/09, §§ 138-139, ЄСПЛ 2013) та *Шахін Альпай* (цитоване вище, § 195). У світлі цієї судової практики він вважає, що будь-яке продовження тримання заявника під вартою у цій справі спричинить за собою продовження порушення пункту 1 статті 5 та статті 18 у поєднанні з цим попереднім положенням, так само як і порушення зобов'язань держав-сторін виконувати рішення Суду відповідно до пункту 1 статті 46 Конвенції.

240. За таких умов, беручи до уваги конкретні обставини справи та підстави, на яких Суд ґрунтував свої висновки про порушення (див. пункти 159

та 232 вище), він вважає, що уряд повинен вжити всіх заходів, щоб припинити тримання заявника під вартою та для негайного його звільнення (див., *mutatis mutandis*, цитовані вище рішення у справах *Ілашку та інші*, § 490; та *Фатуллаєва*, § 177).

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Оголошує* одноголосно, прийнятною заяву стосовно скарг, передбачених пунктами 1 та 3 статті 5 (відсутність обґрунтованої підозри та відповідних та достатніх причин), пунктом 4 статті 5 (відсутність швидкого судового розгляду Конституційним Судом) та статтею 18 Конвенції;

2. *Постановляє* одноголосно, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції через відсутність обґрунтованих підозр у тому, що заявник вчинив правопорушення;

3. *Постановляє* одноголосно, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції через відсутність швидкого судового розгляду Конституційним Судом;

4. *Постановляє* одноголосно, що немає необхідності розглядати скаргу відповідно до пунктів 1 (с) та пункту 3 статті 5 Конвенції щодо нібито непредставлення мотивів попереднього ув'язнення заявника;

5. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що було порушення статті 18 Конвенції, прийнятого разом із пунктом 1 статті 5;

6. *Постановляє* одноголосно, що не потрібно окремо розглядати прийнятність або суть скарг відповідно до пунктів 3 та 4 статті 5 (тривалість первісного ув'язнення, нібито відсутність ефективного засобу захисту через відсутність доступу до матеріалів розслідування, розгляд скарги на первісне ув'язнення без слухання);

7. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що держава-відповідач повинна вживати всіх необхідних заходів для припинення тримання заявника під вартою та негайного його звільнення;

8. *Відхиляє* одноголосно, заяву заявника про справедливую сатисфакцію.

Учинено англійською та французькою мовами та повідомлено письмово 10 грудня 2019 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Стенлі Найсмї
Секретар

Роберт Спано
Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 правила 74 Регламенту Суду, до цього рішення додаються такі окремі думки:

а) збіжна думка судді Бошняка;

б) частково збіжна і частково розбіжна думка судді Юксель.

ЗБІЖНА ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ БОШНЯК²

1. У цій справі я погоджуюся з висновком про порушення пункту 1 статті 5, пункту 4 статті 5 та статті 18 Конвенції. Хоча я поділяю позицію більшості щодо результату, та не погоджуюся з певними аргументами, а також із підходом, який вони застосували.

(а) Порушення пункту 1 статті 5 Конвенції

2. Відповідно до пункту 1 (с) статті 5 Конвенції, заявник стверджує, що не було доказів, що обґрунтовували б підозру в тому, що він вчинив кримінальне правопорушення, яке вимагало його попереднього ув'язнення. Для того, щоб розглянути цю скаргу, я вважаю, що основним є вивчення того, чи включали рішення національних судів, якими було застосовано до особи тримання під вартою та продовжено строк дії цього запобіжного заходу, достатньо елементів, щоб задовольнити об'єктивного спостерігача, що заявник вчинив ті злочини, щодо яких до нього було застосовано тримання під вартою³. Я вважаю, що, вивчаючи наявність обґрунтованих підозр, не слід брати до уваги елементи, які були зовнішніми для розгляду національними судами у той час, коли було застосовано тримання під вартою, а згодом і продовжено його.

3. Оскільки стандарт обґрунтованої підозри стосується об'єктивного спостерігача і, отже, передбачає неупередженість, саме національний суд повинен виступати в ролі цього об'єктивного спостерігача при постановленні чи продовженні тримання під вартою в тій чи іншій справі. Якщо національний суд, виступаючи в ролі об'єктивного спостерігача, повинен переконатися, що існує обґрунтована підозра, елементи, представлені йому в цьому відношенні, повинні бути чітко вираженими, у тому сенсі, що вони визначають діяння, яке підозрюваний нібито вчинив, і доказово пояснюють зв'язок між підозрюваним та цим діянням. Прості підозри з боку слідчих органів буде не достатньо⁴. Елементи, що відповідають стандарту обґрунтованої підозри, повинні існувати і повинні бути доступними об'єктивному спостерігачеві до процесуального дії, щодо якого потрібна обґрунтована підозра (наприклад, рішення про затримання або про обшук та арешт)⁵. Ні за яких обставин зібрані пізніше

² Макро Бошняк – суддя Європейського суду з прав людини від Словенії з квітня 2016 року.

³ Порівняйте, наприклад, з рішенням у справі *Ільгар Мамедов проти Азербайджану*, №. 15172/13, § 88, 22 травня 2014 р.

⁴ Задля порівняння, див., паприклад, *Террі проти Огайо* (Верховний суд США), 392 США 1 (1968). В цьому відношенні я б сказав, що американський стандарт «ймовірної причини» в значній мірі відповідає інтерпретації Судом «розумних підозр»; ту ж позицію висуває Ван Кампен, Р.Н.Р.Н.М.С. (ред.): попередній висновок (Intersentia 2012), с. 33.

⁵ З точки зору порівняння, див., наприклад, правову систему США, рішення у справі *Девенпек проти Алфорда* (Devenpeck v. Alford) (Верховний суд США) 543 US 146 (2004); в канадській правовій системі рішення у справі *Р.*

докази чи інші елементи, не можуть замінити початкову відсутність обґрунтованих підозр.

4. У цій справі заявника тримають під вартою з 1 листопада 2017 року за підозрою у нібито причетності до подій в парку Гезі (які є злочином відповідно до статті 312 Кримінального кодексу Туреччини), а також у причетності до замаху на державний переворот (що є злочином, передбаченим статтею 309 Кримінального кодексу Туреччини). У мене є серйозні сумніви щодо того, чи є елементи, викладені в підтримку первісного рішення про тримання під вартою та всіх подальших рішень, що продовжують тримання заявника під вартою, достатніми для підтвердження дій (не лише їх юридичної характеристики), які заявник нібито вчинив. Як би це не було, з цих рішень про тримання під вартою чітко видно, що немає жодних доказових підстав, які б чітко пов'язували заявника з будь-яким із інкримінованих йому злочинів.

5. Я з повагою не погоджуюся з підходом, прийнятим більшістю під час оцінки скарги за пунктом 1 статті 5, оскільки вона базується на елементах, зовнішніх та/або притаманних рішенням національних судів про тримання під вартою. Таким чином, аналіз більшості враховує інформацію про події в парку Гезі, подану сторонами та Уповноваженим з прав людини (див. пункт 140 рішення). Крім того, він детально вивчає обвинувальний акт стосовно подій у парку Гезі (див. пункти 144-150). В кінцевому рахунку, це надало перевагу змісту допиту, проведеного із заявником 31 жовтня 2017 року (див. пункти 143, 147, 148 та 152), а також тому, що після арешту та затримання заявника, влада, очевидно, не збрала нові докази, які вказували на те, що заявник був головним підбурювачем подій у парку Гезі (див. пункт 151). Я заперечую, що жоден із цих аргументів не повинен був братися до уваги при оцінці наявності обґрунтованих підозр.

6. Що стосується заяв сторін та Уповноваженого з прав людини в процесі розгляду справи в Суді, ці заяви не є частиною внутрішнього процесу прийняття рішень щодо тримання під вартою і тому не можуть ні підтвердити, ні спростувати наявність обґрунтованих підозр. Хоча зміст цих подань не змінює висновки Суду у цій справі. Можна уявити майбутній сценарій, коли Уряд-відповідач створить особливо переконливі елементи, що демонструють обґрунтовану підозру, яка в іншому випадку не відрізнятиметься від внутрішніх рішень про затримання. Чи визнав би Суд тоді, що стандарт обґрунтованої підозри дотримано? Логіка аргументів цього рішення підказує, що вона повинна бути. Я твердо вірю, що не повинно. Альтернативно, якби заявник представив у своїх поданнях до Суду вагомі докази, що спростовують обґрунтовану підозру. Суд вважає, що затримання заявника не відповідало Конвенції, хоча обґрунтовані підозри були добре продемонстровані у ухвалі національного суду про його затримання. Хоча такі нові докази можуть

підтвердити висновок про те, що затримання більше не виправдане, я вважаю, що це не могло з самого початку зробити його незаконним.

7. На мій погляд, те саме стосується і обвинувального акту, який широко представлений та проаналізований у цьому рішенні. Обвинувальний акт був поданий 19 лютого 2019 року, тобто через чотири дні після останнього рішення про тримання під вартою, що має значення у цій справі (див. пункт 46 рішення). Отже, очевидно, що заявника не затримували на підставі обвинувального акта, і викладені в ньому факти та докази не могли навіть теоретично задовольнити стандарт обґрунтованої підозри з метою затримання. В більшості міркувань (див. пункт 137) відповідність законопроекту заснована на тому, що Конституційний Суд, який ухвалив рішення за індивідуальною скаргою заявника 22 травня 2019 року, врахував цей прокурорський документ. Однак Конституційний Суд, очевидно, провів автономну оцінку наявних доказів, не покладаючись конкретно на обвинувальний акт та його твердження (див. пункт 60).

8. Аналіз більшості обвинувальних актів неявно свідчить про те, що наступний прокурорський документ міг би замінити початкову відсутність обґрунтованих підозр. Я переконаний, що цього не може бути, ґрунтуючись на аргументах, викладених у пункті 3 цієї окремої думки. У зв'язку з цим я хочу підкреслити, що вимога про наявність обґрунтованої підозри до процесуального рішення, щодо якого воно вимагається, є важливою, але не єдиною перешкодою для такого підходу. Зокрема, прокурорські документи подані однієї зі сторін кримінального провадження. Таким чином, вони самі по собі не можуть бути кваліфікованими як висновки об'єктивного спостерігача - якість, яка потрібна при дослідженні наявності обґрунтованих підозр. Вони можуть бути враховані настільки, наскільки елементи, які вони містять, були чітко прийняті судом в рішенні про тримання під вартою, яке також повинно продемонструвати чіткий зв'язок між діянням, нібито вчиненим підозрюваним, та доказами, поданими на підтвердження цієї вимоги. У цьому випадку нічого подібного не відбулося.

9. Оскільки подання та акти органів досудового розслідування та прокуратури самі по собі не можуть бути обґрунтованими підозрами, на мій погляд, не має значення досліджувати допит заявника до його затримання. В рішенні у пунктах 143, 147, 148 та 152 необґрунтовано стверджується про те, що це може бути важливим. Аналогічно, підкреслюючи (у пункті 151) той факт, що владі не вдалося зібрати жодних нових доказів під час затримання заявника, створюється неправильне враження, що інкримінуючі докази проти заявника, які згодом будуть зібрані та подані у внутрішньому провадженні, можуть замінити відсутність початкової обґрунтованої підозри.

Очевидно, це несумісне з вимогою передування як елемента стандарту обґрунтованої підозри.

10. Хоча я не можу розділити багато аргументів більшості щодо того, що затримання заявника не було обґрунтовано розумною підозрою, я хочу пояснити, чому, на мою думку, їх висновок все-таки правильний. У цій справі я приймаю рішення національних судів про тримання під вартою, факти та докази, на яких вони засновані, як єдині елементи мого аналізу. У цьому відношенні я зауважу, що первісне рішення від 1 листопада 2017 року про затримання заявника має центральне значення. Подальші рішення про продовження тримання заявника під вартою в основному стосувалися доказів, зазначених у цьому рішенні, додаючи також звіт Комітету розслідування фінансових злочинів ("MASAK") - див. пункти 38 та 42-46 цього рішення.

11. Щодо підозри, що заявник виступав підбурювачем подій в парку Гезі, рішення про затримання, це не більше ніж факт, що заявник контактував з організаторами демонстрацій, що він обговорював ці події з ними, а також що він надав фінансову підтримку цим особам. Заявник не оскаржує наявність таких контактів або навіть цю підтримку. Спир між сторонами полягає в тому, чи існує обґрунтована підозра, що заявник допомагав організаторам у їх нібито спробі повалити уряд силою та насильством, що, в свою чергу, є елементом складу злочину, передбаченого статтею 312 Кримінального кодексу. Однак жодне з рішень про тримання під вартою не містить жодних доказових елементів, які могли б скласти чіткий зв'язок між діями заявника, які були в основному беззаперечними, та стверджуваною спробою повалення уряду насильством чи силою. Хоча сумнівним виглядає й те, чи могло рішення Конституційного Суду яким-небудь чином виправити вищезазначені недоліки в рішеннях, якими призначали та продовжували тримання заявника під вартою, оскільки, додані додаткові аргументи стосовно нібито обґрунтованої підозри, я вважаю, (див. пункт 60 цього рішення) не гарантували б висновку розсудливою особою або доводів розумної підстави⁶, щодо спроби заявника повалити уряд силою та насильством.

12. Цей висновок тим більше доречний щодо іншого докору, поданого проти заявника, а саме того, що він брав участь у спробі державного перевороту. У цій частині я можу розділити аргументи більшості, викладені у пункті 154 рішення, оскільки вони значною мірою ґрунтуються на змісті відповідних рішень щодо тримання під вартою.

13. У цій справі Суд одноголосно визнав, що рішення національних судів, що постановляють та продовжують тримання заявника під вартою, не ґрунтуються на обґрунтованій підозрі. Я вважаю, що сам цей висновок вимагає негайного звільнення заявника, незалежно від подальших висновків щодо його скарги за статтею 18. Ніхто не може бути позбавлений волі у кримінальному

⁶ Стандарт, запроваджений в порівняльному праві рішенням у справі *Брінегар проти США* (Brinegar v. US) (Верховний суд США) 338 США 160 (1949) і підтверджений порівняно недавно у рішенні по справі *Штат Меріленд проти Прінгла* (Maryland v. Pringle) (Верховний суд США). 540 С.Ш. 366 (2003)

провадженні, якщо не було висунуто обґрунтованих підозр щодо його затримання.

(b) Порухення пункту 4 статті 5 Конвенції

14. Спираючись на пункт 4 статті 5 Конвенції, заявник скаржить на те, що Конституційний Суд не дотримувався вимоги швидкості при розгляді його індивідуальної заяви щодо законності тримання під вартою під вартою. Я проголосував із деяким занепокоєнням, щоб знайти порушення. Конкретніше, цю справу досить важко відрізнити від справи *Шахін Алпай проти Туреччини* (№ 16538/17, 20 березня 2018 року), де за доволі подібних обставин Конституційному Суду було потрібно лише на двадцять один день менше часу ніж у даній справі для вивчення законності, і все ж там Суд не знайшов порушення. Крім того, сам Суд прийняв рішення у цій справі через рік, п'ять місяців і чотири дні після подання скарги, що означає, що в Страсбурзі минуло більше часу, ніж у Конституційному суді. Оскільки на боці Суду є вагомні причини для такого тривалого розгляду, для Конституційного Суду, можливо, можна дійти рівнозначного висновку. Оскільки скарга статті 4 § 4 не була центральною у цій справі, і висновок з цього приводу не змінює правового чи фактичного становища заявника, можливо, правильніше було б, щоб Суд не розглядав цю скаргу окремо.

15. Однак, коли Палата проголосувала за цю скаргу, я вирішив приєднатись до інших членів складу в їхніх висновках, щодо того, що особиста свобода була поставлена під загрозу майже 17 місяців. За таких обставин я схильний вважати, що час, який минув між поданням індивідуальної скарги та опублікуванням рішення, був не сумісний із вимогою швидкості.

(c) Порухення статті 18 Конвенції

16. Відповідно до статті 18 Конвенції, заявник стверджує, що його конвенційні права відповідно до статті 5 Конвенції були обмежені для інших цілей, ніж ті, що передбачені Конвенцією. Більшість визнала, що втручання за статтею 5 у справу заявника переслідувало мету - примусити його мовчати в якості правозахисника та активіста НУО, що, в свою чергу, може призвести до перешкоджання роботі правозахисників у Туреччині. Вони стверджують, що таке обмеження вплине на саму суть демократії. Я схильний не погоджуватися з тим, що така мета та такий стримуючий ефект були встановлені в цій справі поза розумним сумнівом, як це було зазначено в пункті 232 рішення.

17. У цій справі заявник та Уряд сперечаються з приводу затримання заявника. Хоча заявник вважає себе захисником прав людини та видатним діячем НУО, який був націлений оскаржувати даний захід саме з цієї причини. Уряд, у свою чергу, вважає заявника одним з головних суб'єктів у спробах

повалити конституційний лад неконституційними засобами. З причин, викладених вище в пунктах 2-13 цієї окремої думки, я вважаю, що Уряд не зміг навести чіткі аргументи на підтримку своєї версії. Однак відсутність обґрунтованих підозр сама по собі не означає, що існує кінцева мета, несумісна з Конвенцією за змістом її статті 18⁷. Цілком може бути, що в даному випадку, незважаючи на відсутність об'єктивних елементів, що виправдовують підозру, влада держави-відповідача продовжує нераціонально розвивати цілком суб'єктивні підозри щодо особи. Такі цілком суб'єктивні підозри самі по собі не вказують на неприйнятну сторонню мету або навіть не становлять порушення статті 18.

18. Крім того, відсутність об'єктивної переконливості в урядовій версії, як це було встановлено в цьому випадку, автоматично не надає підтримку тій, яку підтримує заявник. Його досвід в адвокації за права людини та нібито стримуючий вплив його затримання на фоні його діяльності в НУО або на суть демократії в Туреччині не були піддані емпіричному дослідженню Палатою і з цієї причини не були продемонстровані. На відміну від рішення Суду у справі *Навальний проти Росії* ([ВП], № 29580/12 та 4 інших, 15 листопада 2018 року), Палаті в цій справі не було представлено жодних прямих доказів того, що заявник був обраний та підданий втручанню, про яке йде мова, саме з точки зору прав людини або його ролі в суспільстві.

19. Справді, деяка непряма підтримка версії заявника може бути отримана як із того, як слідство проводило його допит (див. пункти 221 та 222 рішення), так і з тексту обвинувального акту (див. пункт 223). Деякі елементи, наскільки вони мають намір криміналізувати дії, які, очевидно, належать до сфери громадянського суспільства, є особливо тривожними та неприйнятними в демократичному суспільстві. Однак, оскільки втручання під пильним контролем - це затримання заявника (продовження його тримання під вартою), і оскільки ані проведення співбесіди у поліції, ані обвинувальний акт не є підставою для цього втручання, я вважаю, що вони не можуть довести існування зовнішньої мети втручання, як стверджував заявник.

20. Проте на мою думку, цілі попереднього ув'язнення, що відповідають Конвенції, обмежені. Якщо жодна з цих цілей не може бути обґрунтовано продемонстрована в даному випадку, очевидно, що влада держави-відповідача втручалася в особисту свободу особи з прихованою метою. Якою б не була ця прихована мета, вона не може вважатися сумісною з Конвенцією, що, в свою чергу, вказує на порушення статті 18.

21. Хоча обґрунтована підозра є необхідною умовою попереднього тримання під вартою, вона, як така, не посиляється на її мету. У своїй прецедентній практиці Суд прийняв чотири підстави для продовження тримання під вартою, а саме: (а) ризик того, що підсудний не з'явиться в судове

⁷ У цьому відношенні див. також рішення у справі *Мерабішвілі проти Грузії* [ВП], №. 72508/13, § 291, 28 листопада 2017 року.

засідання; б) ризик того, що підсудний вживатиме заходів для запобігання відправленню правосуддя; в) він скоїть інші правопорушення або; г) стане причиною порушення громадського порядку⁸. З точки зору порівняльно-правового характеру, з огляду на демократичні держави, які керуються верховенством права, підстави для тримання під вартою відрізняються від країни до країни. Однак, як порівняльні підстави, так і підстави, визнані в судовій практиці Суду, можна перекласти на дві основні цілі: (i) забезпечення належного здійснення кримінального провадження та (ii) захист населення від небезпеки, яку підозрюваний імовірно представляє.

22. Можна з впевненістю зробити висновок, що жодна з цих двох цілей не стосувалася справи заявника. Заявника було заарештовано через чотири роки після подій у парку Гезі та понад рік після спроби державного перевороту. Майже всі докази, подані проти нього, були зібрані під час тих подій. Не було дано пояснень, чому влада роками чекала арешту його, хоча, на їх думку, у них було достатньо доказів для того щоб розпочати кримінальне провадження. Навіть після арешту заявника, поведінка органів влади та інші факти, як стисло описано в пунктах 227 та 228 рішення, не приводять мене до думки, що вони затримали заявника або з метою забезпечення належного здійснення кримінального провадження, або задля того щоб захистити громадськість від небезпеки, яку він нібито представляє.

23. Оскільки не було продемонстровано, що тримання заявника під вартою переслідувало будь-яку з цілей, сумісних з Конвенцією, обмеження права заявника на свободу, очевидно, застосовувалося з метою, яка, незалежно від його точного змісту, була несумісною з Конвенцією. Тому я погоджуюся з тим, що було також порушення статті 18.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ ЮКСЕЛЬ⁹

- I -

1. Що стосується скарги заявника відповідно до пункту 1 статті 5 Конвенції, то я погоджуюся з висновком, що за конкретних обставин цієї справи було порушено дану статтю, але я не можу підписатися під міркуваннями, викладеними в судженнях.

2. Прецедентна практика Суду не визначає, що слід вважати "обґрунтованим", і стверджує, що це залежатиме від усіх відповідних обставин. Таким чином, оцінка існування "обґрунтованої підозри", яка виправдовує затримання заявника, дуже делікатна. Мені хотілося б спочатку зазначити, що

⁸ Бузаджі проти Республіки Молдова [ВП], №. 23755/07, § 88, 5 липня 2016 року.

⁹ Саадет Юксель - Суддя Європейського суду з прав людини від Туреччини з квітня 2019 року.

поняття «обґрунтованої підозри» було визначено Судом як «наявність фактів чи відомостей, які б задовольнили об'єктивного спостерігача, що ця особа, можливо, вчинила злочин» (див. рішення у справі *Фокс, Кемпбелл та Хартлі проти Сполученого Королівства*, 30 серпня 1990 р., п. 32, серія А № 182) У зв'язку з цим йдеться факт недостатньої добросовісної підозри (див. *Расул Джафаров проти Азербайджану*, № 69981/14, § 116, 17 березня 2016 року). Крім того, наявність обґрунтованих підозр вимагає, щоб факти, на які посилаються, по суті вірогідно можна вважати злочинною поведінкою за національним законодавством. У цій справі, як було зазначено у рішенні, "Суд повинен врахувати ... занепокоєння влади щодо великої кількості смертей та каліцтв, які сталися під час цих подій, та громадських заворушень. У зв'язку з цим він бере до уваги інформацію, надану урядом, про те, що четверо цивільних осіб та два працівники поліції втратили життя, тисячі людей були поранені та здійснені численні акти вандалізму. Суд вважає, що за таких обставин влада цілком законно розслідувала ці випадки, щоб виявити осіб, винуватих у цих насильницьких діях та притягнути їх до відповідальності (див. пункт 142 рішення). Заявника підозрювали у підбурюванні та керівництві під час подій Гезі, які, як зазначається у рішенні, поступово перетворювались на жорстокі демонстрації проти уряду. Тому заявника було поміщено до установи для попереднього ув'язнення за звинуваченням у зв'язку з двома злочинами, викладеними у статтях 309 та 312 Кримінального кодексу.

У справах, що стосуються розслідування та переслідування тяжких злочинів, Суд надає вільну свободу національним органам. Однак ця свобода не є необмеженою, зокрема у випадках, коли Суд покликаний розглянути скаргу відповідно до статті 5 Конвенції. Навіть вимоги щодо боротьби з терористичними злочинами не можуть виправдати розширення поняття "обґрунтованість" до того, що сутність запобіжного заходу, закріпленого пунктом 1 (с) статті 5, порушена (див. рішення у справах *Фокс, Кемпбелл та Хартлі*, цитоване вище, § 32, *Мюррей проти Сполученого Королівства*, 28 жовтня 1994, § 51, серія А № 300-А; і *О'Нара проти Сполученого Королівства*, № 37555/97, § 35, ECHR 2001 - X).

3. Хоча обвинувальний акт, рішення, що стосуються досудового затримання заявника, та рішення Конституційного Суду, можна вважати трьома групами відповідних документів для оцінки скарг заявника стосовно порушення пункту 1 статті 5 Конвенції, більшість у своїй оцінці цих скарг, значною мірою покладається на обвинувальний акт. Я не згодна з таким підходом. На мою думку, більшість з них повинна покладатися на рішення, що стосуються досудового ув'язнення заявника.

По-перше, я би послалася на прецедентну практику Суду, яка стверджує, що "... як правило, Суд не може замінювати власну оцінку фактів оцінкою національних судів, які краще можуть оцінити докази, які були предсавлені перед ними» (див. рішення у справах *Мерген та інші проти Туреччини*, №

44062/09 та 4 інших, § 48, 31 травня 2016 року, і *Мехмет Хасан Алтан проти Туреччини*, № 13237/17, § 126, 20 березня 2018 року). Наскільки підхід у цьому рішенні відповідає розбіжним думкам щодо рішення Конституційного Суду, слід зазначити, що судді, що не погоджувалися, оцінювали їх на підставі наявності «сильної підозри», що є вищим стандартом захисту, ніж "обґрунтована підозра". Відповідно до частини третьої статті 19 Конституції особи можуть бути затримані за умови, що є сильні припущення, що вони вчинили злочин.

4. По-друге, і найголовніше, я вважаю, що, оцінюючи «обґрунтованість» підозри, Суд, як правило, покладається на рішення про затримання заявника під вартою та судові рішення про продовження такого тримання під вартою (див. цитовані вище рішення у справах *Расул Джафаров*, §§ 119- 120, та *Мерабішвілі проти Грузії* [ВП], № 72508/13, § 222, 28 листопада 2017 року). Дійсно, Суд повинен бути впевнений, що заарештовану особу обґрунтовано підозрюють у скоєнні передбачуваного правопорушення, виходячи з причин, викладених у рішеннях про наказ та продовження тримання заявника під вартою.

Хоча, як було сказано вище, наша судова практика стверджує, що "обґрунтованість" залежить від усіх відповідних обставин, у цьому випадку перед нами "дуже особливі обставини", які потребують достатніх міркувань національної судової влади. У цьому відношенні я вважаю, що відсутність адекватних мотивів у первісному рішенні про затримання заявника та подальших рішеннях про продовження його тримання під вартою можна вважати підставою для встановлення порушення пункту 1 статті 5. З огляду на відсутність мотивів та відсутність застосування стандарту пропорційності в контексті обставин цієї справи, національні суди не довели, що заявник підбурював до насильницьких дій, і, таким чином, довести обґрунтовану підозру у вчиненні відповідного злочину. Крім того, використовуючи стереотипні та формальні причини, вони також не змогли надати достатніх підстав для обґрунтування продовження строку тримання заявника під вартою. На закінчення я вважаю, що було порушено пункт 1 статті 5 у процесуальному аспекті, що впливає лише з відсутності адекватних міркувань, наданих національними судами.

5. Щодо скарги заявника відповідно до пункту 4 статті 5 Конвенції, я голосувала з колегами за встановлення порушення цього положення, незважаючи на надмірну завантаженість Конституційного Суду. На мою думку, навіть якщо заявника також підозрювали у вчиненні злочину, передбаченого статтею 309 Кримінального кодексу (спроба повалення конституційного ладу), теперішнє правосуддя вважає, що ця справа більше стосується подій парку Гезі, а не, суворо кажучи, «справи після 15 липня», і, таким чином, робиться акцент на тривалості розгляду Конституційним судом після припинення дії надзвичайного стану. Мушу зазначити, що, враховуючи підхід Суду,

розроблений у рішеннях по справах *Мехмета Хасана Алтана* (цитоване вище), *Шахін Альпай проти Туреччини* (№ 16538/17, 20 березня 2018 року) та *Акгюн проти Туреччини* (№ 19699/18, 2 квітня 2019 р.), я сумніваюся, чи був б висновок таким самим, якби справа стосувалася заходів, вжитих після спроби державного перевороту від 15 липня 2016 року.

- II -

6. Що стосується скарги заявника за статтю 18 спільно з пунктом 1 статті 5 Конвенції, я не погоджуюся з думкою більшості, що відбулося порушення цього положення. Більшість вважає, що було встановлено "поза розумним сумнівом", що заходи, на які подано скаргу у цій справі, переслідують приховану мету, що суперечить статті 18 Конвенції.

7. Беручи до уваги вимогу про тягар доказування у встановленні того, що заходи, на які подано скаргу у цій справі, переслідують приховану мету, всупереч статті 18 Конвенції, я не вважаю достатніми підставами для висновку про порушення цього положення. Суд повинен базувати своє рішення на "доказах у правовому розумінні" відповідно до критеріїв, викладених ним у цитованому вище рішенні по справі *Мерабішвілі* (§§ 309-317), та власній оцінці конкретних релевантних фактів (див. рішення у справах *Ходорковський проти Росії*, № 5829/04, п. 259, 31 травня 2011 р.; *Ільгар Мамедов проти Азербайджану*, № 15172/13, § 140, 22 травня 2014 р. та *Расул Джафаров*, цитоване вище, § 155).

8. З судової практики Суду випливає, що у випадках, коли є скарга за статтю 18, спільно зі статтю 5 Конвенції, Суд передусім вивчає, чи переслідувало позбавлення заявника свободи мету, сумісну з Конвенцією (див. цитовані вище рішення у справах *Расула Джафарова*, §§ 153-163, та *Ходорковського*, §§ 254-261). Потім Суд вивчає, чи є докази того, що дії влади насправді були зумовлені неправильними мотивами. Розгляд цієї другої кінцівки залежить від конкретних обставин справи, і я вважаю, що таких причин у цій справі не було, з наступних причин.

По-перше, я надаю важливого значення особливій ролі захисників прав людини у просуванні та відстоюванні прав людини, включаючи їх співпрацю з Радою Європи та їх внесок у захист прав людини в державах-членах. Однак, на мій погляд, ця справа, яка є першою турецькою справою, в якій Суд розглядав питання про затримання активіста, не може бути з легкістю визнана як справа про правозахисну активність взагалі в Туреччині. У контексті даної справи діяльність заявника повинна бути розцінена як частина більш широкого аналізу. У цьому відношенні я не погоджуюся з висновком більшості, що початкове і тривале затримання заявника переслідувало приховану мету, а саме - змусити його мовчати як правозахисника та громадського активіста.

По-друге, я скептично ставлюсь до зв'язку між затриманням заявника та особливою роллю захисників прав людини у просуванні та відстоюванні прав людини. Як зазначила більшість, заявник - активіст, який зіграв важливу роль у подіях в парку Гезі. Його звинувачували у пропагуванні цих подій, із громадською непокорю як відправною точкою, а потім у заохоченні розповсюдження цих дій по всій країні з метою створення загального хаосу шляхом надання фізичних засобів, фінансової підтримки та міжнародних контактів. Як зазначила більшість, враховуючи серйозні порушення та значних людських жертв внаслідок цих подій, було цілком законно проводити розслідування цих інцидентів (див. пункт 221 рішення).

З прецедентної практики Суду вбачається, що статус активіста не може розглядатися як гарантія недоторканності (див., *mutatis mutandis*, цитоване вище рішення у справі *Ходорковського*, § 258). Сам факт того, що заявника було притягнуто до кримінальної відповідальності чи те, що до нього було застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не вказує автоматично, що метою таких заходів було обмеження політичних дебатів (див. цитоване вище рішення у справі *Мерабішвілі*, пункт 323-325). Я не вбачаю достатніх доказів у матеріалах справи, щоб обґрунтувати таке серйозне твердження.

По-третє, заявник не представив жодних переконливих та конкретних доказів, що свідчать про те, що ця справа є ілюстрацією тиску на громадянське суспільство та захисників прав людини в Туреччині в останні роки або що застосування запобіжного заходу для цієї мети було систематичним. У цій же внутрішній справі порушено кримінальне провадження проти шістнадцяти осіб; деяких підозрюваних у цій же справі судять, але вони вже звільнені до закінчення судового розгляду. Таким чином, ситуацію заявника можна розглядати ізольовано.

По-четверте, з матеріалів справи випливає, що попереднє ув'язнення заявника кілька разів перевірялося національними судами та, зокрема, Конституційним судом. Навіть, я вважаю, якщо міркування, надані національними судами, були недостатніми, це не означає, що початкове затримання заявника та продовження тримання під вартою не мали законної мети.

9. Зважаючи на вищевикладене та без шкоди для можливого подальшого розгляду Судом після закінчення кримінального провадження проти заявника, я вважаю, що в цій справі недостатньо доказів, які б могли підтвердити твердження заявника про те, що весь судовий механізм Туреччини діяв відповідно до політичного порядку денного щодо розпочатих кримінальних розслідувань проти нього.